TRACTATVS DE CONFESSIONIBVS MALEFICORUM & Sagarum,

AN, ET QVANTA fides ijs adhibenda sit.

AVCTORE,
Petro Binsfeldio Suffraganio Treuirensi Doctore Theologo.

Exod. 22. cap.
Maleficos non patieris viuere.

AVGVSTAE TREVIRORVM
Excudebat Henricus Bock, Anno
M. D. LXXIX.
Cum gratia & priuilegio Archiepiscop.

24244.48.5

HARVARD COLLEGE
OCT 5 1921
LIBRARY

Ward fund

AVCTOR LE-
CTORIBVS.

CIVILES Imperatorū leges, humaniſsimi Lectores, luce meridiana clarius teſtantur, antiquis temporibus fuiſſe homines, quos maleficos nuncuparunt, Deo hominibuſq; inuiſos, qui magicis accincti artibus, contrà hominū ſalutem moliebantur, pudicos animos ad libidinem concitabant, mentes alienabant, elementa turbabant, vineis intempeſtiuis imbribus dam-

Lib. 9. Cod. de maleſic. & mathem.

na inferebant, fructus vento-
rum tempeſtatumq́; procel-
lis concutiebãt, ſemina gran-
dinis lapidatione quatiebant,
vitas inſontiũ labefactabant,
nec nõ diuina munera labo-
resq́ue hominum proſterne-
bant. Quibus ex cauſis tales
aptiſsimè hoſtes communis
ſalutis, & peregrinos huma-
næ naturę appellarunt, & gra-
uiſsimas in eos ſtatuerũt pœ-
nas. Talibus haud diſsimiles
plurimos noſtra infœlix ætas,
proh dolor, agnouit, qui non
ſolùm nominata ſcelera cõ-
mittunt, ſed grauiora etiam

flagi-

flagitia perpetrare nõ verentur, contempto nempè primo fidei Christianæ sacramento Deo abrenunciant, suaue Christi iugum abijciũt, mysteria nostræ salutis contaminant, dæmonibus se addicunt, eis obsequium deferunt, execrabilem Idololatriã & obedientiam, homagiumque præstando exercent, cuncta noxia fidelibus Christianis inferre tentãt, plurimaq; crimina nefanda, quæ humana mens cogitatione cõprehẽdere horret, opere cõplent, vt fidelissimis multorũ con-

feſsionibus, & certiſsimis experientijs cognoſcimus. His dęmonũ clientulis, multi hac ætate pium, vt ipſis videtur, Reipublicę verò pernitioſum præſtant patrocinium, dum aliqui omnia, quæ diuinę humanæq; leges proponunt, & teſtimonia hominũ de Maleficorum operibus referunt, ſomnia & vetularum phantaſias eſſe volunt: Ideoque eiuſmodi criminum reos, nequaquam ſupplicijs afficiendos eſſe decernunt: Alij verò multa, quæ experimur à maleficis fieri, & facta eſſe, cùm

ſuo

ſuo ingenio capere non valeant, poſsibilia negant. Quidam etiam plus æquo tribuũt operationi dæmonum: Nonnulli autem ea, quæ de ſe cõfitentur, authoritate, ratione & experientia conuicti concedunt, ſed fidem confeſsioni reorum contra ſocios huiꝰ criminis adhibendem negãt. Videas etiam nonnullos imperitos, in alio extremo, qui ſub colore zeli iuſtitiæ, ad vnius vetulæ denunciationẽ, ſtatim delatos comprehendere, carceribus detinere, ac ad tormenta rapere audent.

Ex

Ex tanta dissentientium diuersitate efficitur, quod illi, quibus à Deo potestas data est ad vindictam malorum, laudem verò bonorum, non raro hæsitent & trepident in hac materia, dum varias aduertunt apud eos, qui nomẽ eruditionis sibi vendicant, esse sententias. Qua ratione motus ego superiori tempore, cum tam ex librorum lectione, quam multorum sermone perspicerem, pro varietate hominum & affectionũ, hanc Materiã in omnes partes detorqueri: non contentus

tus terminis Theologiæ, vtriuſq; etiã iuris interpretes adhibui, eorũ ſcripta cæpi reuoluere, & ſummo ſtudio conferre, quid ſaniori iudicio de cõfeſsione maleficorũ cõtra participes criminis, ſecundũ Deũ & homines, dici poſsit, & an quicq̃ me à Theologorũ ſententia, quam diu imbiberam, amoueret, vt mihi alijſque percunctantibus pro viribus ſatisfacerem. Ex collatione Doctorũ, tam Theologorum quam Iuriſperitorum, plurimum confirmatus ſum, cùm vtriuſque facultatis

celebres authores nõ dissentientes, sed conuenientes inuenirem. Vnde tractatũ breuem quæstionis concepi, cuius principalem scopum esse volui, An fides sit habenda maleficorum confessioni cõtra participes criminis. Prius quæstionis membrum, pro maiori elucidatione posterioris, propter rerum coniunctionem, adiunxi. Amici quidam videre tractatum voluerunt, legerunt, atq; vt in vtilitatem communem prẹlo darem, precibus & monitis vrserunt: quibus tanto libentius

tius morem geſſi, quantò certiùs cognoui plures eſſe, qui aduerſus Solem, vt prouerbio dicitur, in re alias clara, veritatem in dubium trahunt: Qui profecto aut propria priuataque affectione depreſſi, aut dæmonum illuſione excæcati, non cognoſcunt, nec ſentiunt, nos omnes in hac patria ob multitudinem Maleficorum, & Sagarum, non ſolùm periclitari in vita, fortunis rebuſque omnibus, ad humanæ vitæ conſeruationẽ neceſſarijs, ſed etiam grauiſsimo animarum ſalutis diſcrimini

mini exponi. In huius autem difficultatis reſolutione magnifaciendā grauiū & probatorū virorū authoritatē duxi, quā proprio relicto iudicio, niſi me opinio fallat, ſecutus ſum. Scriptum eſt enim: *Non te prætereat narratio ſeniorum. Ipſi enim didicerunt à patribus ſuis. Ab ipſis diſces intellectum, & in tēpore neceſſitatis dare reſponſum.* Malui autem quæſtionē more potiùs ſcholaſtico quā alio tradere, tum quod hic modus ad reſoluēdum clarior, ad docendū accommodatior, & ad intelligen-

Eccleſ. 8.

gendū facilior ſit: tum quod in præſentem materiam dubia & plures difficultates incidant, quibus hoc pacto rectius reſpondetur. Accipite ergo beneuoli lectores, legite, ſi placet, æqui bonique cōſulite. Si quid inueniatur, quod Dei honorem, Reipub. commodum, veſtramque ſalutem promoueat, ei, à quo omne donum optimum & perfectum proficiſcitur, gratias agitè. Si autem aliquid humanam redoleat fragilitatem, quæ omnis imperfectionis origo eſt, homini, à quo nihil

nihil humani alienum est, condonate, & precibus sedulis apud Deum Opt. Max. contendite, vt nos patriamque à Diabolica potestate liberet, & seductos ad viam veritatis & salutis reducat.

Valete, & pro me orate.

BARTHOLOMÆI BODEGEMII, OFFICIALIS ECCLESIASTICAE CVRIAE Treuirensis, In commendationem operis Phaleucium.

Ltrix haud dubiè manet ſupremi
Illos Numinis ira, qui magorum
Artes ſacrilegas, veneficaſq;
Fraudes, in generis perenne noſtri
Structas excidium, deiq; ſummi
Contemptum; nihil eſſe vana prater
Quam phantaſma turbidi cerebri,
Contendunt, neque lege puniendas:
Atque hoc dæmonis impio colore,
Summorum ſcelerum reos tueri,
Contra faſq; piumq;, non verentur;
Tanto deteriuſque nequiuſque
Ladentes animas ineruditas;
Quando lucidius fideliusq;
Hoc illas modico iuuat libello
Diuinæ hic ſophiæ peritus auctor,
Inuictis rationibuſque iuribuſque
Obſcuram eliciendo veritatem,
Et iuris facilem docendo normam,
Qua peſtis magicæ rei latentes
Inquiri valeant, & inueniri,
Ac demum meritas ſubire pœnas.

TRA-

TRACTATVS QVAESTIONIS.

AN FIDES SIT HABENDA MALEFICORVM *Confessioni?*

PRo intelligentia sensus quæstionis cognoscendũ est maleficos confiteri, se quædam opera feciſſe, & damna intuliſſe, quæ facultatem humanæ naturæ, ingenijq; noſtri captũ ſuperare videntur: quare à multis, qui rerũ naturas ſuo cerebro, & nõ veris fundamentis metiuntur, ſomnia & meræ phantaſiæ creduntur. Deinde malefici de ſe confeſsi, de alijs confitentur, eoſq; tanquàm criminis participes denunciant. Duo ergo membra quęſtionis pertractanda erunt. Primũ, præ- *Diuiſio operis.*
ſuppoſitis aliquot præludijs, quæ vniuerſæ materiæ aliquod lumen cognitionis adferant, reſoluet veritatem operũ mirabilium, quæ fatentur ſe feciſſe & facere. Secundum, in quo nodus difficultatis cõſiſtit, aperiet, an maleficorũ confeſsioni contra ſocios & participes criminis aliquid fidei tribuendũ; & quantum in ordine ad torturam: per decurſum dubijs incidentibus ſatisfiet, & tandem argumenta in oppoſitũ diſſoluentur.

Maleficia fieri, certum esse.

1. Præludium. *Certissimum est, & nulla ratione dubitandum maleficia propriè dicta, siue opera diabolica, mediante hominum auxilio, in rerum natura fieri, & hoc secundum sacras literas, canones, leges ciuiles, & rectam rationem.*

Maleficij variæ significationes.

Dictum (maleficia propriè dicta) quia apud antiquiores Iuris peritos & leges, maleficium generaliter accipitur pro omni crimine: hic autem sumitur pro opere malo ope diabolica perfecto, singulari modo, & ad singularem effectum.

Probatur nunc præludium, Exod. 22. Maleficos non patieris viuere, Leuit. 19. Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid scisciteminii, vt polluamini per eos, & cap. 20. Vir siue mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis fuerit spiritus, morte moriantur, lapidibus obruent eos. Deut. 18. Nec inueniatur in te, qui lustret filium suum, aut filiam, ducens per ignem: aut qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia, atq; anguria, nec sit maleficus, aut incantator, neq; qui Pythones consulat, nec diuinos. Omnia enim hæc abominatur Dominus; & propter istiusmodi

ſtiuſmodi ſcelera delebit eos in introitu tuo. In iure canonico *in titulo de frigidis & maleficiatis, & 26. per totam quæſtion. & 33. q. 1. cap. Si per ſortiarias.* In iure ciuili C. *de maleficis & mathematicis.* Accedit etiam ratio. Reperiuntur aliqui effectus, & reperti ſunt in rerum natura, vt dare reſponſa de occultis; ferri per aëra ad remotiſsima loca &c. qui non poſſunt referri ad cauſas naturales, ſed Dęmones. *De his legendi S. Auguſtinus lib. 18. de ciuit. Dei. ca. 17. & 18. & lib. 15. cap. 23. & lib. 2. de doctrina Chriſtiana a c. 20. & lib. 3. de Trinit. a cap. 5. S. Thomas lib. 3. contra Gentiles a cap. 104. S. Bonauent. in 2. ſentent. d. 7. & 8. & in 4. d. 34. cum Magiſtro ſentent. Alexand. Halen. 2. par. q. 43. Franciſcus victoria in relectione de arte Magica. Alfonſus a. Caſtro lib. 1. de iuſta hæreticorum punitione a ca. 14. Malleus maleficorum. a part. & alij, qui in progreſſu allegabuntur.*

Ex dicto præludio infero hæreticum eſſe, & à fide Chriſtiana alienum, qui cum pertinacia aſſerit maleficia nihil aliud eſſe, quam ſomnia & imaginationes. Nec talis hæreſis noua eſt, ſed antiqua, *vt eſt videndum apud S. Thomam & Bonau. in 4. d. 34. & Loan. a Turre cremata in 33. q. 1. c. ſi per ſortiarias.* procedit autem hic error ex alia maiori infidelitate, nempe qua creditur Dæmones non eſſe, niſi in opinione vulgi. Sit ergo,

Dæmones esse, est fidei.

2. Prælud. *Fides Catholica firmiter tenet, esse Dæmones.*

Probatur Iob. 1. Cum venissent filij Dei ante faciem Domini, adfuit etiam inter eos Satan. Leu. 19. prohibetur immolatio Dæmonibus fieri, & Deut. 32. & alibi, & in nouo testamento Christus sæpe eiecit à corporibus obsessis Dæmonia, & S. Paulus ad Ephes. 6. ostendit periculosum certamen, quod cum rectoribus tenebrarum habemus.

Matth. 8. 9. Lucæ 9. 11. Marc. 9.

Si ergo sunt Dæmones; necesse est eos operari, cum non sint otiosi, sed semper circumeant quærentes, quem deuorent.

Ad maleficium tria cõcurrere, & quæ.

3. Prælud. *Vt maleficium fiat, de quo hic agimus, tria cõcurrere necesse est: Diuinam voluntatem permittentem, Diaboli potestatem perficientem atque instigantem, & hominis malefici voluntatem liberè consentientem.*

Cùm enim Deus rerum omnium, quæ cœli terræque ambitu continentur, prima sit causa, principiumque mouens, in ipsa sumus,

mus, viuimus, ac mouemur, nec non omnia per ipsum facta sunt, & fiunt, & sine ipso factum est & fit nihil: ideò cuncta diuinæ prouidentiæ subduntur, vt nec capillus capitis pereat sine ipsius nutu; id quod probat in suorum consolationem, dum ait. *Nonne duo passeres asse veneunt? & vnus ex illis non cadet super terram sine patre vestro? Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere, multis passeribus meliores estis vos.* Si ergo Deus noluerit, Diabolus cum omni sua potestate nihil poterit in terra nocere hominibus. Permittit autem Deus hanc Dæmonibus & maleficis potestatem; tum ad manifestandum hominib⁹ altitudinem diuitiarum suæ sapientiæ, & scientiæ, quæ etiam nouit ex malis elicere bonũ; tum ad declarandũ iustitiam in eos, qui peccant, & non agunt pœnitentiam: tum ad cognoscendum, quod illi, qui contempta veritate ad patrem mendacij conuertuntur, iustè decipiantur, & in varios errores perducantur. Dicet quispiam: Quare Deus permittit, vt etiam in sanctos & innocentes Diabolus suam exerceat potestatem, vt constat ex historijs Iob, S. Anthonij, Hilarionis aliorumque sanctorum patrum? Certissimum est, quod ratione malitiæ & demeritorum, maior conceditur Dæmonibus potestas in

Quare Deus maleficia permittat.

malos, quam bonos: quia mali meruerunt peccatis subijci, tanquàm vilissimi serui. A quo enim quis superatus est, eius seruus est. Super bonos autem Dæmon non habet potestatem ad perdendum, sed tantum ad probandum. *Iob. 2. Ecce omnia quæ habet, in manu tua sunt: Veruntamen animam ipsius serua. Et Tobiæ 12. Quia acceptus eras Deo, necesse fuit, vt tentatio probaret te.* Adhæc Deus Opt. Max. qui suauiter omnia disponit, permittit vt boni aliquando maleficijs afficiantur: partim in argumentum meritorum, quæ augentur ratione tribulationis patienter tolleratæ: partim in custodiam humilitatis. dum enim huiusmodi Dæmonis exercitijs se cognoscunt subiectos, humiliantur, cum ignorent amore ne an odio digni sint: partim vt reuocentur ad frugem melioris vitæ, maiori studio & diligentia rebꝰ diuinis, sacramentis mysterijsque nostræ salutis incumbant, quę sunt oportuna arma ad euertendas aëreas potestates.

2. Petri 2.

Dæmon non plus potest, quàm Deus ei permittit.

4. Prælud. *Permissione diuina præmissa Dæmon operatur tantum, quantum ei conceditur, & non plus.*

Patet in Iob. Ecce in manu tua est: veruntamen animam illius serua. & in Apocal. 20. Angelus ca-

tena

tena ligauit Dæmonem. & in Exod. cap. 7. & 8. Magi Pharaonis ſerpentes fecerunt, & alia ſimilia, vbi ad Ciniphes, quæ ſunt muſcæ minutiſsimę, ventum eſt, defecerunt malefici, & dixerunt ad Pharaonem: *Digitus Dei eſt hic, vt recte notat S. Auguſtin. lib. 3. de Trinit. cap. 7. & 9.* A bonis etiam angelis, quibus orbis & hominum cuſtodia commiſſa eſt, aliquando Dæmones impediuntur, ne poſſint omnia, quę cupiũt, in effectũ deducere.

5. Prælud. *Ad maleficium præter diuinam permiſsionem, & Diaboli poteſtatem, requiritur hominis libera voluntas; quæ ex malitia cõſentit in maleficium, qua Diabolus tanquã inſtrumento vtitur ad affectum.*

In maleficijs etiam maleficus liberè conſentire debet.

Affectat enim Diabolus in ſuis maleficijs quandam imitationem diuinorum operum: Vnde ſicut Deus in myſterijs noſtræ ſalutis & ſacramentis, hominũ ſalutem eorundam miniſterio operatur, etſi de abſoluta poteſtate non ſit alligatus ſacramentis & viſibilibus ſignis: Ita Diabolus in perdi-

tionem, maleficorum opera suam malitiam diffundit, quamuis etiam Deo permittente, per se possit hominibus nocere, vt patet in Iob, Anthonio & alijs: tunc tamen non est maleficium, sed purum Diaboli opus. Accedat ergo cõsentiens hominis liberum arbitrium ad perfectionem maleficij, necesse est, quod quidem arbitrium potest Diabolus, vt rectè Cyrillus ait, *Catechesi 4. Illuminatorum*, incitare; cogere autem præter voluntatem omnino non potest. Subijcit tibi scortationis cogitationes; si vis, probas: si nolis, improbas. Quam diu ergo homo in statu præsentis vitæ est, cùm libri arbitrij permaneat, à Dæmone cogi non potest ad malum, sed tantum persuadendo, vel terrendo moueri. Dei enim omnipotentis solum opus est, efficaciter voluntatem hominis impellere, iuxta illud, *Prouerb. cap. 21. Cor regis in manu domini.* Ex hoc fundamento error multorum imperitorum in vulgo cõfutatur, qui censent haud fieri posse, vt malefici iterum conuertantur ad saniorem mentem, quando semel Dæmoni sua nomina dederunt, & Christianæ fidei abrenunciarunt. Sed hic error cum sit falsissimus, à Concionatoribus ab humanis mentibus extirpandus est. multos enim trahit in desperationis peccatum, qui ad Christum redirent

Malefici cõuerti possunt, si volunt.

dirent; tollit libertatem arbitrij, gratiam Dei extenuat, & Diabolum potentiorem facit ad perdendum, quam Christum ad saluandum, contra veritatem ab Apostolo traditam, *Rom. 5. Vbi enim abundauit delictum, superabundauit & gratia.* Videm⁹ etiam, quod aliq̃ se voto religionis solemni, corpore & animo in perpetuũ Deo cõsecrarunt, ipsiusque castra multis annis secuti sunt, qui quãdoq̃; in fine vitę Dæmonis suggestionibus impulsi, apostatæ fiunt, & suaue Christi iugum derelinquunt. Quanto magis, qui infœlicis Dęmonis sodalitiũ sequũtur, etiam eius obsequio se deuouerint, poterunt gratia Dei adiuuante, quæ omnibus petentibus datur, ad communionem fidelium, si velint, redire, & duram Diaboli seruitutem excutere? & hæc doctrina hoc infœlici tempore sæpius populo inculcanda est.

6. Præl. præcedenti affine. *Omnia opera maleficorum effectum sortiuntur ex pacto expresso, vel tacito cum Dæmone, ita vt semper, quãdo vult maleficus operari, expresse vel ta-*

Omnia maleficorum opera fiunt ex pacto cũ Dæmone, tacito vel expresso.

citè inuocet Dæmonem in auxilium, vt concurrat ex pacto.

Vt tradunt S. Auguſt. lib. 2. de doctrina Chriſtiana a cap. 20. S. Thomas 22.q.95. & 96. art.1. Caietan. ibidem, & habetur 26. q. 2. cap. Illud. Tacite inuocatur Dæmon, quando aliquis contendit facere aliquid per cauſas, quæ nec virtute ſua naturali, neque ex diuina aut Eccleſiaſtica inſtitutione poſſunt illud efficere; vel quando huiuſmodi cauſę tanquàm neceſſarię adiungũtur alijs, quę poſſunt talem effectum producere, *vt explicat Nauarr. in manuali confeſſariorum ca. 11. num. 25.*

Modus cognoſcēdi, quouſque maleficorum opera ſe extendāt.

7. Prælud. *Vt cognoſcamus, ad quæ maleficorum opera ſe extendant ex permiſsione Diuina, neceſſe eſt intelligere, quæ operationes Dæmonis poteſtati ſubiecta ſint.*

Cùm autem tanta eius poteſtas ſit, vt nulla vis ſuper terram comparetur ei, atteſtante Iob. ca. 41. impoſsibile eſt hominē ſcire, quid poſsint Dæmones per naturæ ſuæ conditionem facere, niſi per donum Dei, iuxta Apoſtolum dicentem 1. cor. 12. *Alij diiudica-*

iudicatio ſpirituum, vt S. Auguſt. docet lib. 3. de Trinit. cap. 9. Si autem ex ſacris literis conſtet aliquid Dęmonum poteſtatem excedere, id nullatenus credendum eſt maleficos, aut magos poſſe efficere. Ex hoc fundamẽto dicitur, Maleficos & magos multa poſſe ope diabolica facere, quæ homini imperito impoſsibilia videntur, cùm proportionem noſtri intellectus ſuperent, nec ſub ſenſum & phantaſmata cadant, à quibus noſtra cognitio initium ſumit.

Dæmones retinuerũt poſt lapſum dona naturalia.

8. Prælud. *Firmum illud ad multas difficultates tollendas in hac materia ſtatuendum eſt pronunciatum,* cum D. Dionyſio de diuinis nominibus, ca. 4. approbatum a S. Thoma 1. par. q. 64. art. 4. *In Dæmonibus dona naturalia nequaquam mutata, ſed intega & ſplẽdidiſsima manſiſſe.*

Quare tanta eſt eorum pura naturalis cognitio, & operandi poteſtas, quanta Angelorum. Subiecta autem eſt materia horũ inferiorum Angelis tam bonis quàm malis, quantum ad motum localem, idq; ex naturali rerũ ordine, quia cum natura corporalis infra ſpiritualẽ ſit, tanquã impfecti⁹ ſub pfectiori, nata eſt moueri in ordine ad locũ vnde Ariſt. 12. Metaph. poſuit cœlũ moueri

ab intelligentijs, quas nos Angelos dicimus, numerumque intelligentiarum, tanquam ex notiori è numero motuum in corporibus cœleſtibus, inueſtigauit.

Quædã maleficis operibus adhibita naturaliter operantur; quédam ex pacto tantum.

9. Prælud. *In operibus maleficorum quædam adhibẽtur, quæ naturalem actionem ex rei natura habent, in ordine ad effectus, quos producere intendunt: exempli gratia, venena ad interficiendum, herbæ ad sanãdum, vel occidendum: Quædam verò tantum ſunt ſigna et characteres, nihilque habent virtutis ad effectus ꝓducẽdos; ſed operatio ſequitur ex pacto cum Dæmone, ſolum conſenſum præbente malefico, & ſignum adhibente.*

Delectantur enim Dæmones multum ſignis, cum imitari ſtudeant Deum, qui median-

mediantibus ſignis ſacramentalibus ſalutem operatur in terris, quam ipſi, pro eorũ nequitia multiplici, adminiculo ſignorũ, euerterè conantur. *Quod pulchrè S. Auguſtinus lib. 21. ca. 6. de Ciuitate Dei innuit his verbis: Dæmones alliciuntur per varia genera lapidum, herbarum, lignorum, animalium, carminum, rituum, non vt animalia cibis, ſed vt ſpiritus ſignis, in quantum ſcilicet hæc eis exhibentur in ſignum diuini honoris, cuius ipſi ſunt cupidi.* Ex prædicta rerum, quæ in maleficijs aſſumuntur, diuerſitate, ad cautelam hominum obſeruandum, periculoſius eſſe opus maleficorum, quando veneno alijſq; rebus naturalibus vtuntur, quàm quando tantum ſignis. Quia naturalia naturali modo applicata, effectum ſortiuntur tam in bonis, quam in malis, ſecundum proportionem actiuorum & paſſiuorum, nec valent impediri, niſi miraculosè, ab eo, qui dixit de diſcipulis: *Et ſi quid mortiferum biberint, non eis nocebit.* Itaque nec cruces, nec reliquiæ, nec ſacramentalia naturalium rerum curſum impedient, niſi ipſe præter naturam, qui omnium motuum eſt primum efficiens, effectum cauſæ particularis ſuſpendat. At in alijs alia ratio eſt: quia ſpiritualibus armis ſæpiſsimè Dæmonum inſultus propulſantur, & actiones impediuntur, ne effectum ſortiantur.

In Demonibus vt S. Angelis, est subordinatio.

10. Prælud. *Sicut inter angulos beatos, sic inter Dæmones, est ordo & prælatio, & id fide tenendum ex sacris literis.*

Iob. 41. Ipse est rex super omnes filios superbiæ. Matth. 12. & Marc. 3. In Beelzebub, principe Dæmoniorum eijcit Dæmonia. Ad Ephes 6. *Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem; sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum.* Hinc Christus in Euangelio regnũ Sathanæ attribuit Luc. 11. Matth. 12. *Si enim Sathan Sathanam eijcit, quomodo stabit regnum eius?* Hic autem ordo, naturæ est, non gratiæ. Nam naturæ dona retinuerunt, gratiæ autem amiserunt. Sicuti autem Dæmones natura sunt superiores & inferiores: sic eorum actiones etiam sibi inuicem, sub ordinantur: qualis enim ordo inter causas, talis quoque inter effectus. Hinc superiores Dæmones non omnia per seipsos exequuntur; sed inferioribus non raro sua committunt officia, & prouincias disponunt, qui libenter se subijciũt in perniciem generis humani, sicq; eorum ordo & concordia non ex amicitia, qualem nullam inter se habent, sed ex nequitia, qua homines communi studio odio prosequũtur,

& Dei

& Dei regnum impugnare moliuntur, procedunt. Talis autem ordo inter Dæmones post vniuersale iudiciũ cessabit; quia tunc finis ipsius nullus erit, qui est hominum tentatio, & ad malum inductio. Quod confirmant verba illa Glossæ 1. Cor. 15. super verba Apostoli. *Cum euacuauerit omnem principatum &c. Quamdiu, inquit, durat mundus, Angeli Angelis, homines hominibus & Dæmones Dæmonibus præsunt.* Ex hoc ordine deducitur, quomodo Magus quandoque Dæmonem possit cogere. Si enim pactum vel fœdus habeat cum superiore & potentiori, ad imperium eius inferior morem geret; non autem æqualis, qui voluntariè cõcurret quasi coactus videatur suis incantationibus ad coniurationem Magi. *De hac re legendus Franciscus Victoria in relectione de arte Magica a numero. 25.*

11. Prælud. *Dæmones possunt assumere corpora, & in ipsis apparere hominibus.*

Dæmones assumere corpora, & in ijs apparere possunt.

Patet ex octauo præludio: Naturalia manserunt integra in Dæmonibus, sicut bonis Angelis. Sed boni possunt assumere corpora: ergo & mali, licèt ad diuersos effectus. De bonis clarum est.

Genes. 18.

Gen. 18. Abrahæ apparuerunt tres viri, id est, angeli in conualle Membre. Tob. 5. Tobias inuenit iuuenem splendidum cinctum, & ignorans quod angelus Dei esset, salutauit eum, & 9. cap. vocauit Tobias angelum, quem hominem existimabat. Genes. 19. Venerunt duo angeli Sodomam, quibus Lot dicebat. Domini declinate in domum pueri vestri, & lauate pedes vestros, &c. Quod etiam Dæmones corpora assumant, constat. *Genes. 3. apparuit in forma serpentis, & Matth. 4. Christo corporaliter apparuit. 2. Cor. 11. Angelus Satanæ transfigurat se in angelum lucis.* Idem patet ex vitis sanctorũ. *Athanasius in vita S. Anthonij ait. Nam & bestiarum & serpentum formas induentes, omnia, vbi vir sanctus agebat, protinus impleuere phantasiis leonum, taurorum, luporum, aspidum, serpentum, scorpionum, nec non pardorum, atq; vrsorum, & hæc singula secundum suam frendebant naturã.* S. Martino apparebat in forma viri, purpura & diademate ornati, *vt testatur Sulpitius in vita ipsius*, S. Hilarioni in forma pueri, *vt refert Hieronymus in vita eiusdem.* Dubium hic esse potest, vtrum Angelus Sathanæ, transfigurans se in speciem siue formam Christi, absque peccato possit adorari? *Tractãt Alex. Halen. 3. par. q. 30. memb. 3. ar. 1. S. Bonauent. in 3. sent. d. 9. q. 6. Gabriel super canonem missæ, Lect. 50. in litera R. Bartholomæus à Medina in 3. par. S. Thomæ q. 25. ar. 3. Iosephus Angles in floribus Theologicarum quæsti-*

An Diabolus in Christi formã transfiguratus, adorari possit.

quæstion. in 2. sent. par. 1. d. 8. difficul. 14. Dicendum: Qui existimat vel aduertit esse dæmonem sub forma Christi, & adorat, committit crimen idololatriæ; quia sciens & prudens adorat dęmonem, & ipsi tribuit cultum diuinum, quod est pessimũ scelus idololatriæ. Si autem quis sit dubius, sitné verus Christus, vel dęmon, qui apparet, & adorat, mortaliter peccat; quia exponit se probabili peccandi periculo: quod qui amat, peribit in illo. suspendendus ergo in tali casu actus, vel adoratio faciẽda sub cõditione. Si tu es dęmon, non te adoro: & à Deo cognitio precibus petenda, pro veritate. Sic S. Petrus cum videret Christum, ignorans eum esse, dicebat. Matth. 14. *Si tu es Christus, iube me ad te venire super aquas.* Si quis verò ita esset ignorans & simplex, vt inuincibiliter ignoraret esse dęmonem, talem excusari adorando iudicat Medina, & tantùm materialiter cõmittere idololatriam. Alij verò sentiunt ignorantiam non excusare, quia vt hoc peccatum caueremus, prænonuit ipse Christus Matth. 24. *Multi venient in nomine meo dicentes, quia ego sum, & seducent multos.* & Paulus: *Ipse Sathanas transfigurat se in Angelum lucis.* Deinde talis habet orationis remedium, & si petat à Deo, non deseretur, quia promisit, dicens. *Quicquid petieritis patrẽ*

in nomine meo, dabit vobis. Quare in tali casu, qui adorat, & prius non orat, non adhibet debitam diligentiam, ad euitandum ignorantiã requisitam. Deinde cum huiusmodi apparitiones sint multũ periculosæ, non facile sunt admittendæ, sed probandi spiritus, an ex Deo sint. Exempla ad confirmationem huius rei nõ desunt: In primis Beatissima Virgo cùm ab angelo salutaretur, turbata in sermone, antequam consensum præberet, cogitabat qualis esset ista salutatio. *& 1. Reg. 3.* Samuel, secundo, tertio & quarto vocem Domini vocantis audiuit, tunc tandem respondit: *loquere Domine, quia audit seruus tuus.* Sic & S. Lucianus præsbyter reuelationem sibi factam per Gamalielem Pauli discipulum, non statim acceptauit, nec credidit, sed dubius perstitit, donec prę-missa oratione visio tertio sibi manifestaretur. Non ergo in his facilè credendum: nam locum habet illud: *Qui facilè credit, facilè decipitur, & leuis est corde.* Habuerunt ergo sancti patres semper suspectas huiusmodi visiones. S. Martinus, cùm diabolus sub forma Christi ornamentis aureis præfulgidi appareret, respondit, Christum nunquã vsum aureis ornamentis, & se nolle eum adorare. Alius quidam Pater, cùm se Dæmon in forma Christi offerret, clausis oculis di-

lis dixit, se nolle Christum videre in hac vita, sed in cœlis. Alius sub simili specie apparenti, obiecit: *Vide ad quem mittaris: neque enim is sum, qui Christum videre merear. Gerson in tractatu de spiritibus discernendis, admonet, cum Petro dicendum: Exi à me Domine, quia homo peccator sum.* Quando autem Deus per visiones vult aliquid reuelare, talia dat signa & documenta, quibus cognosci potest veram esse reuelationem: vt patet de reuelatione facta Beatissimæ Virgini, & visione pastoribus, in natiuitate Saluatoris, & alia Mariæ Magdalenæ apud monumentũ manifestata, &c. Item in exemplo de Samuele allato. Cùm autem in huiusmodi visionibus & apparitionibus multi sæpè decipiãtur, probandæ sunt secundum sacras literas, doctrinam sanctorum, & experientiam hominũ discretorum. Quare ex hac parte sæpissimè fœminæ decipiuntur à diabolo: cum enim sint curiosæ, & mollioris complexionis, facilè recipiunt impressiones à spiritibus, & multum eis delectantur, suam sanctitatem hinc metientes, & sic turpiter sæpè in laqueos persecutoris incidunt. Statim vt insolita & ignota visio apparet, muniendum est cor signo sanctissimæ crucis, & mens erigenda in Deum, cum inuocatione salutaris nominis Iesu, quod dæmonibus terribile,

Visiones periculosæ: ideoque probãdæ, & quid ijs occurrentibus faciendum.

fidelibus autem fortissimũ scutum est contra aëreas potestates. *Regulas discernendi huiusmodi visiones, & spiritus qui legere voluerit, videat Gersonem in dicto tractatu, & Bartholomæum Medinam loc. cit. & eundem in 1. 2. S. Thom. q. 22. art. vltimo prope finem.* Quæret hic quispiam, ex qua materia tam breui tempore corpora assumunt, & quomodo ad nutum euanescunt? Communis opinio Doctorum docet, quod corpora assumant aërea. *S. Thom. 1. par. q. 51. art. 2. ad 3. S. Bonau. in 2. d. 8. art. 2. q. 2.* Nam licet aër in sua raritate manens, nec colorem, nec figuram habeat, condensatus tamen & figurari & colorari potest, vt patet in nubibus, & aliquando etiam figurę & visiones pugnantium in aëre conspiciuntur. Aërea etiam corpora cito disparent, propter raritatem, maximè si virtus agentis & dispergentis fortis sit, vt in dæmonibus. Huiusmodi tamen corpora à dæmonibus assumpta, nec habent veram formam, aut organizationem, vt physici loquuntur, completam, sed solum effigiem, quæ potius artificialis, quam naturalis est. Ex hoc fundamento verum apparet, quod malefici alijq; fatentur, esse facilè, cognoscere Diabolum è manibus vel pedibus. Item non esse difficilè, discernere ex membris & corporis constitutione, quando consortes criminis sint in per-

Materia corporum à Dæmonibus assumptorum.

Vnde Diabolus in assumpto corpore cognoscatur.

in Persona, vel representatione, in cursu & tractatibus.

Dicet iterum aliquis: Quomodo ergo dęmones loquuntur & conuersantur cum hominibus, si non sunt vera corpora? Respondetur; si propriè loquamur, non loquũtur; quia vera locutio est operatio corporis actu vitam habentis, & animati anima rationali. Tale autem corpus non est, quod à spiritibus assumitur. Formant autem impropriè locutionem, quatenus producunt sonum in aëre humanis vocibus similem, non secus atque si quis summo artificio in in tuba sonũ instar vocis humanæ redderet. *De locutione Dæmonum cum hominibus maleficis.*

12. Prælud. *Cum in hoc peccato concurrant homicidia, cædes animalium, & damna in temporalibus, aliaq; iniustitiæ species, nascitur obligatio restitutionis, quam Reus facere tenetur, si potest; & eius rei confessarius eum admonere debet.* *An Malefic. illata damna restituere teneatur.*

13. Prælud. *Crimina male-* *De foro contractu male-*

ficorũ & sagarum.

ficij, sortilegiorum, Magiæ & similia sunt communis fori.

Vt tradunt Panormit. in cap. 1. de sortilegijs & alij Doctores. Alphons. Castren. lib. 1. de iusta hæret. punitione cap. 16. prope finem. Iul. Cla. lib. 5. §. Hæresis. vers. Successiue quæro. Qua parte enim maleficia spectant ad hæresim, vel sapiunt hęresim, cognitio ad Ecclesiasticũ iudicem spectare potest, *vt patet ex li. 6. de hæret. cap. In fidei fauorem. & ca. Accusatus. §. sane. & ex praxi Ecclesiæ, & bulla Innocentij Octaui præfixa malleo Maleficorum.* Quatenus verò admiscentur homicidia, cædes animalium, tractatus contra bonum Reipublicæ, damnaque contra iustitiam & communem pacem; immittere se possunt ad inquirendum & puniendum iudices sęculares. Et ita nunc consuetudo fere vbique obtinuit. In aliquibus tamen locis inquiruntur ab Ecclesiasticis, & post cognitionẽ traduntur brachio sęculari, sicut in crimine hęreseos fieri cõsueuit. Quãdo autem sortilegia, diuinationes, maleficiaq; sapiant hæresin manifestam, vel spectent ad hæresim, legendi sunt *Panormitanus loco citato, num. 4. Petrus Ancharanus in eod. T. cap. Ex tuarum. num. 6. Paulus Grilland. li. 2. de Sortilegijs latissimè q. 10. num. 5. 10. & 18. Franciscus Squillacens. in tractatu de fide Catholica, a cap. 8.*

ca.8.qui habetur in 3.vol.Oceani iuris, fol.111.Oldradus de ponte consil.210.num.2. incipiente, Regularis habet traditio. *Philippus Francus in lib.6. cap. Accusatus.§. sane. de hæret. Geminian. & alij ibidem.* Ex horum Doctorum opinione & sententia certum est, quod manifestã sapiãt hęresin, abrenunciare Deo, sacrificia offerre diabolo, eundem adorare, obedientiam eidem prętare, expressa pacta cũ eo inirè, &c. Peius enim est, *vt docet Grilland. loc.cit.nu.18.* adorare diabolum, quam esse hęreticum, Sic etiam committitur hæresis in abusu sacramenti Eucharistiæ, *iuxta Glos. in d.§. sanè.* Quare euidentissimũ est, communiter ea, quæ nostri malefici operantur, manifestam sapere hæresim, & compræhendi *sub d. cap. Accusatus.§. sanè.* Dicet aliquis, cum hoc crimen ad hæresin referatur, vt constat ex dictis, & etiam pro pœna eius, *vt patet ex lib. 3. Cod.de malef. & mathe.* confiscatio bonorum sit statuta; quomodo bona non confiscantur? Respondet Iulius Clarus & tradit loco citato, hanc pænam de consuetudine non seruari, & sic in iudicio praxim esse. Possumus nos dicere sic in hoc criminè, sicut in alijs multis, abrogatam esse iustissimè Constitutionibus Imperialibus Caroli Quinti confiscationem bonorum. Sed sicut in omnes constitutiones etiam iustissimè, ad ob-

uiandum fraudibus & iniuſtitiæ, inuectas, humana auaritia dolos inducit: ſic etiam in executionem cauſarum criminalium. Quidam enim iudices cum ex cõfiſcatione bonorum nihil habere poſsint, ſub alijs coloribus vel expenſarum, vel vacantiarum aut laborum, in rei veritate, quod abominandum eſt, & contra iuſtitiam & æquitatem, ita confiſcant Reorum bona, vt pupilli & viduæ non rarò ad ſummam neceſsitatem redigantur. Quare cùm honore, rebus temporalibus, omniq́ue conſolatione priuentur, noua præbetur diabolo ad tentandum occaſio. Quibus autem tales iudices comparentur, qui pro executionibus ſic ſub cęco titulo pauperes emungunt, quamq́; iuſte faciant, videat qui voluerit, in Conſtitutionibus Criminalibus Caroli Quinti, *in articulo. 20.*

Gẽeralis cauſa diſpoſitiua in Dæmonib⁹ odium Dei & hominũ.

Vlt. Prælud. *De cauſis diſpoſitiuis ad crimen maleficorum.*

Priuſquam hæ cauſæ in ſpecie attingantur, præſupponendum Dæmones eſſe infenſiſſimos humani generis hoſtes, & quicquid moliantur quocunque colore vel arte, dirigere in perniciem hominum. Huius autem odij principales duæ ſunt cauſæ. Vna, odium Dei, cuius accerrimi ſunt inimici, vt pote

vt pote à ſumma fœlicitate peccatis exigentibus detruſi in perpetuam miſeriam. Cum vero diuinæ Maieſtati nihil nocumenti inferre poſsint, hominem ad ſimilitudinem Dei creatum crudeli odio inſectantur; non ſecus, vt Baſilius ait, ac pantheræ, quæ cum immani odio in homines à natura incenſæ ſint, in hominum ſimulacra furibundè irruunt, nec aliter eorum effigiem, quam homines ipſos, dilacerant. *De hoc odio Ioan. in Apocal. Vah terræ & mari, quia deſcendit diabolus ad vos, habens iram magnam.* Altera cauſa eſt, quia cognoſcunt homines aſſumendos ad cæleſtam beatitudinem, quam ipſi perdiderunt, inuidẽt hominibus tantum bonum: quare omni modo eos impedire conantur, ne illud conſequantur.

Tandem cum eius ſint naturæ dæmones, vt nunquam dormiant, aut dormitẽt, ſemper diſcurrunt quærentes quem deuorent, cautè perluſtrando complexiones, naturas, affectus, curas, conſuetudineſq; vniuſcuiuſque, vt ſingulorum complexionibus, affectionibus & moribus oportunas & affines tentationes accommodent, more peritiſsimi & expertiſsimi medici, qui antequam remedia adhibeat, pulſum infirmi tangit, membra contrectat, lateribus manus admouet, linguam inſpicit, oculorum

colorem attendit, omniaque alia aut sanitatis, aut morbi indicia perscrutatur, vt cognita infirmi complexione, aut morbi natura, conuenientes medicinas præbeat. Sic diabolus lætis, luxuriæ; cupidis, auaritiæ; tristibus, iracundiæ vel inuidiæ; ambitiosis, inanis gloriæ; curiosis, pernicioſæ scientiæ faces admouere consueuit. Nunc de causis particularibus, quarum

Particularis 1. causa dispositiua, est cleri insciti.

Prima sit, *vt à summa incipiamus, Ignorantia in ministris Ecclesiæ, qui salutem hominum promouere debent.*

Oseæ 4. *Atque hanc indicat Oseas, dicens: Quia non est scientia Dei in terra. ideo maledictio, & mendaciū, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt:* Vbi certè Propheta loquitur de ignorantia Sacerdotum. nam statim subiungit: *Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi.* Quod & Christus in Euangelio innuit Matth. 6. *Si lumen, quod in te est, tenebræ sunt; ipsæ tenebræ quantæ erunt?* Atque vt hæc causa intelligatur, sciendum, vt possimus stare, secundum Apostolicam doctrinam Ephes. 6. & rei veritatem, aduersus insidias diaboli, spiritualia nobis necessaria sunt arma. Quoniam *non est nobis colluctatio aduersus*

aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus principes, & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtib⁹.

Cùm igitur hoſtes, cum quibus nobis aſsidua pugna eſt, ſint ſpirituales, corporalibus armis lædi non poſſunt: ſpiritualia ergo arma comparanda. Quod idem Apoſtolus cum proſequitur, ſignificat. *Propterea inquit, accipite armaturam Dei, vt poſsitis reſiſtere in die malo, & in omnibus perfecti ſtare. ſtate ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti loricam iuſtitiæ, & calceati pedes in præparationem Euangelij pacis: in omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſsitis omnia tela nequiſsimi ignea extinguere; & galeam ſalutis aſſumite, & gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei. hæc Paulus.* Ex his patet, gladio verbi Dei & ſacræ ſcripturæ in hac militia ſpiritualem hoſtem eſſe feriendum. Verbum enim Dei detegit fallaciam & mendacia, quibus mortales fallere, in ſuos laqueos perducere, in falſam ſpem, pernicioſam incredulitatē ſiue ſuperſtitionem, triſtitiam aut deſolationem, aliaſque eius generis affectiones pertrahere ſolet. Cum itaque hæc armatura ex ſacris literis, doctoribus atque myſterijs noſtræ fidei petenda ſit; ignota eſt indoctis & ignaris Eccleſiæ miniſtris. Quomodo enim præſtantiam myſteriorum fidei, virtutum præclaros effectus,

fectus, sacramentorum efficaciam, ac sacramentorum salutarem vsum, quæ omnia sunt arma contra aëreas potestates, rudi & simplici populo explicabit, proponetq; rudis in scientia sacrarum literarum? Atq; sic contingit, cum ignoti nulla sit cupido, nec appetitus noster nisi in bonum ab intellectu cognitum, feratur, quod simplex populus nullum ex spiritualibus rebus percipiat fructum, nec earum vsu salutifero delectetur; *& sic margaritæ sparguntur ante porcos.*

Ad hęc sicuti exercitatissimi ducis in militia est, explorata habere hostium consilia, eorum nouisse fortitudinem, copias, & stratagemata, vt suis possit prouidere de securitate, & inimicis pro oportunitate occurrere, aut insidias declinare: sic spiritualis Imperatoris munus est spiritualium inimicorum callere insidias, potentiam, crudelitatem & in pugnando peritiam, vt suos oportunis armis, & ad pugnam aptis instruat; ne cum vitæ periculo se tradere, aut desperatione de victoria concepta, turpi fuga sibi consulere cogantur. At hæc scientia longè abest ab indoctis sacerdotibus, qui ne quidem à limine salutarunt sacra eloquia, & sanctorũ patrum monumenta, ex quib⁹ cognitio diaboli fraudes discernendi hauritur. Quis etiam ita à sensu alienus est, qui

non

non animaduertat, ex tenebris ignorantiæ in ſacerdotibus, ſequi etiam opera tenebrarum in conuerſatione & moribus? Ex quo fonte fluit, vt rudes ex populo, quãdo tentationibus inimicorum pulſantur aut vincuntur, pudore & timore ſuffundantur, nec audeant ſecreta ſuorũ interiorũ aperire: vel certè ſi aperiant, ignorãtia efficit, vt cõgrua remedia & ſalutis conſilia habere nequeãt. Atq; hanc miniſtrorũ Eccleſiaſticorũ ignorantiã aſtutiſsimꝰ artifex ſtudiosè procuraſſe videtur, vt eo meliꝰ cõtra ſimplices triumphet, dũ inermes ſunt, & ad certamẽ inepti. Hoc dæmonũ ſtratagema diuina hiſtoria ſignificat. Philiſtei in li. Regũ, *callidiſsimè curarũt, ne eſſet faber ferrarius in Iſraël, qui arma fabricaret.* quare effectũ eſt, vt cũ Philiſter inſtructa acie ad pugnãdũ cõtra filios Iſraël ꝓcederẽt, ſolus Saul & Ionathas eius filiꝰ armati inuẽti ſint. Simili arte inſtructi ſpirituales Philiſtęi noſtris temporibus curarũt, vt non ſint fabri, id eſt, legũ interpretes & doctores in populo Dei, qui arma cudãt, quibꝰ fideles muniti, hoſtes profligẽt. Fabri rectè intelliguntur Doctores, *vt pulchrè ſecũdum myſticũ ſenſum tradit Pagninus in Iſagoge ad myſticos ſacræ ſcripturæ ſenſus, li. 3. c. 1.* Ex his cauſis ſequitur, vt in ſcientia & moribꝰ in pluribꝰ locis, ſicut populꝰ eſt, ſic & ſacerdos, vt propheta proſequitur. 1. Reg. 13.

Se-

2. Causa, magistratus negligentia.

Secunda causa: Somnus in magistratu diuturnus.

Dum Magistratus dormit in vtramque aurem, & oculis clausis pertransit maleficia, tanquam somnia, nihili reputans, sed negligens; inimicus homo superseminat Zizania, & regnum suum dilatat. Officium enim præsidentium tam ex lege diuina, quam humana est, inquirere scelera & maleficia, vt Respublica purgetur à malefactoribus, *ex L. Congruit. ff. de offic. præsid. & gladium magistratus portat in vindictam malorum, laudem verò bonorum.* Quem finem si non attendit, sine causa gladium portat, & seueriſsimum diuinę maiestatis in se concitat furorem; cùm numerus impiorum crescat, bonorum verò societas diminuatur, scandalum patiatur, atque peruertatur; præsertim cum maleficorum secta cum diabolo in hominum subuersionem conspiret, & sicut anulus anulum, ita malefica sociam trahit; vt ex ipsarum relatione & factis discimus. Hinc videris aliquando integram familiam infectã, & quod horrendũ dictu, matres quandoque Dæmoni consecrare infantes nec dum natos. Ex puniendi tarditate, & dissimulatione quomodo Deus maximè in hoc crimine offendatur, ex sacris literis clarissime,

Rom. 13.

sime, si oculos aperiamus, perspicimus. Sic enim, cùm fornicatus esset populus cum filiabus Moab, & adorasset Deos earum, & Principes punire dissimulassent, furore cócitatus Dominus dicebat ad Moysen: *Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis, vt auertatur furor meus ab Israël, & occidat vnusquisque proximos suos.* Quibus auditis Phinees zelo diuino correptus, vltione sumpta Dominum placauit, & cessauit plaga à filijs Israël, cum perijssent viginti quatuor milia hominum. quanto quęso, furore Dominus concitatur? quantis plagis afficiemur? (quamuis etiam maximas vt pote sterilitatis, de populationis, agrorũ, famis, pestilentiæ, & plurimorũ periculorũ pœnas oculis nostris cernamus) quod Magistratus dissimulet multis in locis fornicari multos cum diabolo, eiq; sacrificia offerre, Deum verum contemni, & nefandis sceleribus irritari, aliaque plurima flagitia; quæ nemo cogitatione comprehendere, nisi à dæmone instructus sit, potest, committi. Num. 25.

Ad hæc, si Dominus præcipit Iudici, vt falsum prophetam & somniatorem seducentem populum post Deos alienos, sine mora interficiat, & filios Belial cum assecłis suis gladio & ignibus persequatur, & solicitè inquirat, ad euertendum furorem suum: Deut. 13.

ſuum: Quomodo ira non cõmouetur Deꝰ, quod multi Iudices ſomniatores noſtros, Magos & maleficos, filios non ſolum Belial, ſed etiam ſocios Beelzebub, Beemoth, Aſtaroth, aliorumq; monſtrorũ, multos nõ ſolũ ex vrbibus, ſed omnibus locis ſeducentes ad dæmones, & eorum miſeram ſeruitutem, ſomnulentia oppreſsi deſinant inquirere? Atq; cum verba Deuteronomij maximam vim & Emphaſim ad præſentem materiam quaſi diuino nutu accomodata habeant, placet ea ſubiungere. *Si audieris, inquit, in vna vrbium tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi ad inhabitandum, dicentes aliquos. Egreſsi ſunt filij Belial de medio tui, & auerterunt habitatores vrbis ſuæ, atq; dixerunt: Eamus & ſeruiamus Dijs alienis, quos ignoratis quære ſolicitè, & diligenter rei veritate perſpecta, ſi inueneris certum eſſe, quod dicitur, & abominationem hanc opere perpetratam, ſtatim percuties habitatores vrbis illius in ore gladij, & delebis eam, omniaq; quæ in illa ſunt vſq; ad pecora &c. congregabis in medio platearum, & cum ipſa ciuitate ſuccendes &c. & non adhærebit de illo anathemate quicquã in manu tua, vt auertatur Dominus ab ira furoris ſui, & miſereatur tui, multiplicetq; te, ſicut iurauit patribus tuis.* Hæc ſummi legiſlatores verba Iudices attentè conſiderent. Audiunt, & experientia cognoſcunt, filios Belial & aliorum dæmoniorum frequen-

quentiſsimè egredi de medio populi, & auertere multos habitatores, atq; inducere ad ſacrificandum Dæmonib⁹, & in conuentibus alia abominanda perpetrare, & inueniunt certum eſſe, quod dicitur, & tamen non ſolicitè, ſed negligenter inquirunt, nec ſtatim, ſed tardè ad executionem iuſtitiæ procedunt. & ex contextu notandum, ad auertendum furorem domini neceſſarium eſſe, ita tales extinguere & delere, vt ne reliquiæ quidem maneant: tunc Dominus miſerebitur, & multiplicabit bona.

Tertia cauſa eſt, Infidelitas.

Quæ innuitur in *cap. Epiſcopi. 26. q. 5. Quando enim mentem, inquit, per infidelitatem ſibi ſubiugauerit, per multa deuia deducit.* Fides enim eſt ſcutum, quo mediante homo Chriſtianus poteſt omnia tela nequiſsimi ignea repellere, hanc infidelitas & falſa credulitas labefactant, & dæmonibus portum tentandi aperiunt. Ad infidelitatem reducere poſſum⁹ ſuperſtitionem, quæ infidelitatis quædam proteſtatio eſt, per cultum exteriorem: ſicuti religio, qua Deo debitum cultum impendimus, fidei veræ ſignum eſt. Quare rectiſsimè S. Bonauētura docet, quod ſicut in fide intellectus captiuatur; ſic in ſuperſtitione errore inflatur, & eleuatur. Nec mi-

rum videatur, quod ſuperſtitio preludium & quædam diſpoſitio ad maleficia ſit, cùm nulla ſit ſuperſtitionis ſpecies, quę non procedat ex quadam peſtifera & doloſa ſocietate cum dęmone. Qui autem tam in fœlicē ſocietatem contrahit, quomodo non decipietur? Callidiſsimꝰ eſt dęmon; non procedit ab extremo ad extremum, ſed à minimis incipit, & paulatim ad maxima perducit. Sic per ſuperſtitionē in primis mentē eo impellit, vt ſibi fides habeatur, & veræ fidei fundamentum infirmius reddatur. Atque cum materia ſuperſtitionum affinis ſit maleficio, aliquid latius de ſuperſtitionibus adijciendum.

De ſuperſtitione, quid ſit, quot eius ſpecies.

Superſtitio eſt peccatum cōtra primum præceptum Decalogi, quo præcipitur religio, quæ homines ordinat ad colendum & honorandum Deum debito modo, tanquā primum ſupremumque principium creationis & gubernationis: Superſtitio autem inducit homines ad reddendum Deo cultum pernicioſum, vel ſuperfluum, vel ipſi creaturæ, tacitè vel expreſsè. Quatuor ſunt ſuperſtitionis ſpecies, *quas ponit S. Auguſtinus lib. 2. de doctrina chriſtiana cap. 2. & explicat S. Thomas 22. q. 92. ar. 2.* Idololatria, Diuinatio, Indebitus Dei cultus, & vana obſeruantia.

Idololatria.

Idololatria eſt, quando alteri quam Deo diuinus

diuinus cultus exhibetur, & eſt grauiſsimũ peccatum, vt patet paſsim ex libris veteris teſtamenti. Hanc malefici & ſagæ exercent, quando dæmonem adorant, vel ei ſacrificiũ offerunt, aut homagium præſtant. Ex dicta definitione elicitur non eſſe idololatriam, ſanctis cum Chriſto regnantibus honorem debitũ impendere; quia ipſis inferior cultꝰ & non diuinus exhibetur.

Diuinatio, eſt rerum occultarum, vel futurarũ, quæ via humana ſciri non poſſunt, per virtutem Dæmonis, eiuſque auxilium, cognitio, vel prænunciatio. Ad hanc ſpeciẽ pertinent præſtigium, Somniorum obſeruatio Necromantia, Gæomantia, Hydromantia Aëromanttia, Aſtronomia illicita, Angurium, Omen, Chiromantia, Spatulantia, Sortilegium, *& quibus videndi ſunt Iſodorus lib. 8. Etymolog. cap. 9. & S. Thomas 22. q. 95. ar. 3.* *Diuinatio.*

Indebitus Dei cultus eſt, quando homo colit Deum modo indebito, & eſt duplex. Falſus, vt ſi quis nunc Deo offerret ſacrificia veteris legis, vel in diuinis vteretur cęremonijs infidelium: & ſuperfluus, qui perficitur cæremonijs, quæ neq; ad Dei gloriam, neque ad hoc vt mens Deo ſubijciatur, aut carnalis concupiſcentia refrenetur, ſecundum Dei & Eccleſiæ inſtitutionem approbatam, ordinantur. *Indebitus Dei cultus.*

Vana obseruantia.

Vana obseruantia est, in qua semper tacitè inuocatur dæmon, quando videlicet causæ vel media assumuntur ad effectū producēdos, qui nec virtute diuina, nec naturali, aut Ecclesiastica institutione habēt ordinem ad tales effectus. Ad hanc spectant ars notoria, obseruantia sanitatū, Incantatio, obseruantia futurorum effectuum, &c.

Cum superstitiones sint laqueus, & insidiæ antiqui hostis, quibus genus humanū decipere nititur, *vt refertur 26. q. vltima. cap. Admoneat*: placet exemplo S. Augustini, *lib. 2. de doct. Christ. cap. 20.* qui sui temporis multas enumerat, nostri etiam aliquas oculis subijcere, vt boni cognoscant & euitent: mali verò videant, quibus vinculis ligentur, & fraudibus decipiantur. Hi sequentes omnes sunt superstitiosi, nec solum exercentes, sed etiam fidem habentes. Nam similes illis fiunt, qui faciunt, & omnes qui confidunt in eis.

Exempla superstitionū.

1. Qui dæmones adorant, sacrificium eis offerunt, honorem impendunt, expressè, vel tacitè inuocant, consilium, auxilium, aut fauorem ab eis quærunt.

2. Qui futura prædicere volunt, vel mágos accedunt, aut Ariolos, aut incantatores, vt occulta cognoscant, vel secreta reuelent, vel consilium præstent.

Qui

Qui aliquam virtutem ſomnijs tribuũt; vt quia ſomnium habuerunt tale vel tale, fœlicitatis aut infortunij quippiam euenturum credunt. 3.

Qui per inſpectionem membrorum, aut partium animalium, futura prędicunt, aut de rebus futuris, ex euentu præcedentium, pronunciant. 4.

Qui accedunt ad vagabundos illos, quos Galli Aegyptios, Itali Cingaros, Germani gentiles appellant, vt ex figuris manuum, faciei conſtitutione, vel corporis ſtatura fortunam fauſtam, vel infauſtam annuncient. 5.

Qui obſeruant dies aliquos certos Conuerſionis Pauli, Vincentij, Vrbani, Martyrum, vel aliorum, in quibus ſi pluat, vel cœlum ſerenum ſit, ſerenitatem, fertilitatem, ſterilitatem, vini copiam, vel inopiam, vel per ſpacium aliquot dierum continuam pluuiam prædicunt. Qua de cauſa ſuperſtitioſi ſunt verſus illi, de feſto Conuerſionis S. Pauli. 6.

Clara dies Pauli bona tempora denotat anni,
Si nix, aut pluuia, deſignat tempora cara:
Si fuerint venti, deſignat prælia genti.
Si fuerint nebulæ; pereunt animalia quæq;.

7. Qui colligunt herbas in die S. Ioannis Baptiſtæ, ad ſingulares quoſdam effectus, credentes tales eſſe maioris virtutis; vel inſerunt arbores ipſo Anunnciationis Mariæ, exiſtimantes hoc melius: Aut in feſto S. Stephani, ex eadem cauſa diminuunt ſanguinẽ equorum. & de ſimilibus ſimile eſt iudiciũ.

8. Qui oblationes faciunt ſanctis ex bonis eleemoſyna petitis, credentes eas maioris eſſe virtutis ad conſequendum effectum: aut crucem S. Bernardi, emptam ex eleemoſynis, ſanctiorem putant: aut offerunt in honorem ſanctorũ cęram, vel aliam rem coniunctam crinibus animalis ægrotantis.

Pium autem eſt, & ab vniuerſali Eccleſia receptum, in templis, poſt impetratam, ſanitatem, oculorum, aut pedum, aut manuum, aut animalium, aliarumq; rerum ſimulacra ſuſpendere ex auro, argento, cæra vel alia materia confecta, ad laudem & gloriam Dei & ſanctorum, vt ſint adeptæ ſanitatis manifeſta indicia. Gratiſsimè namq; accipit dominus eorũ qualiacunq; ſunt dona, nec exigua, nec vilia dedignatur. Quippe qui ea pro ferẽtis facultate metitur: Hæc itaque omnium ſpectaculo exporrecta, teſtantur morborum depulſionem, cuius ipſa certiſsima ſigna ſunt à ſanitatem conſecutis allata. Hæc, ſepultorum ibi martyrum,

quæ

que sit virtus, ostendant, *vt optimè tradit Theodoretus, Cyrensis Episcopus, lib. 8. de curatione Graecarum affectionum.*

Qui obseruant quosdam dies fastos, aut infastos ad ingrediendum iter, aut cõstituunt differentiam, an quis mane surgẽs dextro vel sinistro pede inprimis terram tangat, aut quem postponat aut anteponat, egrediendo limen ædium Ad hunc ordinem referre possumus eos, qui obseruant modum capiendi Sagas, vt eas vel in lecto capiant, vel eleuent in altum, ne terram calcent; quicquid quidam doceant: cùm, vbi eadem ratio militat, idem ibi ius statuendum sit. 9.

Qui vel quæ submergunt imagines in aqua pro pluuia habenda, vel faciunt quasdam ligaturas & diabolicas ceremonias, ne lac integro anno vaccis subtrahatur opera maleficarum, aut certis diebus summo diluculo scopis olera tangunt, ne erucæ, ciniphes, vel alia imperfecta animalia oleribus & herbis nocumenta inferant. 10.

Qui, cum herbas colligunt medicinales, & eas vulneribus adhibent, fiduciam ponũt in modo ligaturæ, vel numero partium, vt numerus par vel impar sit: vel in herbis colligendis obseruant, vt ante solis ortum id fiat, vel certo die; vt die veneris, aut solis, 11.

vel tacendo colligant. &c. Quod autem medicus herbas colligat potius in Maio vel Aprili, quam Augusto, aut hyeme, id non superstitionis, sed medicinæ est: quia tam ratio naturalis, quam medicina dictat, quibusdam anni temporibus, virtutem in herbis esse potentiorem ad naturales effectus.

12. Qui certam fiduciam constituunt in quibusdam nominibus scriptis, vel verbis etiam sacris, aut characteribus, vt non vulnerentur, mutilentur, aut occidantur: aut qui, (quod horrendum dictu est) in die Parasceues sancto adeunt crucē aliquam in biuio, vel triuio, & bombardam post terga in crucem emittunt, vt deinde quēcunq; velint scopum attingant, aut in nocte S. Ioannis certas quasdam herbas diabolicis cæremonijs colligunt, quibus ad detestabiles effectus vtantur.

13. Qui metiuntur cingulum ægrotantis, vt cognoscatur, quis sanctus sit honorandus, ad consequendam sanitatem, certis adhibitis ritibus: aut bipenni stramen diuidunt, ad curandum tumores manuum & digitorum; aut ad sanandos certos morbos animalium, impellunt gregem in ignem ex singularibus lignis instructum, vel per circulum ducunt, & tunc animal, quod primum forte fortuna sortitur locum in trāseundo,

eundo, offerunt in honorem ſanctorum. His accedunt, qui pro quibuſdam capitis doloribus & ſimilibus morbis curandis, ad porcorum lintrem, in nomine patris, & filij & ſpiritus ſancti, collum applicant.

Quicunque credunt maiorem virtutem ineſſe aquæ benedictæ Dominicis ſequentibus quatuor tempora, quam alijs, ad ſpeciales quoſdam effectus: aut nolunt die Veneris vngues præſcindere, aut Sabatho filare, & interim ab alijs ſeruilibus operibus non abſtinent. 14.

Qui fidem adhibent probationi ferri cãdentis, vel aquæ frigidæ in maleficis cognoſcendis, de quibus propè finem infra latius: Nec non etiam qui admittunt & fidem tribuunt, quod quidam tortores ſiue carnifices quoſdam potus ad eliciendum confeſsionem maleficorum adhibent. 15.

Quicunque, cum audiunt picam vociferantem circa ædes alicuius, mortem prædicũt breui imminere: aut quia canem audiunt vlulantem, peſtem pręſagiunt: aut quia obuiam venit lepus, mali aliquid inſtare ominantur. Similes & alias multas vanas ſuperſtitiones & magicas artes ſolent exercere, qui artem venatoriam ſequũtur. 16.

Huiuſmodi & ſimiles artes nugatoriæ, vel noxiæ ſuperſtitiones ex quadam

pestifera societate hominum, quasi pacta infidelis & dolosæ amicitiæ constituta, penitus sunt repudiendæ & fugiendæ Christiano, *vt decernitur 26. q. 2. cap. illud ex Augustino.* Atque hoc addiderim, superstitiones tanto esse periculosiores, quanto plures res sacræ adhibentur. Quia hoc diabolus maximè intendit, vt vel sub speciè pietatis decipiat; aut res sacras ad humanam salutem ordinatas, in peruersum vsum dirigat.

Dicit aliquis: Eueniunt tamen aliquando effectus in dictis operibus. Quandoque enim futura prædicunt, aut ægris sanitatem restituunt, &c. Respondetur *in cap. Nec mirum 26. q. 5. ex Augustino*: hoc fieri permissione Dei, vt ipsi, qui hoc audiunt, vel videt, probentur, & appareant, qua fide & deuotione sint erga Deum, an etiam facilè moueantur & sequantur Deos alienos, sicut in Deutero nomio Moyses ex verbo Dei populum instruxit, cum inquit: *Si surrexerit in medio tui propheta, &c.* De varijs superstitionibus, obseruationibus dierum, collectionibus herbarum, diuinationibus, augurationib' auiũ & in cantationibus; *ex August. 26. q. 7. cap. Non obseruetis, dicitur: Qui aut talibus credunt, aut ad eorum domum euntes, aut suis domibus introducunt, aut interrogant, sciant se fidem Christianam & baptismum preuaricasse; & vt paganum & apostatã, id est,*

id est, retro abeuntem, & Dei inimicum iram Dei grauiter in æternũ numeraſſe; niſi Eccleſiaſtica pœnitentia emendatus, Deo reconcilietur.

Quoniam his addi poſſent, iuxta D. Auguſt. doctrinam *lib. 2. de doct. Chriſtiana ca. 20.* & quotidianam experientiam, milia im maniſimarum ſuperſtitionum, nec facilè cognoſcantur à multis, placuit ex Doctorum ſententia regulas ſubiungere, quibus dignoſcatur, an aliquid ſit ſuperſtitioſum vel non quarum ſit.

Regulæ dignoſcendi ſuperſtitioſa à non ſuperſtitioſis.

Prima. Quoties aliquis affectus rei tribuitur, qui non conuenit ei ſecundum ſuam naturam inditam, ſi per Eccleſiæ definitionem, ſacram ſcripturam, aut laudabilem conſuetudinem non conſtat fieri à Deo; vt accidit in ſacramentis & ſacramentalibus: Habendum erit tanquam ſuperſtitioſum.

Secunda. Si effectus naturalis tribuitur alicui rei, quem conſtat habere ex natura rei, non eſt ſuperſtitio. At ſi attribuitur aliquibus rebus, vt ſignis, vocibus, vel characteribus; aut ſi fides poſtulatur ad productionem effectus; ſuperſtitio iudicanda eſt.

Tertia. Si res naturales, vel artificiales,

ciales, vt imagines, ſigna, vel characteres adhibeantur ad productionem ſupernaturalium effectuũ, vel motum liberi arbitrij flectendum, vel diuinandum, aut ad efficiendum ſpirituales effectus tam in nobis quam alijs, niſi fiat modo in prima regula ſignificato, ſecundum ſacram ſcripturam, Eccleſiæ definitionem, aut approbatam conſuetudinem: ſuperſtitioſum erit tenendum.

Quarta. Quando quis vtitur verbis ſacris, aut etiam orationibus, alijſq; pijs operibus, in rebus vanis, neq; ad diuinum honorem & cultum pertinentibus; eſt ſuperſtitio, quia callidus ſerpens miſcet vanis & malis bona & pia, vt ſimplicibus cautius ſub ſpeciè pietatis imponat.

Quinta & vltima Regula: Quando quis exercet aliquod opus, ad aliquam abſtinentiam, vel corporis exercitium pertinens, videndum eſt vt refrenet carnalis concupiſcentiæ motum, modo virtuti congruo, ſecundum Eccleſię ritum & moralem doctrinam.

De materia ſuperſtitionum legendi ſunt. S. Auguſtinus lib. 2. de doctrina Chriſtiana à cap. 20.

S. Thomas

S. Thomas. 2. 2. a q. 92. per aliquot qq. Ioannes à Turrecremata ſuper decreto, 26. cauſa cum textu. Sylueſter Prieras in ſumma, verb. Superſtitio, Incantatio & maleficium. Martinus Arles in tract. de ſuperſtitionibus, qui habetur in Oceano Iuris vol. 10. Martinus Nauarrus in manuali Confeſſariorum, cap. 11. a num. 22.

Quarta cauſa diſpoſitiua ad maleficia eſt curioſitas, qua his portentis illuditur per dæmonum fallacias, quãdo id imprudẽter appetit ſcire, quod ei nulla ratione competit inueſtigare. ex d. cap. Nec mirum. 4. Cauſa diſpoſitiua, curioſitas.

Hæc poteſtas immundis ſpiritibus ideò datur, vt peruerſos ſibi aptent, hoc eſt, prauos homines ſeducant, illos ſcilicet, *qui ſpernunt veritatem, & credunt mendacio, nec ſanam doctrinam ferunt, ſed ad ſua deſideria coaceruant ſibi magiſtros prurientes auribus, & ad fabulas conuertuntur, onerati peccatis ducuntur varijs deſiderijs, ſemper diſcentes, nunquam ad ſcientiæ veritatem peruenientes, iuxta Pauli ſententiam.* Atque occaſione curioſitatis arbitror non raro doctos & magnos ingenio capi à dæmone. Tẽtat enim eos curio-

curioſitate, vt velint cognoſcere, videre, & experiri noua, inuſitata, & rara. Quare Apoſtolus admonet Rom. 12. *non plus ſapere, quàm oportet.* Curioſitati adiungi poteſt latens in multis cordibus intolerabilis ſuperbia, quæ Domino Deo in ſummo gradu diſplicet, & dęmonib⁹ maiorē in modū placet.

5. Cauſa eſt, auaritia.

Quinta Cauſa eſt, inſatiabilis amor congregandi diuitias.

1. Tim. 6. *Quam ſatis ſugerque S. Paulus indicat, cum ait: Qui volunt diuites fieri incidunt in tentationem, & laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum cupiditas, quam quidam appetentes, errauerunt à fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis. hæc Apoſtolus.* Auaro enim nihil ſceleſtius, qui etiam propriā animam venalem exponit, vt pecunias congreget: Quod dæmoni optimè conſtat; atq; ſic inſatiabili appetitui tentationem congruam obijcit, vt in laqueum eum pertrahat. Remedium contra hoc malum ſubiungit Apoſtolus, cum ait. *Tu autem homo Dei, hæc fuge: Sectare verò iuſtitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, manſuetudinem.*

6. Cauſa, luxuria.

Sexta Cauſa eſt, Luxuria, ſeu carnis voluptas.

Hæc

Hæc multum efficax est ad hominem capiendum & detinendum. Sic Balaam. ca. 24. & 25. in lib. numerorum, filios Israël mediante fornicatione cum filiabus Moab, induxit ad idololatriam, hoc enim vitium sapientes & insipientes, ignobiles & potentes deijcit. Quis enim Salomone sapientior, & Samsone fortior? & tamen vtrunque vicit luxuria bene ad hoc propositum facit illud *Eccles. 14. Vinū & mulieres apostatare faciūt etiā sapientes*, & luxuria Salomoni causa fuit colendi Deos alienos, vt constat *ex libro. 3. Reg. ca. 11.* Quomodo hoc peccatum non solum causa incidendi, sed etiam perseuerandi in malo sit, optimè ex sacris literis tradit Gulielmus, Peraldus, Episcop⁹ Lugdunēsis, *in summa virtutum & vitiorum, tomo. 2. tract. 3. cap. 3. Atq; id Isidorus lib. 2. de summo bono cap. 39.* satis etiam attestatur, dum ait. *Maximè per carnis luxuriam humanum genus subditur diabolo, quam per cætera vitia. Dæmones scientes pulchritudinem esse animæ, castitatem, & per hanc hominem angelicis meritis, è quibus illi lapsi sunt, coæquari liuore percussi inuidiæ, injiciunt per sensus corporis, opus desiderium q; libidinis, quatenus à cœlestibus deorsum deiectam animam pertrahant, secum q; quos vicerint, gloriantes ad tartara ducant.* Nouit optimè dæmon, vehementissimum esse carnis ardorem, & animum, quem occupauerit,

non

non facilè liberari. Etenim, *vt S. Ambros. ait, in cap. 4. Lucæ. quasi clauis quibusdam suffigitur anima corporis voluptatibus, & cum semel adhæserit cupiditatibus demersa terrenis, difficilè in altum potest, vnde descendit. sine Dei fauore reuolare. Actuũ enim suorum victa laqueis, & deliciarum secularium illecebris obnoxia iam tenetur.* hæc Ambrosius.

7. Causa, maledicendi rabies.

Septima est, execratio, vel maledicendi siue imprecandi rabies.

Quod quidem peccatum multis vsitatissimum est, vt minima occasione & aduersitate oblata, se suosq; dæmonibus, & diris omnibus denoueant; & tunc aliquando iusto Dei iudicio malum euenit, quod imprecantur. *Quare prouerb. 8. dicitur. sicut auis ad alta transuolans, & passer quolibet vadens; sic maledictum frustra prolatum in quempiã superueniet. & in Psal. 108. Dilexit maledictionem, & veniet ei: & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo.* Hinc compertum est experientia, diabolũ sumpsisse quandoq; hanc occasionem perducendi ad maleficium.

8. Causa, animia tristitia, & ira.

Octaua, quæ frequentissimè in

in muliebri ſexu locum habet, eſt deſolatio, ſiue nimia triſtitia, aut puſillanimitas in aduerſis.

Dùm enim fœminæ in aduerſitates, calamitates, aut perturbationes incidunt, animum abijciunt, maximè quando non eſt qui conſoletur, aut conſilio iuuet. Hanc oportunitatem Dæmon perſcrutatur, atq; ſub fictæ perſonæ forma, auxilium, conſilium, & patrocinium promittit, cum maxima deceptione. Huic adiungere poſſumus immoderatam iram, qua multi ſe vindicare de alijs per fas & nefas cupiunt: quod quando propter fragilitatem non poſſunt, malignus ſe offert, & inſpirat vindictæ modos. Sed nunc cum contingat inter alias vnam eſſe cauſam præcipuam perſeuerantiæ in tàm graui atque intolerabili dæmonis iugo, de hac paulò latius aliquid dicendũ pro remedio contra hoc durũ vinculum.

Nona Cauſa perſeuerantiæ in tanto ſcelere, eſt error quem Diabolus opinioni hominum, 9. *Cauſa, conuerſionis, deſperatio-*

quos capit, imprimit, vt sibi persuadeãt, fieri haud posse, vt ad sanum cor conuertantur.

Iudic. 16. Legimus in lib. Iudicum, quod Philistæi Samsonem fortissimum captum quamprimum oculis priuarunt, priuatum ad pistrinum ablegarunt, & molere fecerũt, omnibusq; ludibrijs & illusionibus affecerunt. Hos Philistæos maligni spiritus sequuntur, quamprimum hominem Christianum arte sua quacunque occasione aut speciè decesperunt, oculos intelligentiæ effodiunt, atq; persuadent impossibilem esse reditum ad Deum, cuius fidem abnegauit; sicq; hominem oculis captum alligant ad pistrinum, id est, suam grauem & intollerabilem seruitutem, atque si molere, id est, suis imperijs in omnibus satisfacere nolit, verberibus, minis & terroribus cogunt, atque ludibrijs afficiunt. Atque vt melius ligatum dæmon teneat, imperat sub maxima pœna, vt in fœlix homo omnia sua peruersa consilia, & sceleratissimas suggestiones in secreto teneat, nec vlli mortalium extra suam societatem reuelet.

Astutissimus inimicus imitatur in hoc negotio mores callidissimi alicuius amatoris,

toris, qui honestam aliquam bonorũ parẽtum filiam, aut honesti viri vxorem intendit seducere. Is omni cura industriaq; laborat, vt sua verba, facta, & consilia non deueniant innotitiam, nihilque magis timet, quam ne puella parentibus ea patefaciat, cognoscens hoc pacto patentum prouidentia suos conatus frustrandos & irritandos esse. Eodem modo diabolus in hoc tam occulto, & ab hominum sensibus alieno scelere omni ratione procurat, vt homo, quem cepit, fraudulenta sua cõsilia nemini detegat. Ad quem effectum consequendum minas intentat, timorem incutit, & pudorẽ obijcit: his nodis anima miseri hominis intricata, se expedire non potest; cùm careat bono consilio, & tam Dei, quam hominum prudentum auxilio destituatur. Ex hoc capite contingit paucissimos esse maleficos, aut sagas, qui in confessione sacramentali hoc crimen confiteantur. hinc etiam sequitur exiguum esse numerũ eorum, qui vel quæ sua spontè conuertantur ad Deum, relicta diabolica societate, antequam ad manus publicæ iustitiæ deueniant. Ex eadem quoque causa oritur, quod nunnullæ fœminę potius optent & eligant mortẽ, quam vitam, timentes ne iterum reducantur ad laborioſum illud molendinum.

Remedia cõtra deſperationis errorẽ.

Contra hunc Diabolicum errorem, & ſimplicium falſam opinionem veritas ſtatuenda eſt, quæ tenebras falſitatis & erroris depeliat. Veritas autem eſt, quod homo quicunque etiam à Diabolo deceptus, cum gratia Dei poteſt per pœnitentiam redire ad gratiam, Diaboli iugum rumpere & tam fœdam ſocietatem relinquere, etiam quocunque tempore. Hanc veritatem probãt clamores Domini ad peccatores, *Ezech. 18. Proïjcite à vobis omnes prævaricationes veſtras, in quibus prævaricati eſtis, & facite vobis cor nouum, & ſpiritum nouum: & quare moriemini? quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus: reuertimini, & viuite*, Eccleſ. 33. *Impietas impij non nocebit ei, in quacunq; die conuerſus fuerit*: Hieremiæ 8. *Nunquid qui cadit, non adijciet vt reſurgat? & qui auerſus eſt, non reuertetur? Quare ergo auerſus eſt populus iſte in Hieruſalem auerſione contentioſa? apprehenderunt mendacium, & noluerunt reuerti.* & cap. 3 *in eodem propheta. Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me, dicit Dominus.* Eſaiæ 55. *Derelinquat impius viam ſuam, & vir iniquus cogitationes ſuas, & reuertatur ad Dominum, & miſerebitur eius &c. quoniã multus eſt ad ignoſcendum. Eandem veritatem probant ſcripturæ, quæ atteſtantur Dominum ſoluere & rumpere vincula peccatorum. vt Dauid in Pſal. Diſrupiſti Domine vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam*

ſtiam laudis. Et iterum in alio loco. Dominus ſoluit compeditos: Dominus illuminat cæcos. Ad idem propoſitum faciunt, quæ miſericordiam & gratiam Dei erga peccatores oſtendunt. hæc Concionator facilè congregabit contra prædictum errorem. Quicunq; ergo à Diabolo decipitur, aut deceptus eſt, & ſub tam dura ſeruitute agit, quantamcunque fidem infideli addixerit, obedientiamque præſtiterit, redeat ad cor, frangat perfidiam, peniteat, inuocet Deum, cœleſtis curiæ reginam, deſolatorum aduocatam B. Virginem, Angelum cuſtodem, & ſanctos, reſiſtat aduerſario in fide, & vincet. Tanto autem facilius tam abominabilis ſtatus relinquitur, quanto citius deſeritur. Optimum conſilium eſt vt homo quamprimũ ſe deluſum cognoſcit, ingemiſcat, peccatũ confiteatur bono & prudenti confeſſario, & fidei noſtræ armis fortiter ſe muniat cõtra aduerſarium, eiuſque inſultus forti & conſtanti animo repellat. Pleriq́ue enim, qui his laqueis vincti tenentur, multis moleſtijs afficiuntur, ſi iugum abijcere diabolicum, & fœdera infidelis amicitiæ rumpere contendant. At ſi conſtanter ſe dæmonũ inſultibus opponant, induendo armaturã Dei & ſcutum fidei arripiendo, victoriam obtinebunt, neque tam graues patiuntur

tribulationes. Vt hoc rectius intelligatur, & firmius animis inhæreat, similitudine discamus, quod dæmon aduersarius noster naturam & mores habet muliebres, quantum ad imbecillitatem virium, & animi peruicaciã. Sicut enim fœmina mala cum viro rixas miscens, si eum conspiciat erecto animo, & constanti vultu resistere, & verbis verbera obijcere, ilico animũ abijcit, & terga vertit, nec deinceps facilè aliquid simile tẽtat. Si autem maritum timidum, meticulosum, fugacemq; deprehẽderit; in extremam surgit audaciam, & virum ferociter inuadit. Simili modo hostis noster facere cõsueuit, si quem repererit timidum & inconstantẽ in tentationib⁹, & animum abijcientem in tantis insultib⁹; non est bestia super terrã ferocior & audacior. Vnde in nostro proposito timidis & tristibus minatur, & non raro intentat verba, ni morẽ gerant suo imperio. Sed si incidat in militẽ fortem & imperterritum, hilari vultu repugnantẽ; diffidens de victoria fugit, & eum in pace relinquit. Hinc optimè ait S. Gregori⁹: *diabolus cùm ei fortiter resistitur, debilis est vt formica: Cùm vero suggestio recipitur, fortis est, vt leo.* Nemo ergo in hoc deceptionis genere crudelitatem sæuientis, quam minis & verberibus confirmat, pertimescat, sed confidendo in

Dei

Dei miſericordia & auxilio, viriliter in fide repugnet; ſic tandem triumphabit, & dęmõ confuſus diſcedet. Inflãmat ad hoc noſtros animos, exemplũ magni illi⁹ ſpiritualis ducis S. Anthonij, quẽ nouitium in eremo ſæuiſsimis excepit verberibus, ita vt ſemianimis relictus ad proximũ vicũ curandi cauſa deferri debuerit. At Anthoni⁹ aliquantulũ cõualeſcẽs ad primũ locũ denuò ſe cõtulit, ad ſeruiendũ Deo, paratus ad noua verbera pro beneplacito Dei, nec vlla iniuria diaboli à propoſito deterrebatur. Hac animi conſtantia virum ſanctũ munitũ nequiſsimi ſpirit⁹ cũ accedere nõ audẽret; varias formas induẽtes, ferarũ more alij rugiebãt, alij vlulabãt, alij dentib⁹ frẽdebãt, alij flammas ore, naribus, auribuſq; emittebãt, vt terroré incuterẽt, cui verbera inferre neqbãt, ad impediẽdũ ipſum in via ſalutis. Sed vbi fortiſsimũ athletã nec verbera curare, nec horrenda ſpectra pertimeſcere cognouerũt, ſe victos & cõfuſos cõfeſsi diſceſſerũt. De his Athanaſius in vita Anthonij. Hoc tamẽ adhuc referre non pigebit ex vita eiuſdẽ ſancti, ꝙ relatu dignũ eſt: ferũt de eo, dũ verba terroreſq; ꝓferret, lucẽ ei diuinitus apparuiſſe, qua expaue facti dęmones diffugére: Anthoniũ verò eo ſplendore recreatũ erexiſſe ſe, & quaſi pręſentem Dominũ aſpiceret, dixiſſe. *Vbi eras bone Ieſu, vbi eras: reſponſumq; accepiſſe;*

Aderam Anthoni, sed euentum pugnæ tuæ præstolabar, quam quoniam imperterritus, immotusq; viriliter sustinuisti, manet te victoriæ tuæ indeficiens in cœlo triumphus, præmiumq; sempiternum: Omnis ergo Diaboli vis atque decertatio, constantis & pij animi continuatione destruitur. Similia in vita Hilarioni refert S. Hieronymus. Plurima sanctorum exempla, qui fortitudine & constantia Diabolo restiterunt, qui videre voluerit, legat Marcum Marulum *de religiosè viuendi institutione lib. 5. cap. 7.* Postremò, vt huic præludio finem faciamus, si quis hac arte Diabolica captus est, confiteatur sacerdoti prudenti, & reuelet in confessione malum, quo detinetur: pœniteat, & in futurum armis se muniat spiritualibus. Scriptum est enim. *Prouerb. 28. Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: Qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. & vt S. Hieronymus ait in cap. 11. Ecclesiastis*, in illa verba: *Si momorderit serpens in silentio. Si quem Diabolus occultè momorderit, & nulla conscio eum peccati veneno infecerit: Si tacuerit qui percussus est, & non egerit pœnitentiam, nec vulnus suum fratri & magistro voluerit confiteri, magister qui linguam habet ad curandum, facilè ei prodesse non poterit. Si enim erubescat ægrotus vulnus medico confiteri, quod ignorat medicina, non curat.* Molestissimè fert inimicꝰ, quod homo sua consilia

consilia manifestet, & impedit quantum potest, obijcit timorem & pudorem. Sed tu sequere consilium *Ecclesiastici cap. 4. Pro anima tua non confundaris verum dicere.* Sancti patres tanquam firmam obseruarunt regulã, euidenter Diabolicam esse cogitationem, quam iunior seniori confunditur aperire. Vnde cassian⁹ ait. *Non poterit Diabolus circumuenire vel deijcere iuuenem monachum, nisi eum, quem viderit aut per superbiam, aut per verecundiam suas cogitationes seniorem celare.* *Vide lib. 4. de institutis renunciantiũ cap. 9. & in collationibus coll. 2. ca. 11.*

Hæc de præludijs. Nunc prior quæstionis pars per Conclusiones resoluitur.

Prima Conclusio. *Malefici, Magi, diuinatores, vel quicunque alij pactum cum Dæmonibus habẽtes, nulla vera possunt facere miracula.* *Magi, Malefici nulla vera faciunt miracula, sed tantum mirabilia.*

Probatur Conclusio, quia facere miracula vera, est argumentum diuinitatis, & arguit infinitam potentiam, ergo solum competit Deo, *iuxta illud Psalmi. Qui facit mirabilia magna solus.* Deinde, facere miracula; excedit ordinem totius naturæ creatæ, ergo non est in potestate Dæmonis: *Hanc conclusionem probant S. Thomas 1. par. q. 110. ar. 4. & q.*

114.ar.4. Alexand. Halen.2.part.q.45. S. Bonauent. & alij Doctores in 2.sent. dist.7. & habetur in 26.q.5.cap. Nec mirum,ex Augustino.

Dictum in cõclusione(*vera miracula*)Quia dæmones etiam possunt facere mirabilia, quæ homines mirantur,quia eorum facultatem & cognitionem superant. Sic Magi Pharaonis veros serpentes & ranas fecerunt per virtutem dęmonis, *vt testatur Augustinus lib. 20. de Ciuit. cap. 18.* non tamen rationem veri miraculi attigerunt, cùm fecerint per applicationem actiuorum naturalium ad talem effectum.

Tripliciter malefici dæmonis ope mirabilia faciunt.

Dæmon autem tàm mirabiles effectus cum Magis vel maleficis triplici potissimum modo operatur.

1. Vel effectus per naturam, aut artem factos aliunde trahendo, ita vt hominibus videantur in præsentia mirabiliter effecti.

2. Vel de nouo occultè faciendo,per applicationem causarum naturalium actiua passiuis coniungendo, & accelerando actiones, quantum natura patitur,& suæ potestatis subtilitas valet.

3. Vel secundum apparentiam tantum, deludendo sensus per præstigia & illusiones phantasmatum. Si enim ipse Sathan potest apparere in corpore assumpto : quare non potest formas aliarum rerum effingere,& sensibus hominum obijcere?

2. Concl.

2. Concl. *Magi vel malefici non possunt trāsmutare materiam ex vna forma in aliam. vel clarius: Malefici non possunt immediatè virtute dæmonis, in rebus naturalibus siue corporalibus aliquam imprimere formam naturalem.*

Hæc Concl. est contra quosdam Platonicos, qui posuerunt formas corporales deriuari à substantijs, spiritualibus, per modū participationis: & quosdam alios in hac materia, de quibus in sequenti conclusione.

Probatur Conclusio: Dęmones non possunt: ergo nec magi nec malefici: quia ipsi opera Diaboli adiuti operantur. *Antecedentis veritatem astruunt Augustinus, lib. 3. de Trinit. c. 7. & 8. S. Thomas 1. par. q. 65. ar. 4. & q. 110. ar. 2. & q. 114. ar. 4. ad 2. & lib. 3. contra Gentil. cap. 103. Alexand. Halen. 2. par. q. 43. art. 1. & 2. S. Bonauētura in 2. sentent. dist. 7. par. 2. ar. 2. q. 1. & 2. Franciscus Victoria in Relect. de arte Magica à numero. 35. & Aristot. lib. 7. Metaphysicæ. à textu 26.* vbi tradit formas non imprimi in materiam

teriam ab aliqua ſubſtantia ſeparata, ſed reduci in actū de potentia materiæ, per actionem formæ in materia exiſtentis, quia ſimile fit à ſimili ſibi, ſed quod propriè fit, eſt compoſitum, ergo fit à compoſito, & non à ſubſtantia ſeparata. Vnde omnia quæ fiunt in hoc mundo, fiunt à ſimilibus cauſis, effectus enim virtute eſt in cauſa. Qua ratione cùm omnia ſint eminenter in Deo, & non in alijs creaturis ſpiritualibus; Ipſeque ſit infinitæ potentiæ; poteſt tranſmutare res de forma in formam, creare, annihilare, & producere, abſque vllo adminiculo alicuius cauſæ particularis, vt etiam fecit in rerum omnium creatione & productione. Atque tunc ſuo imperio, quod nulla creatura immutare poteſt, virtutem & naturam naturalibus agentibus indidit, vt ſuos effectus producant. Vnde ſicut de terra dixit: *Germinet herbam virentem, & non, hominem*: Ita de homine; *Creſcite & multiplicate*, vt in Geneſi ſcriptum eſt. Sicut ergo terra germinat Herbam virentem: ita homo hominem, & ignis ignem producit. Ex hac concluſione ſequitur.

3. Concl. *Magi vel malefici virtute dæmonis nec ſe, nec alios*

alios homines verè & realiter possunt transformare in lupos, cattos, vel aliam quamcunque bestiam.

Hæc Conclusio non solum est vera secundum veram philosophiam; sed etiam fidei veritatem, ita vt si quis cum pertinacia contrarium credat, aut dicat, sit hæreticus & infidelis. Dictum (*verè & realiter*) quia per illusionem & apparentiam bene fit. Cõclusio est contra Ioannem Bodinum, *lib. 2. de Magorum Dæmonomania, cap. 6. & alios ab eo citatos.* Ipse enim multis exemplis probare intendit, Lycanthropiam, vt vocat, id est, transformationem hominis in lupum: nostra autem Concl. est in contrarium; *& eam tradunt Augustinus lib. 18 de Ciuitate Dei. cap. 17. & 18. vbi expressè tenet omnia talia fieri phantasticè & per præstigias; & sic soluit fabulas illas ex Varrone & poëtis de socijs Vlyssis mutatis in bestias, & à Circe & Arcadibus in lupos conuersis. S. Thomas 1. par. q. 114. ar. 4. ad 2. S. Bonau. loco citato Franciscus Victoria in Relect. de arte Magica propè finem. Alfonsus à Castro lib. 1. de iusta hæreticorum punitione cap. 14. Bartholomæus Spineus, sacri pallatij Magister, in q. de strigibus cap. 8. Malleus malefic. 1. par. q. 10. & alibi. Iosephus Angles in floribus*

floribus Theologicarum quæstionum, ad Sixtum Quintum, prima parte in 2. sentent. in q. vnicà de arte Magica, difficultate 9. Ioan. à Turrecremata in 26. q. 5. cap. Episcopi. Vlricus Molitor in dialogis de Pythonicis mulieribus ad Sigismundum Archiducem Austriæ, cap. 10. determinatione tertia. quare male eũ Bodinus pro se allegat. Lambertº Danæus in dialogo de sortiarijs. ca. 3. Paulus Grillandus Iurisconsultus in lib. de diuersis criminibus lib. 2. de Sortilegijs q. 7. cuius opera sunt in volumine 4. oceani Iuris. & hæc veritas expresè definitur *in dist. cap. Episcopi.* his verbis. *Quisquis credit posse fieri aliquam creaturam aut in melius, aut in deterius commutari, aut transformari in aliam speciem, vel in aliam similitudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt: proculdubio infidelis est, & pagano deterior.* & ibidem *in c. Nec mirum, ex Augustino de Ciuit.* Et probatur euidenti ratione. Si homo potest transmutari in cattum, lupum, aut aliam bestiam; aut mutatur, secundũ corpº vel animã, aut secundũ vtrumq;. Si primũ: ergo talis homo moritur. quia mors nihil aliud est, quã separatio animæ à corpore. Si moritur: ergo non potest operatione dęmonis coniungi iterum anima cum corpore. Hoc enim est opus diuinæ potentiæ, *Dominus enim mortificat & viuificat.* Si secundum dicatur, ita vt fiat transmutatio totius in totum: ergo homo

mo desinit esse, quando incipit esse bestia, quia generatio vnius est corruptio alterius. ergo de nouo creatur homo, quando bestia redit ad naturam hominis, nec est idem numero homo, qui erat prius: & alia sequuntur falsa contra veritatem & fidem.

Dicit aliquis: Cùm huiusmodi transmutationes verè & realiter non fiant, quomodo igitur apparent? Respondetur secundum Doctores, quod tantum secundm apparentiam fiunt, & hoc potest contingere dupliciter. Vno modo ab interiori. potest enim dæmon mutare phantasiam hominis, & etiam sensus corporeos, vt aliud appareat obiectum, quam sit. Id quod experientia constat fieri etiam ex causis naturalibus. Nam videmus quod quandoque laborantes vehementissimis calidissimisq; febribus, cadant in phrenesin, vel mentis alienationem, & dicant se esse, quod non sunt: & cum dæmon Deo permittente possit agere in corpora, nihil vetat, quo minus mediantibus causis naturalibus, varias phantasias possit in ducere. Alio modo ab extrinseco, ex parte sensibilis. Potest enim circumponere cuicunque rei corporeæ quamcunque formam corpoream, vt in eius specie videatur: vel res etiam veras supponere. Exemplum extat in vitis patrũ. Quædam iuuencula ita extitit maleficiata

à quodam Iudæo, ad instantiam cuiusdam iuuenis, cuius turpitudini satisfacere nolebat, vt omnibus videretur equa, ducta pro remedio ad sanctum Machariũ; cuius sanctitatem rei veritas non potuit latere, qui mulierem esse cernebat, & sic orans detegebat illusionem; & iterum, ab omnibus iuuencula cognoscebatur. Dicebat autem vir sanctus id ideo iuuenculæ contigisse, quòd non vacaret rebus diuinis, & Ecclesiasticis mysterijs.

Magi possunt ope dæmonum imperfecta facere animalia.

4. Concl. *Magi & malefici possunt potestate dæmonum facere ranas, serpentes, Ciniphes, limaces, & similia animalia imperfecta, quæ secundum philisophiam generantur ex putrefactione.*

Sic docent Augustinus lib. 3. de Trinit. cap. 7. & 9. S. Thomas 1. par. q. 114. art. 4. ad 2. S. Bonauentura in 2. dist. 7. loco citato. Alexan. Halen. 2. par. q. 43. membro 2. & Magister sentent. in 2. dist. 7. propè finem. & constat quod Magi Pharaonis ranas serpentesque fecerunt. Vbi autem ad ciniphes ventum est, defecerunt, & dixerunt

Exod. 7. & 8.

dixerunt. *Digitus Dei eſt hîc. Aderat dominatio (inquit Auguſt.) prohibentis per ſpiritum ſanctum.* Idem patet ratione. Quæ generantur ex putrefactione, qualia ſunt huiuſmodi imperfecta animalia, facilius generantur, & quaſi à caſu, *vt docet Ariſtoteles lib. 7. Metaph: tex. 23.* & ex cauſis naturalibus: ergo dæmones, per applicationem cauſarum naturaliũ, citius & celerius potentia ſuæ virtutis, poſſunt diſponere ad formæ vltimæ inductionem: *& hoc vult Auguſtinꝰ loco citato cap. 8. quando dicit: Sicut nec parentes dicimus creatores hominum, neq; agricolas frugum. quamuis eorum extrinſecus adhibitis motibus ad iſta creanda Dei virtus interius operetur: Ita non ſolum malos, ſed nec bonos angelos fas eſt putare creatores, ſed præ ſubtilitate ſui ſenſus & corporis, ſemina iſta rerum nobis occultiora nouerunt, & ea per cõgruas contemperationes elementorum latenter ſparſerunt. Atq; ita gignendarum rerum, atq; accelerandorũ incrementorum præbuerũt occaſiones.* Atq; in hac authoritate, vt rectè notant quidã doctores, creationẽ intelligit Auguſtinꝰ, vltimę formæ introductionem. Hoc etiam aduertendum, hanc concluſionẽ duabus præcedentibus non repugnare: quia hæc intelligitur, nõ quod malefici vel magi virtute diabolica imprimãt formam in materiam; ſed tantum diſpoſitiuè, mediantibus agentibus naturalibus, cõcurrãt.

Dæmones cũ maleficis veneream rem exercent.

5. Concl. *Malefici vel maleficæ rem veneream habent cum Dæmone.*

Probatur ex Auguſt. lib. 5. de Ciuit. Dei cap. 23. & probat ab experientia, qua & hoc infœlici tempore ſatis ſuperq; probari poteſt. *Creberrima, ait, fama eſt, multiq; ſe expertos, vel ab eis qui experti erant, de quorum fide dubitandum non eſt, ſe audiuiſſe confirmant, Siluanos & Faunos, quos vulgus incubos vocat, improbos extitiſſe mulieribus, & eorum appetiſſe, & peregiſſe concubitũ; & quoſdam Dæmones, quos Duſios Galli nuncupant, aſſiduè hanc immunditiam & tentare & efficere, vt hoc negare impudentiæ videatur. Auguſtinum ſequuntur communiter Doctores. Iſidorus lib. 8. c. vlt. S. Thom. in 2. ſentent. diſt. 8. & 1. par. q. 51. ar. 3. ad 6. Innocent. 8. in bulla præfixa malleo maleficarum. Scotus & alij Doctores in 2. diſt. 8.* & hæc eſt indubitata veritas, quam non ſolum experientia certiſsima comprobat, ſed etiam antiquitas confirmat.

Obſtare prædictæ Concluſioni videntur *Chryſoſtomus homil. 22. in Geneſin, vbi ait, Impoſsibile eſſe, vt improbi Angeli cum fœminis coitum exerceant: & Caſsianus in Collationibus, collat. 8. cap. 21.* qui ſic dicit. *Nullo modo credendum eſt ſpirituales naturas cum fœminis coire poſſe.* Sed hi patres

patres intelligendi ſunt, non poſſe dæmones coire cum fœminis animalium naturalium more, ſemen ex propria ſubſtantia ſumendo: ſic enim coire & generare, eſt animæ nutritiuæ & ſenſitiuæ, quæ in incorporeis ſubſtantijs non reperitur. Tradunt autem S. Auguſtinus & S. Thomas, quod ſi dęmones cum mulieribus coirent, & generarẽt, non virtute proprij ſeminis, quod nullum ex ſeipſis habent, ſed ope alicuius hominis, quod ipſi maribus turpiter ſuccubantes exceperunt, exceptumque fœminis incubantes infundunt, id fieri, ita Deo diſponente, ne ſit ille, qui naſcitur, filius dæmonis, ſed illius hominis, à quo ſemen eſt acceptum.

Maleficivim generatiuam coniugũ impedire poſſũt ope dæmonũ.

6. Concl. *Malefici ope diabolica adiuti poſſunt impedire vim generatiuam inter coniuges, vel alias perſonas.*

Patet ex iure canonico in titulo de frigid. & malefic. & 33. q. 1. cap. Si per ſortiarias. Et ratio eſt manifeſta. Poteſtas dæmonis eſt maior poteſtate hominis. Sed opere humano poteſt aliquis fiere impotens ad carnalem copullam, vt per caſtrationem, ruptionem, herbas,

bas, vel medicinas. *Sic tenēt cōmuniter Theologi in 4 sentent. dist. 34. Canonistæ in tit. de frigid. & mal. & in d. 33. q. 1. c. Si per Sortiarias.* Potest autē tale impedimentum poni, vel impediendo corpora, ne mutuò appropinquent; vel adhibendo occultè virtutes rerum, quas dæmon optimè nouit ad hoc validas; vel turbando imaginationem & phantasiam, ita vt reddat alterum coniugum exosum: vel prohibendo missionem spirituū ad membra, in quibus est virtus motiua & seminatiua; & alijs modis, qui sunt dæmonibus cogniti, nobis autem occulti. *Legendus super hac materia Paludanus in 4. sentent. dist. 34.*

7. Concl. *Malefici auxilio dæmonum possunt morbos inferre, homines suis incantationibus interficere, & pecora occidere.*

Malefici tam hominibus quam pecoribus morbos & necem inferre possūt.

Constat in primis ex historia *Iob. 2. cap.* quem percussit vlcere pessimo à planta pedis vsque ad verticem. *Et in Euangelio Luc. 13. & Marc. 9. dæmon reddidit hominem surdum & mutum. Et S. Augustinus in lib. de diuinat. cap. 6.* testatur sæpè accipere *potestatem morbos immittendi, & aërem vitiando morbidum reddendi.*

Idem

Idem patet ex L. Multi. C. de malefic. & Mathem. *Multi, (ait lex) magicis artibus vſi elementa turbare, vitas inſontiū labefactare non dubitant, & manibus accinctis audent ventilare, vt quiſq; ſuos conficiat malis artibus inimicos. hos, quoniam naturæ peregrini ſunt, feralis peſtis abſumat.* Efficiunt autem talia malefici ſiue venefici, cauſis naturalibus, veneno, intoxicationibus, herbis alijſque medijs, quæ multis modis norunt præparare, & cautiſsimè applicare. Narrant quidam, quod Auerroes Auicennam intoxicauerit, ponendo toxicum ſuper folia libri, quē Auicēna ſolitꝰ fuerat legere: quanto magis diabolica ars nouit omnia occultiſsimè adhibere? De huiuſmodi herbis, quibus homines ſolent necare, mentio fit. *in L. 3. §. adiectio. & ſeq. ff. ad legem Corneliam de ſicarijs & veneficis.* Eiuſmodi ſunt cicuta, Salmandria, Aconitum, Pintuocarpus, ſiue Pytiocampas, Bobuſtrū, Mandragora & Cantharides. Aliquando inficiunt etiam aërem circumſtantem, quem homo reſpirando attrahit. Aliquando inſidiantur dormientibus. Familiare autem eſt maleficis vetulis, vt infantes & tenellos pueros faſcinēt. Hoc autem efficitur quandoque, vt Doctores tradunt, ex forti imaginatio hoc modo: fortis imaginatio immutat corporis coniūcti ſpiritus, & hinc immutatio ſpirituum

maximè fit in oculis, ad quos ſubtiliores ſpiritus perueniunt. oculi autem inficiunt aërẽm continuum, vſq; ad determinatum ſpacium; quomodo ſpecula noua & pura ex aſpectu mulieris menſtruatę, *vt tradit Ariſtoteles in libro de ſomno & vigilia*, maculis inficiuntur. Sic etiam anima vetulæ vehementiſsimè ad malitiam concitata, aſpectu venenoſo & noxio corpus tenerum infantis inficit. Contingit etiam, ad talem effectũ, malignum ſpiritum ex pacto concurrere, & occultè lædere infantem.

8. Concl. *Magi & malefici poſſunt multos morbos curare, quibus nulla medicorum ſcientia mederi valet; non tamen omnes.*

Probatur prima pars: quia vtuntur arte dæmonum, qui præſtant naturæ ſubtilitate, & longa rerum experientia, & multo rectius omnibus medicis norunt rerum naturaliũ virtutes & cauſas. Sic Plinius *lib. 24. cap. 17.* variarum meminit herbarum, quibus Magi vel ad morbos depellendos, aut etiam inferendos, vtuntur: quæ quia hominibus ſunt ignotę, & velociſsimæ operationis,

nis, plurimum admirationis adferunt neſcientibus. Ad idem facit ratio S. Thomæ *in qq. diſputatis de potentia q. 6. art. 3.* Sicut ars, quæ imitatur naturam, poteſt quędam, quæ natura nequit, efficere; ita dæmones multa facere poſſunt, quæ & pręter humanũ ingeniũ, omnẽ artẽ, & ſolitũ naturę curſum ſũt.

Patet etiam ſecunda pars, quod non poſſint curare omnes morbos: Quia quicquid poſſunt in hac arte, hoc efficiũt per applicationẽ cauſarũ naturaliũ: ſed hæ non poſſunt curare omnẽ morbum, maximè ſenectutis.

Dices: Si dæmones tantæ ſunt ſubtilitatis in naturalibus, poſſent ne protrahere vitam hominis ad octingentos, vel nongentos annos, ſicut olim homines viuebant? Reſpondetur, quod non: quia per intemperantiam & ignorantiam hominum natura eſt valde corrupta, & morbis infecta, & res naturales; pręſertim cum etiã terra deficiat à prima ſua integritate, non ſunt tanti vigoris & virtutis, ſicuti in principio creationis. Statim poſt rerũ creationẽ, ex diuina diſpoſitione, omnia erant maioris perfectionis, complexio hominũ fortior & conſtantior, ac cœli influentia ſalubrior. *Vide ad hanc materiam Franciſcum Victor. in Relect. de arte Magica, in ſolut. ad 4. non longè à fine, & Ioſephum Angles in q. de ead. materia octaua difficultate.*

Nō licet magorū vt, remedio vel cō silio in maleficij tollendis.

9. Concl. *Quamuis Magi & malefici possint multos morbos curare, & maleficia illata sæpè dissoluere, licèt non omnia: non est tamen licitum Magos vel maleficos accedere pro dissolutione: & qui contra facit, grauissimè peccat.*

Probatur Leuit. 19. Non declinetis ad Magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini. & cap. 20. Anima, quæ declinauerit ad Magos &c. interficiam eam. & Deuter. 18. & 26. q. 7. cap. Non obseruetis, & in Cod. de malefic. & mathem. L. Nullus, & L. Nemo. Et hoc in tantum verum est, quod etiamsi maleficus paratus esset, non esset licitum vti ipsius opera; *contra Angelum in verb. Superstitio. §. 13. allegantem pro se Aureolum in 4. dist. 34. qui putat esse licitum petere dissolutionem à parato: Sed cōmunis sententia est in contrariū. S. Thom. in 4. dist. 34. q. 1. art. 3. S. Bonauent. ibidem q. 2. Syluester in verb. maleficium. q. 8. Caietanus & Aurea Armilla ibidem, Turrecremata 33. q. 1. Super cap. Si per sortiarias. Martinus Nauar. in manuali cap. 11. num. 29.* Ratio etiam probat. Malefi-

cus

cus communiter non potest tollere, nisi per inuocationem & auxilium dæmonis. At dęmonis auxilium inuocare ex se malum est, & nulla circunstantia potest muniri, vt sit bonum. Ergo quisquis petit à malefico, vt faciat id, quod sine peccato non potest, peccat: quia sic petens, consentit peccato alterius. *Non solum autem qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, digni sunt morte.* Rom. 1.

Si tamen maleficium adhibitum tale esset, quod sine inuocatione dæmonis remoueri posset, per remotionem signorum aut vnguentorum, tunc non esset illicitũ procurare ipsius dissolutioem. Licitum autem est maleficia soluere per opera pia & Ecclesiastica, vt pote exorcismos, sacramentalia, sacramentorum frequentationem, orationes, ieiunia, aliaq; pietatis exercitia, *de quibus in cap. Si per sortiarias.*

10. Concl. *Magi & malefici, potestate dæmonum instructi; possunt tempestates mouere, pluuias, tonitrua, grandinem, pruinam, aliaq; meteora producere.*

Iob. 1. & 2. *Probatur ex hiſtoria Iob. Sathanæ procuratione, ignis de cœlo cecidit, & tactas oues, pueroſq; conſumpſit; & iterum: vehemens ventus irruit à regione deſerti, & concuſsit quatuor angulos domus, qua corruens oppreſsit liberos. & in Pſal. 77. Et occidit in grandine vineas eorum, & moros eorum in pruina. Et tradidit grandini iumenta eorū, & poſſeſsiones eorū igni. Miſit in eos iram indignationis ſuæ, indignationem, & iram & tribulationē, immiſsiones per Angelos malos, &c. Super quæ verba legendꝰ eſt Auguſt. Idem patet in C. de malefic. & mathem. L. Multi. Verb. Elementa turbare & ibidem L. eorum,* cuius verba ſunt: *Eorum eſt ſcientia puniēda, & ſeueriſsimis merito legibus vindicanda, qui magicis accincti artibus, aut contra ſalutem hominū moliti, aut pudicos animos ad libidinē deflexiſſe detegūtur. Nullis vero criminationibus implicanda ſunt quæſita humanis corporibus remedia, aut in agreſtibus locis innocenter adhibita ſuffragia, ne maturis vindemijs metuerentur imbres, aut ventis & grandinis lapidatione quaterentur, quibus non cuiuſq; ſalus aut æſtimatio læderetur, ſed quorū proficit actus, diuina munera, & labores hominum ſternerentur. hæc in d. L.*

Probatur ratione. Omnia meteorologica, *vt conſtat ex libris Ariſtotelis Meteorologicis,* generantur in regione aëris, ex concurſu elementorum & cauſarum naturalium. Sed dæmonibꝰ hæc inferiora ſubiacent, quoad motum localem, Deo permittente. ergo.

II. Concl.

II. Concl. *Quæ ex proxima elicitur: Magi & malefici possunt efficere sterilitatem, & rerum necessariarum ad conseruationẽ humanæ vitæ inopiã.*

Probatur. Omnia quę in terra crescunt, & necessaria sunt ad sustentationem hominum, dependent ex motu & influentia corporum cœlestium, & elementorum temperamento. Si igitur elementa turbentur, tempestates ventique sine ordine & modo excitentur, nec non grandines & pruina immittantur, quę agris, vineis, arboribus & frugibus, noceãt: sequuntur sterilitas & rerum inopia.

12. Concl. *Malefici & magi sæpè transferuntur corporibus verè & realiter de loco ad locum, & conuentus suos.*

Hæc Concl. est contra Ioan. Franciscum Ponzinibium in lib. de Lamijs & excellentia vtriusque iuris, qui habetur in vol. 10. Oceani Iuris, contra Andream Alciatum lib. 8. parergon Iuris. cap. 22. Martinum Arles in tract. de superstitionibus, Vlricum

cum Molitorem in Dialogis de Pythonicis mulieribus, & alios quosdam. Communis autem & vera sententia tenet conclusionem. *Sic tradunt Turrecrem. in ca. Episcopi. 26. q. 5. Innocentius Octauus in Bulla præfixa malleo maleficа. Malleus in 1. & 2. par. Bartholomæus Spineus in q. de strigibus cap. 5. & in Apologia prima contra Ponzinibium. Franciscus Victoria in relect. de arte magica, à nume. 32. Alfonsus Castrensis li. 1. de iusta hæreticorum punitione à cap. 14. Sylvester in verb. Hæresis. 3. à num. 6. Cardinalis Caietanus 2. 2. q. 95. super. art. 3. S. Thoma. Iosephus Angles in floribus loco citato, difficult. 5. Martinus Nauar. in manuali cap. 11. num. 38. Paulus Grillandus Iurisconsultus latissimè in lib. 2. de Sortilegijs q. 7. Ioannes Bodinus lib. 2. cap. 4.* & hæc est communis sententia, cui contradicere, repugnat Theologiæ, Philosophiæ, & rerum experientiæ certissimæ.

Probatur conclusio. Dæmones sunt integri in potentia naturali, sicut boni Angeli, vt probatũ est in prędudio 8. Sed boni Angeli possunt transferre corpora breuissimo tempore de loco ad locum. ergo & mali. Assumptum probatur *ex 14. cap. Danielis. Angelus apprehendit prophetam Abacuc in vertice capitis, & ex Iudæa breuissimo tempore in Babylonem tulit, & restituit iterum confestim in locum suum, vt scriptura loquitur. & Angelus malus, Matthæi 4. assumpsit Saluatorem, & statuit supra pinnacu-*

naculum templi & in Euangelio Dæmones à Chri-ſto expulſi, ex permiſsione diuina intrauerũt porcos, & eos præcipitarunt in mare. Fit autem huiuſmodi tranſlatio breuiſsimo tempore, non tamen in inſtanti: quia motus tanto velocior eſt, quanto maior virtus mouentis, vt rerum experientia & philoſophia teſtantur. Vnde philoſophi credunt, ſi motor infinitæ ſit virtutis, motum poſſe fieri in inſtãti. Eſt autem maior potentia diaboli, quam homo cognoſcere valeat. quare facilè colligi poteſt, quod diabolus breuiſsimo tempore deferre corpora ad remotiſsima loca valet. Conſtat etiam hæc veritas experiẽtia. Multi vtriuſque ſexus viri, mulieres, pueri & puellæ confitentur id verum eſſe. Imo quandoq; deferuntur à dęmonibus ad curſum: & quia vel nomen Ieſus ex improuiſo nominant, vel ſigno crucis ſe muniunt, vel aliud ſignum Chriſtiani pręſtant, alijs diſparentibus, pedeſtris ordinis fiunt in redeundo, qui ferebantur à diabolo in adeundo conuentum: quandoq; cadunt ex arboribus in terram, & membra collidunt: quandoque, quia leges diaboli tranſgrediuntur, miſerè vel à diabolo tractantur, vel à ſocijs percutiuntur: quę omnia experientijs certiſsimis probari poſſent, ſi librum conſcriberem, & non quęſtionem tractarẽ, fortaſsè

fortaſsè alias data occaſione latius dilaturus. Ex hoc fundamento multum confutantur, qui nihil aliud hæc volunt eſſe, quam ſomnia. Qui experientias videre voluerit, legat Malleũ maleficarũ, Paulũ Grillandũ & Ioannẽ Bodinũ, & multos noſtrorum Iudicũ proceſſus. ſummæ enim demẽtiæ eſt negare res notas lippis & cõſoribus.

Ex dicta Concluſione elicitur, ſecundũ communem ſententiam, hanc tranſlationẽ fieri virtute diaboli, nec vllã virtutẽ habere vnguẽta, herbas, baculos, aliaq; corporalia, quæ adhibentur, ſed ſigna tantũ eſſe.

Dicet hic fortaſsè aliquis; compertum experientia quandoq; eſt, alios experimenti gratia animaduertiſſe vxores ſe vnxiſſe, qui etiam idem præſtiterunt, & ſecuti ſunt: ergo aliqua virtus ex rei natura ineſt vnguentis. Reſpondeo; hoc non probat aliquã virtutem vnguentis ineſſe; ſed tales ex aliqua infidelitate, & quaſi fiducia implicite in dæmonem habita id tentaſſe, & ita opera diaboli talem tranſlationem effectam. Si quis autem forti fide inſtructus, in confuſionem diabolicę machinationis, ad docendum & confortandum alios, nihil virtutis ineſſe huiuſmodi naturalibus, ad tales effectus vtatur; procul dubio, nulla tranſlatio ſequeretur. Proximę cõcluſioni obſtare videtur

detur c.Epiſ.26.q.5.ſed huic reſpondebitur infra in fine tractatus, in ſolutione argumentorum.

13. Concl. *Non ſemper corporaliter feruntur ad conuentus, ſed quãdoq; fiunt illuſiones in imaginatione & phantaſia.*

In hac Concluſione non eſt controuerſia. Quando tamen fit illuſio, maleficorum accedit conſenſus, quia vt declaratum in præludijs 3.4.& 5 ad maleficia requiruntur coniunctim dæmonis poteſtas, & peruerſa malefici voluntas. Per conſenſum autem intelligo, tam implicitum, quam explicitũ voluntatis actum. Et, ſi per impoſsibile, ita Deo permittente, ſenſum tam exterioꝛẽ quam interioꝛẽ ſomno ſupprimeret dęmon, vt intellectꝰ non aduerteret, & voluntatis conſenſus, qui præſupponit intellectus diiudicantis actum, non accederet, vt accidit in phreneticis & ſomniantibus: homo non peccaret. quia peccatum ex ſua natura volũtarium eſſe debet vel in ſe, vel in ſua cauſa; & ſic diabolus in huiuſmodi actibus non ſequeretur ſuum intentum.

SECVN-

SECVNDVM MEMBRVM QVAESTIONIS PROPOSITAE,

AN FIDES MALEFICORVM confessioni contra socios & participes criminis sit habenda, & quanta, in ordine ad torturam.

NON desunt authores, qui nullã virtutem tribuunt denunciationibº, idq; magna cum iniuria diuini numinis, pernicie animarum, & euidenti reipublicæ detrimento: quorum auctorum princeps esse videtur Ioannes Franciscus Ponzinibius in tractatu de Lamijs, & excellentia vtriusque Iuris. Quare hanc quæstionem ab aliquibus breuiter narratam, à nemine autẽ ex proposito pertractatam, diuina assidente gratia, elucidabimus & resoluemus per conclusiones hoc ordine. In primis, paucis præmissis veritas conclusionibus claris proponetur: Deinde argumenta soluentur, & per processum dubijs occurrentibus respondebitur.

Ordo sequẽtis tractatus.

Pro introductione quęstionis aduertendum est, iuris vtriusque certissimum ac firmissimum esse decretum, vt de se confessi, super aliorum conscientijs non interrogẽtur; *vt patet in iure canonico cap. 1. de confessis, & cap. Veniens 1. de testib. & 15. q. 3. cap. Nemini: & in Ciuili, C. de accusat. L. fin. his verbis in medio L. Nemo tamen sibi blandiatur obiectu cuiuslibet criminis de se in quæstione confessus, veniam sperans, propter flagitia adiuncti, vel per communionem criminis consortium personæ superioris optans, aut inimici supplicio in ipsa supremorum suorum sorte sociandus: aut eripi se posse confidens, aut studio, aut priuilegio nominatis: Cum veteris iuris autoritas, de se confessos, nec interrogari quidem de aliorum conscientia sinat. Nemo igitur de proprio crimine confitentem super conscientia aliena scrutetur.* hęc lex.

Ex quibus omnibus regula sumitur: Nulli de se confesso super aliorum crimine creditur. Et ratio reddi potest, quia talis persona est infamis, vilis & suspecta ex confessione proprij criminis. Quod argumentum in nostra materia imperiti maleficorũ aduocati multum solent vrgere, quamuis infirmum admodum & fragile sit ad propositum, vt in sequentibus manifestabitur. Cùm autem, vt grammatici loquuntur, nulla regula tam firma sit, quæ non patiatur exceptionem, crimen lęsæ maiestatis excipitur

cipitur, & cum ob paritatem siue indentitatem rationis lex ad similem casum extendatur; cum crimine læsæ maiestatis alia adhuc excipiuntur, secundum canonum & legum dispositionem; *vt videre est in Glossa communiter recepta in ca. 1. de Confessis. & L. fin. C. de accusationibus &, L. Quoniam liberi, C. de testib. & Doctorib. in eisdem locis.* Sunt autem hæc excepta, in quibus socius de socio interrogandus est; Latrocinij crimen. *ff. de custod. & exhibit. reorũ L. D. Adrianus. & C. de feriis. L. penultima.* falsæ monetæ. *L. fin. C. de falss. monet.* proditionis, *L. penult. & fin. C. ad legem Iuliam Maiest.* Coniurationis, *cap. fin. de testib. cog.* Maleficij siue strygum. *C. de malefic. & math. L. fin.* crimen lęsæ maiestatis diuinę, id est, hęresis. *cap. in fidei fauorem. lib. 6. de hæreticis.* Alij alios casus exceptos colligunt, de quibus videndi Doctores in practicis criminalibus. prędicti autem expressi sunt in iuribus allegatis. Theologi autem sub prædicta exceptione generaliter videntur comprehendere omnia crimina, quæ tendunt in perniciem & damnum siue spirituale siue temporale reipublicæ, quando crimina non sunt correcta, sed in futurum pendent.

Casus excepti, à regula confessorum de se.

Dubium hic esse potest, An in furto socius de socio possit interrogari, & an annumerandum sit furtum casibus exceptis.

Bartolus *in L. Repeti. ff. de quæstionibus.* sic videtur sentire: Ab eius tamen sententia cõmuniter Doctores recedunt, licèt in praxi in Italia & alibi, vbi facta frequentantur, multi Iudicis eam sequantur. hanc tamẽ cõsuetudinẽ iuri cõmuni non cõuenire certũ est. Nam furtum non excipitur à lege; & vbi lex non excipit & ratio dissuadet, excipere non debemus. *Glos. in L. fin. de accusat. Salicet. ibidem. Stephan. Bertrand vol. 3. cons. 268. Hyppol. Marsil. in consilijs criminalibus, consil. 22. num. 13. Iacobus Menochius lib. 2. de arbitrarijs Iudicum quæstionib. casu 474. à num. 20.* Quare de furto non habet locum doctrina Bartoli, nisi velimus loqui in furto occulto, propter difficultatem probationis, vt sentire videtur Alexand. *in consil. 69. li. 2.* citatus à Menochio loco citato. Vel de furto ita circũstantijs aggrauato, quod merito præsumi possit sine socijs non esse perpetratum, tunc enim locum haberet regula Saliceti *in L. fin. Cod. de accusat.* qua tradit generaliter confessum proprium crimen posse interrogari de socijs, quando præsumptio legitima dictat eum habere socios: alias standum est iuri communi. quia regulæ standum, donec de fallentia ostendatur, & exceptio probetur, secundum *Glos. receptam in L. omnis diffinitio. ff. de regulis iuris. Decium in lib. 1. eod. tit. Barthol. in L. 1. Si quis in ius vocatus non ierit.* Præ-

Præterea obſeruandum, maximam eſſe differentiam inter crimina excepta, & non excepta. quia Iudex ſi interogat reum de ſe confeſſum, in caſibus non exceptis, contra dictam Regulam; peccat mortaliter; & reus non tenetur reſpondere veritatem dicendo, ſed poteſt æquiuocè loquendo ſubterfugere; modo tamen mendacio non vtatur: vel ſi quid confiteatur contra alios, eis non præiudicat. In exceptis vero criminibus, Iudex, ſub peccato mortali, obligatur de ſe confeſſum, de ſocijs interrogare, & reus ſi quos ſcit, in conſcientia tenetur denunciare, ſi non ſint correcta crimina, ſed probabiliter præſumit in futurum pendere, *vt optimè tradunt Dominicus Sotus in lib. de tegendo & deteg. ſecretum, memb. 2. q. 6. & lib. 6. de iuſtit. & iure. q. 6. art. 2. circa medium. Cardinalis Caietanus tom. 1. tract. 31. 17. Reſponſionum, reſpons. 5. ad patrem Cherubinum de Florentia, & in 2. 2. S. Thoma q. 70. art. 1. Alfons. Caſtren. lib. 2. de iuſta hæreticorum punitione, cap. 25. Ioſephus Angles in floribus Theolog. quæſt. 2. parte in 4. ſentent. in q. de correctione fraterna. Martinus Nauarr. in manuali Confeſſariorum, cap. 18. à num. 58. & ante hos omnes S. Thomas 2. 2, q. 70. art. 1. ad 2. his verbis ait, quod quis ea, quæ per confeſsionem nouit in ſecreto, nullo modo poteſt prodere. Circa ea vero, ait, quæ aliter homini ſub ſecreto committuntur, diſtinguendū eſt.*

Criminum exceptorum & non exceptorū differentia.

Quandoq; enim sunt talia, quæ statim cum ad notitiam hominis venerint, homo ea manifestare tenetur; puta si pertineñt ad corruptionem multitudinis spiritualem, vel corporalem, vel in graue damnum alicuius personæ; vel si quid aliud est huiusmodi, quod quis propalare tenetur, vel testificando, vel denunciando, & contra hoc debitum obligari non potest per secreti commissum. (Intellige aliter extra confessionem sacramentalem accepta) ex quibus manifestam est, hanc esse S. Doctoris sententiam.

Dubium. Quæ est ratio, cur Iudex teneatur Reum de se confessum interrogare de socijs in exceptis, & non alijs, & reꝰ renetur etiam non interrogatus, denunciare? Doctores cõmuniter ponunt prædictã differentiam; non tamen fundamentalem assignant rationem, quam pro sua singulari eruditione attingit Martinus Nauarrus *in Rubrica Relectionis cap Nouit. de Iudicijs nu. 92. & in cap. Sacerdos, de pœnit. dist. 6. nu. 24.* In calibus non exceptis si iudex interroget reum, peccat contra octauum Decalogi præceptum, quo prohibetur ne quis det iniustam causam infamiæ proximi. ita hæc lex naturalis est de non infamando, qua lege etiam Reꝰ, contra iuris ordinem interrogatus, tenetur celare occultum peccatorem. At in criminibus exceptis, quando agitur de impedien-

do

do dãmna ſpiritualia, vel temporalia reipublicæ, quę in futurum pendent, alia lex naturalis accedit, qua etiam priuati tenentur aliorum mortẽ & pericula, ſi poſſunt, præcauere & vitare, *iuxta illud Prouerb. 24. Eripe illos, qui ducuntur ad mortem*; quæ fortior eſt illa de non infamando occultum. Concurrentib⁹ autem duabus naturæ legibus, cõtraria in caſu aliquo dictantibus, ſtandũ eſt fortiori: quia fortius vinculũ fortiori modo ligat. Fortior autem eſt lex de ſeruanda alicuius ſpirituali, vel tẽporali vita, quam de conſeruanda fama: Quia prę̃ſtantiora ſunt bona corporis & vitæ, bonis famæ & fortunæ. Prohibetur ergo Iudex octauo Decalogi præcepto, in non exceptis Reum interrogare, & obligatur in exceptis lege naturali fortiori inquirere de conſortibus, & reus eodem præcepto denunciare.

Aliud hic occurrit dubium ſoluendum; An reus, qui confeſſus eſt crimen, de quo contra eum adſunt indicia, poſsit interrogari de alijs delictis, de quibus contra eum non ſunt indicia: exempli gratia, aliquis ſufficientibus indicijs repertus eſt fur, & hoc confeſſus; an poſſit interrogari de adulterio aut latrocinio, de quibus nulla ſunt legitima indicia. De iure ſecundum omnes non poteſt

interrogari, *vt docet optimè Iulius Clarus lib. 5. §. fin. practicæ criminalis, q. 64. vers. Succesiue quæro. & Hyppol. Marsil. in L. Repeti. ff. de quæstionibus. Martinus Nauarr. in Rubrica ca. Nouit, de Iudicijs à num 62.* Sed cum contrarium in multis locis seruetur, *vt dicunt Angelus in tract. de malefic. in verb. Fama publica, Gandinus in tract. de malefic in tit. de quæstionib. num. 19. Franciſc. Brunus in tract. de indicijs & tortura, & alij multi, quos refert Clarus loco citato*; an hæc consuetudo sit bona, merito dubitatur. Hanc consuetudinem & praxim tanquam malam aliqui reprehendunt, *inter quos Nauarrus loco cit. & Caietanus 2. 2. q. 69. art. 1.* quoniam cum apertè sit contra ius, standum est regulæ iuris, quando non probatur exceptio: & est contra ius dicinum, quod aliquis iniustè det alteri causam se infamãdi; ad quod nulla lege tenetur. Quando autẽ vnum crimẽ est præparatorium ad aliud, vel consequens, aut annexum: tunc Iudex potest interrogare, *vt Nauar. loc. cit. num. 64. tradit.* Peccant igitur grauiter Iudices, qui contra ius sic interrogant: cum sit contra legem naturalem & diuinam: *de quib. ibidem latius in num. 56.* & potius contrariũ facere est corruptela, quã consuetudo. Ex his patet, contra diuinum præceptum & iustitiam facere illos iudices, qui reum crimen confessum, de quo indi-

cia

cia procedebant, cogunt tormẽtis & minis fateri alia, de quibus nulla adsunt indicia, & quasi totius vitæ suæ generalem subire confessionem: hoc non iudicis, qui iustè iudicare debet, sed Tyranni officium est. His præmissis pro resolutione sit,

1. Concl. *Maleficis de se confessis credendum est cõtra participes criminis.*

Probatur conclusio rationibus. *Prima ratio.* Maleficus de socijs interrogatus tenetur respõdere Iudici interroganti, & iudex obligatus est ad interrogandum reum de consortibus. ergo ei credendum est. Quia si nulla eis adhibenda est fides, non est ratio, quare ipse obligetur denunciare. Antecedens probatur autoritate Theologorum citatorum, & ex iure naturali, quo quisque etiam priuatus tenetur, si potest, maximè sine suo periculo, amouere aliorũ mortem, & maxima pericula, quæ tendunt contra salutem reipubl. & multorum, vt fortissimè probant non solum lex illa Prouerb. 24. *Erue eos, qui ducuntur ad mortem:* sed etiam *cap. Non inferenda. 23. q. 5. & cap. Quanta. de sentent. excommunicationis. & cap. 1. dist. 83.*

Atque hanc doctrinam aliquando exi-

istimaui tantum esse Theologorum & D. Nauarri, ob summam eruditionē in vtroq; iure, & singularem pietatē, Vrbi & orbi notissimi, nunc verò amplius extendo & assero esse communē Iurisperitorū sententiā, atque in primis in sumno rigore eam tenet Bartolus *in L. Vtrum, & L. Si sciente. ff. ad legem Pompeiam de Parricid. & in L. 1. §. occisorum. ff. ad Sillanian.* in quibus locis tradit, si quis sciat committenda in principem, vel tractatus contra ciuitatem suam aut Rempublicam, vel in patrem aut dominum, & non indicat; quod sit puniendus pœna legis, id est, mortis. hęc opinio Bartoli cōmuniter est, & in multis locis practicatur, vt multorū autoritate ostendit Iulius Clarus *li. 5. §. fin. practica criminalis: q. 87.* Alij dicunt scientem & non reuelantem, puniendum pœna graui, sed non mortis, *vt Felinus in cap. 1. de offic. & potestate Iudicis deleg. Decius ibi. & Andræas Barbatius.* Sed quicquid sit, omnes probant scientem teneri ad reuelandum in conscientia. *Id quod in specie tradunt Panormit. in cap 1. de restitutione spoliatorum. Felin. & Decius loc. cit. Anthonius de Butrio in cap. Quanta. de sentent. excom. & Salicetus, qui quoad pœnam tenet contra. Bartol. in L. Quisquis; C. ad legem. Iuliam Maiest.* docet, quod in conscientiam & apud Deum sciens tenetur ad reuelandum, & id ex lege charita-

charitatis, *& Lancilotcus in tract. de offic. prætoris in cauſis criminalibus, in §. de conſcijs. fol. 573. in impreſsione Colonienſi*; Ad temperandum Bartoli ſententiam, quantum ad pænam, quidam interpretantur eum intelligendum de ſocijs criminum: ſed alij abſolutè intelligẽdũ putant de omni ſciente & non reuelãte. Quare Baldus & alij clamant cõtra Bartolũ, ꝙ anima ipſius & omniũ qui eum ſequũtur, crucientur in inferno: eo ꝙ ſint homicidę.

Ex his infero, Iudicem non ſolùm teneri ratione officij, virtute cuius obligatur, vt prouincia purgetur à malefactoribus & hoſtibus communis ſalutis, *iuxta L. Congruit. ff. de offic. præſid.* ſed etiam legis naturalis vinculo, quo etiã priuati tenẽtur, ad credendum denunciationi rationali, ex circunſtantijs, & ad inquirendũ circa denunciatos. Quod ſi omittat, duplici ratione peccat: quia duplicẽ legẽ tranſgreditur; iuſtitiæ, & charitatis, & ratione iuſtitię, qua obligatur reipub. ex officio prouidere de malis imminẽtibus ſi negligit; & reſpubl. cuius intereſt delicta puniri, *cap. vt famæ. de ſententia excom. & L. Ita vulneratus. ff. ad legẽ Aquil.* patitur detrimentũ, grauiſsimè peccat, & criminis fit particeps, *ex cap. 1. de offic. & poteſt. iudicis deleg. & Innocẽtio. Baldo, Decio, Barbatio, Panormi & omnib' dd. cum, T. ibid.* & tenetur ad reſtitutionẽ omniũ damnorũ, quę inde redundãt vel in rẽpubl.

vel

vel in priuatos, *vt definitur ex d. cap. 1. de off. deleg. & communi sententia Theologorum, S. Thomæ 2.2. q. 62. & 7. Dominici Soti lib. 4. de iustit. & iure. q. 7. art. 3. Ioan. Medinæ in Cod. de rebus restituendis. q. 9. Martini Nauar. in manuali ca. 17. num. 21. Syluest. in verb. Restitutio. 3. num. 6. Angeli in verb. Iudex. §. 8.* Caietani in Summa, *verbo Restitutio, cap. 1. versic. Non obstans. Aureæ Armillæ ibidem. Iosephi Angles in floribus in 2. par. 4. senten. in q. Quis restituere teneatur, Nona difficultate, concl. 1. & aliorum.*

Deinde deduco cum Dominico Soto, *in lib. de tegendo & deteg. secretum, loco citato,* & Nauarro, quod Confessarius tenetur huiusmodi reos admonere, vt socios denuncient in casibus exceptis; quod si facere renuant, eos absoluere nequaquam debet; & si absoluerit, æquè peccat absoluendo, atq; rei non denunciando. Pro iudicibus annotandum ex Doctoribus, quod quando facienda est interrogatio secundum iuris despositionem, de complicibus, vt non fiat in speciè vel indiuiduo contra aliquam singularem personam, nisi aliud indicium ad inquirendũ moueat. Quia hoc potius esset officium suggerentis, quam interrogantis, & factu pessimum: sed in genere, quos habeãt complices, vt eos nominent, *iuxta doctrinam Saliceti in L. fin. Cod. de accusat. communiter receptam*

à practicis

à practicis. Quare grauissimè peccant iudices, qui cogunt reos quocunque modo per fas & nefas detegere socios, & summa reprehensione digni sunt, *vt bene tradunt Iulius Clarus. lib. 5. loco cit. q. 21. vers. Retenta igitur, in fine. & Nauarr. in manuali. cap. 18. num. 59.*

Postremò ex superiori doctrina infero, quod si reus de se confessus, aliquem in sua societate nouerit pœnituisse & conuersum, nec amplius esse periculum moraliter præsumpserit redeundi ad vomitum, non tenetur talem iudici interroganti denunciare: imò si denuncier, peccat.

Secunda ratio sumpta ex differentia criminum exceptorum & non exceptorum. Omnium tam Theologorum, quam canonistarum & legistarum iudicio receptum est, quod de se confessus, super aliorum conscientia non debet interrogari, & si interrogetur, non creditur ei, ex iuribus allegatis: & hac regula non obstante casus supradicti excipiuntur, in quibus debent interrogari, & eis credendum. Ergo eorum confessio fidem [illegible] facit: alias nulla est distrinctio inter casus exceptos & non exceptos, *contra iura & leges allegatas, & communem Doctorum sententiam.*

Tertia. Regulæ standum & inhærendum est, donec de exceptione & fallentia osten-

ostendatur, & probatur *ex Glos. recepta in L. omnis diffinitio. ff. de regulis iuris. & in 6. in Rubrica eiusd. tit. Petro de Ancharano ibid. Bartol. li. 1. nu. 2. ff. si quis in ius vocatus non ierit. Panormit. in cap. ad nostram, num. 9. & in cap. Consuluit. 1. num. 4. de appellat. Iacobo Menochio lib. 1. q. 91. num. 16. de arbitr. Iudic. quæstionib. Zasio in tract. de substitutionibus cap. 6. num. 3. Couarr. lib. 2. variar. resolut. cap. 12. num 4. Nauarr. in Rub. cap. Nouit, de iudicijs, num. 61.* Sed crimen maleficorum ostenditur & probatur exceptum à Regula illa communi, posita *in cap 1. de confess. & L. fin. Cod. de accus.* in quo reus interrogandus de socio, & ei credēdum est. Ergo probatur assumptum *ex L. fin. Co. de malefic. & math.* cuius *verba sunt: Quicunq; malificiorum labe pollutum audierit, deprehenderit, occupauerit; ilico ad publicum pertrahat, & iudicum oculis, communis hostē salutis ostendat. Quod si quisquā ex agitatoribus, id est, aurigis, seu quolibet alio genere hominum, contra hoc edictum venire attentauerit, aut clamdestinis suppliciis etiam manifestum reum maleficæ artis oppresserit, vltimum supplicium non euadat: gemina suspicionis obnoxius, quod aut publicum reum, ne facinoris socios publicaret, seueritati legum, & debita subtraxerit quæstioni; aut proprium fortasse inimicum sub huiusmodi vindictæ nomine, consilio atrociori confecerit.* hæc sunt verba legis, in qua notanda verba, *quod suspicionis redditur obnoxius:*

quia

quia publicum reum, ne ſocios criminis publicaret, etiam puniendos, ſeueritati legum ſubtraxerit. Atq; hanc legem, ne quis in intelligentia dubitet, in hunc modum allegatam interpretantur communiter Doctores, *Alberic. in dict. lege. Bartol. in l. Repeti. ff. de quaſt. Baldus lib. 1. conſ. 95. incipiente Regula iuris eſt. Speculat. in tit. de accuſat. verſiculo, Idem repellitur. Angel. ab Aretio in tract. de malefic. verſu. Sempronium mandatorem, fol. 19. col. 2. verbo. Quaro an particeps. Panormit. Ioannes Immolen. & Anthon. à Butrio in cap. 1. de Confeſs. Albert de Gandino in tract. de malefic. in Rub. de quaſtionib. Franciſcus Brunus in tract. de indicijs & tortura q. 3. 1. par. à nu. 9. Salicet. in L. fin. C. de accuſat. Gloſs. ibidem. & in C. de teſtib. L. Quoniam liberi. & in ca. 1. de Cõfeſs. Marſil. in L. 1. §. Diuus Antoninus. ff. de quaſt. & ibidem in L. Repeti. col. penult. Nauarr. in manuali cap. 18. nu. 58. Menochius lib. 2. de arb. Iud. caſu 474. nu. 33. & alij alibi:* Recedere autem à textu Iuris, ratione, & cummuni ſentẽtia, ſummæ temeritatis eſt.

Quarta. Malefici ſunt latrones & pluſquam latrones, maius enim eſt occidere veneno, quam gladio, *ex l. 1. Cod. de malefic. & math.* Sed latroni cõtra latronem adhibetur fides. *Cod. de feriis. L. penult. & ff. de cuſtod. & exhib. reor. L. Diuus Adrian. & communi Doctorum ſententia & praxi. ergo.*

Quinta

Quinta. Malefici faciunt coniurationē cum dæmonibus, in perniciem hominum, & destructionē omnium, quę communem salutem tam corporalē, quem spiritualem humanam promouent, vt experientia constat, & processibus exploratum est. quare d. lex eos merito hostes communis salutis appellat. Sed in coniuratione datur fides socio contra socium, *ex cap. fin. De testib. cogend. & ibidem consensu omnium. & Bald. in cap. Quoniam liberi. Cod. de testibus.*

Sexta. Malefici sunt rei læsæ maiestatis diuinæ. Ipsam propemodum diuinam pulsant maiestatem. *L. Etsi excepta, Cod. eod.* Si enim crimen lęsę maiestatis committit, qui in Imperatorem, Regem aut principem cōuicia conijcit, eis insidiatur ex odio, in ministros, vel in Regiuam delinquit: Quanto magis obnoxij erunt tanti criminis, qui diuinam Maiestatem blasphemant, sanctissimam Dei genitricem Reginam cœli maximis iniurijs afficiunt, atq; Regis æterni ministros in cœlo regnantes, & in terra militantes omni modo odio persequuntur? Sed in crimine læ læ maiestatis humanæ creditur socio contra socium, *vt constat ex cap. 1. de Confess. & communi omnium sententia.* Ergo & in hoc. quia sicut vbi est par ratio, est idem ius: sic etiam vbi est maior ratio, maius.

Ratio

Ratio autem quare excipiatur à regula crimen læsæ maiestatis humanæ, est immanitas, & reipub. vtilitas, quę profecto à fortiori militat in hoc crimine. Et cõfirmatur: quia hoc crimen multa habet priuilegia communia cum scelere læsæ maiestatis; quilibet enim admittitur ad accusandum; quilibet potest capere, modo Iudici deinde præsentet: quilibet etiam ob hoc crimen, cuiuscunq; sit dignitatis, torturæ subijcitur, & inuentus reus punitur. *ex d. L. Etsi excepta.* Quomodo hoc crimen spectet ad læsæ maiestatis peccatum, vide Iodocum Damhauderium *in Practica criminali. cap 61.*

Septima. Malefici sunt sacrilegi. reb⁹ enim sacramentalib⁹ & sacramentis sacramentorũ abutũtur in maximis sceleribus. Sed in crimine sacrilegij inquisit⁹ potest interrogari de socijs, & ei creditur, si alij non sint testes. *2. q. 1. & cap. Qui autem. 17. q. 4.* Campegius *in tract. de testib. reg. 86. fallent. 9.* Lancelott. *in tract. de offic. prætoris in criminalib. in cap. de Sacrilegijs. num. 2. & alibi* Menoch. *in loco proximè citato, num. 30. & alij quos ipse citat.*

Octaua. Malefici sunt proditores patriæ: faciunt enim tractatus, vt experientia constat, quomodo vineas destruant, fruct⁹ perdant, & annonæ caritatem introducant. At proditoribus creditur contra socios.

C. ad Legem Iuliam Maiest. Leg. penult. & fin.

Nona. Malefici aut sunt hæretici, aut eorum facta sapiunt hæresin. *ex ca. Accusatus. lib. 6. §. Sanè.* Hoc qui negat, rerum experientiâ impugnat. Quid enim aliud arguit, Deo abrenunciare, pacta cum dæmonibus inire, diabolos adorare, Dei genitricem blasphemijs lacerare, mysterijs nostræ salutis abuti, corpus Christi conculcare, aliaq; nefandissima scelera in Deum sanctosq; committere? Quæ omnia aut hæreses sunt, aut manifestam hæresin sapiunt. Sed in hæresi socius admittitur contra socium, *ex cap. Infidei fauorem. in 6. & communi omnium sententia.*

Decima. Eis, qui veritatem loquuntur, credendum est: alias fides humana periret. Sed communiter accidit, vt socij in hoc crimine complices denunciantes, veritatem dicant; &, si in casu vnus inueniatur, qui in denunciando fallatur, centum vel plures veritatem dicunt, vt constat experientia, & processibus contra maleficos. A communiter autem accidentibus licèt argumentari in materia morali. Vnde Baldus locum à communiter accidentibus tradit facere indicium indubitatum, *in additionibus ad speculatorem, tit. de sentent. & hu quæ ipsam sequãtur, in vers. incipiente, Ad mortem. Quod latius*

ostendit

ostendit Marsilius in practica criminali. §. Secunda. nu. 36. Id quod confirmo ex doctrina S. Thomæ *2. 2. quæst. 70. art. 2. qui dicit, quod in actibus humanis, super quibus constituuntur iudicia, & exiguntur testimonia, non potest adhiberi certitudo demonstratiua, eo quod sint contingentia & variabilia. Sufficit ergo probabilis certitudo, quæ vt in pluribus veritatem attingat, & sic in paucioribus à veritate deficiat.* hæc S. Thomas. Si enim testimonium hominum esset reijciendum, quia testes quandoq; falluntur, vel falsum testimonum dicunt, omne iudicium cessaret. Nam & in iudicio Susannæ falsa erant testimonia; & quando Saluator morti adiudicabatur, *& Actor. 6.* in condemnatione Stephani; & apud homines, innocentes quãdoq; condemnantur: non tamen propterea testimonia humana, quæ vt plurimum veritatem attingunt, relinquuntur. Et ideo in hoc crimine etsi error contingat quandoq; in denunciationibus, non propterea fides omnis eis adimenda. In iudicijs & testimonijs falsitatem & errorem quandoque contingere, probat nobilis illa difficultas apud Theologos & Iurisconsultos, An Iudex contra veritatem sibi notam, secundum allegata & probata possit sententiam pronunciare, & innocentem sibi cognitum condemnare? Cuius

affirmantem partē tenent *S. Thomas 2.2. q 76. ar. 2. & q. 64. ar. 3. ad 3. Alex. Halen. 3. par. q. 40. membro. 6. Caiet. in loc. S. Thomæ, Syluester in verbo, Iudex 2. q. 5. Dominicus Sotus l. 5. de iust. & iure q. 4. art. 2. & ex Iurisconsultis Bartol. in L. Illicitas, de offic. præsid. Ioā. Andreas in speculo, tit. de disput. & alleg. §. Satis. Gloss. in cap. pastoralis, §. quia. de offic. Delegati. & Felin. ibidem. Couarruuias lib. 1. variarum resol. cap. 1. & alij alibi.* Non ergo ex humanis veritas tollenda est, quia propter hominum fragilitatem & inconstantiam quandoq; homines à veritate deficiunt.

Vndecima ratio. Testes, qui non debent examinari, examinati faciunt aliqualem fidem; quia faciunt quale quale indicium, vt Doctores loquuntur. *Bald. in L. Maritus. ff. de quæst. & in L. Cunctos populos. C. de summa Trinit. & fide Cathol. Salicet. in L. Si seruos. C. de testib. Gloss. in L. 3. ff. de test. Quod latius probat Marsil. in practica. §. Diligenter. à num. 141.* Ergo magis credēdum illi testi, qui debuit examinari; quia maiorem fidē facit. Si enim id quod videtur minus adesse, adest; multo magis quod magis videtur adesse, adest. Sed maleficus de se confessus, examinari debet de complicibus, *ex LL. & communi sententia.* ergo.

Duodecima ratio sumpta est ex praxi Ecclesiæ; quæ tradit eis esse habendā fidem.

Nam

Nam omni tempore iudices ex huiusmodi denunciationibus inquisiuerunt cõtra denunciatos, *vt patet ex Malleo Malefic. & Bulla Innocentij octaui, Malleo præfixa; Nicolao Iaquerio & Bartholomæo Spineo, Sacri Pallacij Magistro in lib. de Strygibus, & Paulo Grillando Iurisconsulto, causarum Criminalium in vrbe Iudice, in lib. 2. de Sortilegijs.* Omnes enim dicti & alij, processus instituerunt secundum formam Iuris, in inquisitione hæreticorum seruandã. Sed in hac forma continetur, vt credatur consortibus, *ex lib. 6. de hæret. cap. In fidei fauorem.*

2. Concl. *Certum etiam est, quod maleficis de se confessis nõ habetur tanta fides, quãta hominibus integræ famæ, opinionis & vitæ.*

Omnes in hac re conueniunt: quia ex cõfessione proprij criminis, aliquo modo eorum in opinione hominum læsa est fides: Alias etiam ad trium vel quatuor denunciationes posset aliquis damnari; quod non est in praxi, vt in conclusione vltima plenius declarabitur.

3. Concl. *Confeßio malefici contra ſocium, facit indicium ad torturam.*

Notandum: hæc Concluſio duplicem poteſt habere ſenſum: vnus eſt, quod confeſsio vnius contra ſocium ſit ſufficiens ad torturam, abſque alijs indicijs & adminiculis, *& ſic tenent Cynus in L. fin. C. de accuſat. Anthon. de Butrio in cap. 1. de confeſſ. Paulus de Leazarijs in cap. grauis. De depoſito, vt citat eos Alexan. lib. 3. conſil. 89. incipiente, viſo themate anteſcripta. In eundem videntur deſcendere ſenſum Ioan. Immolen. & panormi. in cap. d. de confeſſ. Angel. in d. L. fin. & Dinus in tractatu de quæſt.* Secundus ſenſus eſt, quod confeſsio vnius contra ſocium, vnum faciat indicium, non per ſe ſufficiens ſine alia præſumptione vel indicijs: & hunc in concluſione intendimus.

Probatur nunc Concluſio, præſuppoſitis ſupra probatis; In criminibus exceptis ſocium interrogandum de ſocijs, & Maleficium eſſe è numero exceptorum. In criminib⁹ exceptis dictum ſocij facere indicium ad torturam, à fortiori probat authoritas doctorum pro primo ſenſu citatorum. Nam qui ſentit id, quod maius eſt, multo magis id quod min⁹ eſt, ſub eodē gradu ſentire

tire dicitur. Deinde in sensu nostro tenent communiter Doctores, in criminibus exceptis confessionem socij contra socium facere indicium ad torturam: *Innocentius in cap. Quoniam. de testib. Gloss. in L. fin. C. de accusat. & in L. Quoniam liberi. C. de test. quam ibid. Doctores sequuntur. Alexan. in d. Consilio. & in lib. 2. cons. 211. incipiente. Visa facti renunciatione. Philippus Decius in consil. 189. num. 7. & 10. incipiente, Lætatus sum plurimum, & c. Idem in ca. Quoniã. de test. Philippus Corneus vol. 1. consil. 58. Hyppol. Marsil. in consilijs criminalibus. consil. 22. & 109. num. 11. & in L. 1. §. D. Antonin°. ff. de quæst. & latè in praxi criminali. §. diligenter, à nu. 59. Lodouicus Roman. in consil. 154. Baldus 1. vol. consil. 95. Conrard. Lancilottus in tract. de officio prætoris in criminalibus in tit. de negatione criminis & tormentis, nu. 23. Albert. Gandinus in tractatu maleficiorum, in Rubrica de quæstionibus & tormentis: & hæc est communis sententia, vt tradit Iulius Clarus lib 5. sententiarum. §. fin. q. 21. versiculo. Sed quid in criminibus exceptis.* Idem confirmo ex definitione & differentia indicij leuis & grauis, secundum practicos. Leue est, cui contingit frequenter abesse veritatem. Graue, cui contingit frequenter adesse veritatem. Sed maleficorum denunciationibus non solum frequẽter, sed aut ferè semper, aut semper contingit adesse veritatem, vt Iudicum experien-

tia & processibus constat. ergo denunciatio malefici contra socium facit indicium graue: quia cui competit definitio, competit & definitum.

4. Concl. *Confessio vnius socij in maleficio contra alium, est sufficiens ad inquirendum in criminibus exceptis.*

Probatur. Confessio huiusmodi aliquem habet effectum, vt constat ex dictis, ergo ad inquirendum; cùm per se non sufficiat ad torturam, Imo in non exceptis tradunt Doctores nominationem socij efficere, vt Iudex possit inquirere: quanto magis in exceptis? Deinde nostram conclusionem tenent cõmuniter Doctores, *vt docet Clarus loc. cit. versic. Retenta ergo communi conclusione.*

Ex hac conclusione sequitur, quod Iudex habita confessione vnius malefici contra participem criminis, debet cautè inquirere circa nominati statum & conuersationem, & indagare an alia reperiantur indicia.

5. Concl. *Confessio socij contra complices & participes in cri-*

crimine, in maleficorum scelere, si aliam habet præsumptionem adiunctam, vel indicium, aut indicia, facit indicium ad torturam sufficiens.

Probatur conclusio ex Gloss. & Saliceto in L. fin. C. de accus. vbi Salic. dicit in exceptis talem confessionem siue nominationem secundum doctores facere indicium ad torturam, quam ipse moderatur ex Gloss. citata, si talis nominatio sit coniuncta cum alia præsumptione. & hanc doctrinam Saliceti Doctores in praxi sequuntur, vt testatur Iulius Clarus in q. d. & in specie Alexander lib. 3. consil. 59. incipiente, Viso themate. Albertus Gandin. loc. cit. Franciscus Brunus de indicijs & tortura, loco d. vers. Qualis autem sit modus. Guido à Suzaria, de indicijs & tortura. nu. 49. & ibid. in addit. Lodouicus Bologninus. Hippol. Marsil. in consil. 28. nu. 17. & in consil. 130. num. 42. vbi latè probat ex Alex. & alijs. Atq; hic pro lectore notandum, quando citantur consilia Marsilij, intelligendum de criminalibus & non ciuilibus in hac materia.

Circa hanc conclusionem & alias de confessione socij criminis, secundum Doctores notandum est, ad hoc vt dictum socij faciat indicium ad torturam, requiri, vt

in tormentis confiteatur. Sic tenent communiter Doctores: quia cum sit infamis & vilis factus ex confessione proprij criminis, purgandus est talis defectus tortura. *Bald. 1. vol. consil. 95. Alexand. 5. vol. cons. 152. incipiente. Viso processu, nu. 17. Raphaël Fulgosius cons. 173. incipiente, In causa inquisitionis. Marsil. cons. 22 nu. 22. & 109. num. 13. & in practica criminali. §. Diligenter, nu. 61. Gandinus de quæst. & torment. §. Nunc restat formare. Alberic. in l. fin. C. de accus. Addo his ea, quæ secundum Baldum, Salicetum, Oldradū & alios, Iason in L. Cunctos populos. de summa Trinit. & fid. cath. nu. 70. in prima lectura, & in 2. nu. 51. docet infames in criminalibus cum tortura admitti, adhoc vt indicium faciant ad torturam, in subsidium: quæ communis Doctorum est sententia, vt infra constabit.* & licèt Couarruuias *lib. 2. variarum Resolutionum cap. 13. nu. 8.* videatur tenere, quod tantum in ciuilibus id obtineat, vt periurium & infamia tormentis purgentur: tamen ipse intelligendus est, quantum ad absolutam probationem; & ita communi non aduersatur; imò maximè fauet. Quia vt Bartol. *in L. fin. in fine. ff. de in lit. iurand.* vult, quotiescunque probatio probat in ciuilibus: in criminalibus facit indicium ad torturam. quod comprobat Marsil. in practica *d. §. Diligēter. nu. 133.* Quod autem socij criminis cum tormētis admittantur,

tantur, valde iuridicum est, & in quibusdam locis seruatur. Dicit tamē Chassaneus *in consuetudini. Burgundiæ, in Rubr. 1.* se hoc sæpè allegasse in curia Franciæ; Curiam tamen non attendere in delictis atrocioribus, quæ fiunt de nocte, & clandestinis; sed admittere, propter difficultatem probationis, probationem sociorum criminis sine tortura, in casibus, quibus socij criminis admittuntur. Seruanda autem in hac re consuetudo loci, vbi ius dicitur, vt tradit Clarus q. cit. Constitutiones Imperiales Criminales Caroli Quinti quamuis declarent socium cōtra socium facere indicium ad torturam, inter alias conditiones, nulla tamē fit mentio, quod debeat fieri nominatio in tortura, *vt est videre in articulo 31.* Concedendum tamen maximè in vilibus personis, confessionem reddi probabiliorem, quando examen fit in tormentis. *2. q. 1. can. In primis. & 5. q. 5. can. Illi qui. & L. ob carnem. & L. 2. ff. de test. & in Auth. de test. §. Si verò etiam.* Aduertendū tamen pro praxi, non esse necessarium, vt confitens actu tractus sit ad tormenta, modo metu tormentorum confiteatur. Quia confiteri in tormentis, & metu tormentorum, æquiparantur in iure, *vt tradunt Bartol. in L. 1. §. D. Seuerus. ff. de quæst. Bald. in tract. de quæst. & torm. Guido à Suzaria de indicijs & tor-*

tura

tura nu. 72. & ibid. in addition. Bolognimus, & communiter practici. Metu autem tormentorum fit confessio, non solum quando actualiter tortura adhibetur, sed etiam quando est in locum tormentorum ductus ad torquendum, vel precedunt minæ tormentorum, *secundum Angelum ab Aretio in tract. malefic. verbo, Fama publica. Bartol. in d. L. 1. Gandin. in tract. de malefic. in Rubr. de quæstion. & torment. Marsil. in Practica criminali. §. Expedita. nu. 10.*

Sed hîc exurgit dubium, *An ad hoc vt dictum socij faciat indicium requiratur, vt deponat cum iuramento?* Marsilius *in practica. §. diligenter. à nu. 63.* tenet quod sic. & propterea dicit se Bononię semel liberasse à furca quẽdam furem, nomine Lodouicum de Parisijs. Eundem sequitur Iulius Clarus *in d. q. 21. versic. Quæro nunquid ad hoc*: & dicit, quod sic semper viderit obseruari. Sufficit autem vt fiat iuramentum, vel antè torturam, vel præsente ipso, contra quem deponit, prout seruatur in confrontatione *teste Boërio in decis. 319.* Marcus Anton. Blancus *in tract. de indicijs nu. 384.* tenet contrariũ, vt citant eum Clarus & Menochius *lib. 2. de arbit. Indic. quæsti. num. 60.* Tradit Menochius ex aliorum autho-

ſuthoritate praxim eſſe ſeruandam: & hoc videtur tenendum. Requirunt enim iura & leges iuramentum in teſte, qui plenè probare debet, quod non eſt in propoſito: quare tantus rigor iuris non attenditur. Pro cuius rei confirmatione facit, quod idem Marſil. *in eodem §. infra nu. 143.* latè probat teſtem examinatum ſine iuramento facere præſumptionem. Hoc tamen ſemper faciendum à prudenti & timorato Iudice, qui Deum & iuſtitiam ante oculos habere debet, vt quando Reus complices in caſibus, quibus tenetur, nominat, eum admoneat, vt propriæ memor ſalutis, nemini iniuriâ faciat, ſed benè conſideret, quid loquatur, imò & interrogare poterit reum, an in animam & conſcientiam ſuam velit recipere, ſic ſe rem habere. hoc enim induit quaſi rationem iuramenti.

Hic libet pro noſtra materia mouere dubium, *An dictum mandatarij ſolum ſine alijs adminiculis vel indicijs, faciat indicium ad torturam contra mandantem.* Exempli gratia, in præſenti crimine inter maleficos & maleficas ſunt homines inferioris ſortis, vilis conditionis, mediocris ſta-

tus

tus & superioris; Nunc maleficus vilis conditionis & pauper fatetur se grandinem mouisse, ad perdendum frumentum. Ipse est pauper; mendicat panem; mallet frumenti copiam, quàm inopiam: præsumit merito Iudex talem motu proprio non fecisse, sed alio mandante, vel alijs superioris ordinis. Interrogat de mandantibus vel mandante: Mandatarius verò reuelat & denunciat mandantem. An talis denunciatio faciat indicium solum, ita vt mandans possit capi & torqueri? Ante resolutionem notandum est, quod mandatatorius potest interrogari de mandante, quando præsumptio est verisimilis eum fecisse ex alterius mandato. Deinde aduertendum, etsi mandans non dicatur propriè facere, interpretatiuè tamen, vt Doctores loquuntur, concurrit. Vnde tenetur de delicto mandatarij, & punitur eadem pœna regulariter, qua mandatarius. *Bartol. in L. Non solum. ff. de iniurijs. §. Si mandato: & est communis opinio, vt testatur Albertus Gandinus in tract. de malefic. in Rubr. de pœnis. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. quæst. 89. Lancilottus in tract. de offic. prætoris in cap. de mandante homicidium. Didac. Couarruuias in Clement. Furiosus de homicidio.* Hoc tamen sciendum est, quod quando mandans est potens & seuerus erga eos, mitius puniendus est mandata-

datarius. quia cum actio tum minus sit voluntaria, minus in eadem specie peccat. Metus enim etsi non tollat, minuit tamen voluntarium.

Respondetur nunc conformiter superioribus conclusionibus, quod mandatarij dictum solum sine alia præsumptione, vel indicijs non est sufficiens ad hoc, vt mandans possit subijcj tormentis, vt patet ex proxima Conclusione. Deinde ob aliam rationem, *quam ponunt Clarus d.lib.quæst.21. & Marsilius in §. Diligenter.nu.39.* Quia alias esset in potestate cuiuslibet hominis scelesti, & vilis personæ, vt vir probus subijceretur tormentis; quod esset impium & absurdū. & ita dicit Clarus, quod viderit semper seruari: hoc tamen modo, vt in criminibus exceptis leuiores suspiciones sufficiant, quam in non exceptis Quæ praxis benè notanda est ad propositum, quod propter atrocitatem criminis, & occulti exercitij naturam, leuiores sufficiant suspiciones: sicuti etiam in hæresi omnium iudicio leuiora argumenta & signa, quam in alijs, acceptantur ad præsumendum. *ex L.2. Cod. de hæret. Felin. in cap. literas. de præsumpt. Lancilotto in d. tractat. in cap. de hæreticis. num. 8.*

Dicet

Dicet quispiam, cum hic agatur de indi. tijs, Quot indicia requirantur ad torturã? Respondetur, secundum Doctores, in praxi ita seruari, quod per vnum indicium, si sit proximum, procedatur ad torturam: vt si sit vnus bonus testis de visu, vel Confessio extra indicium, vel res reperta apud reum præsumptum. Atque etiam duo leuia vnũ sufficiens ad torturam efficiunt, vt Docto. res practici *Lancilott. in d. tract. in cap. de negatione criminis. nu. 24. Marsil. in practica, & alij colligunt ex Bart. L. fin. ff. de quæst.* Quod autem de consuetudine seruetur, vt propter vnũ indicium Reus tormentis subijciatur, attestantur Ioan. Andreas *in addit. ad Speculatorem, in tit. de præsumpt. §. Species. Alexand. lib. 1. consil. 77. Albericus in L. Si quis alicui. C. ad legem Iuliam Maiest.* & hæc est communis opinio, *vt tradunt Clarus lib. 5. §. fin. q. 84. & Marsil. in practica criminali. §. Diligenter, à n. 177.* Animad uertendum est, quod in materia indiciorum & torturæ non potest in omnibus dari certa regula, propter varios casus emergentes. Ideo Iudicis arbitrio multa relinquuntur, an vnum sufficiat indicium, vel plura, vel quale. Iudicis tamen arbitrium in hoc, sicut in alijs omnibus, debet esse iuri & æquitati consonum; alias non valet, nec debet sequi propriam conscientiam, sed publi-

publicam & regulas legum, *vt latè Marsil.in practica loco cit.à nu.27. prosequitur.* quia in arbitrarijs Iudex debet facere suũ arbitrium cum consilio peritorum. Quando enim dicitur aliquid relinqui Iudicis arbitrio, non is est sensus, vt fortasse indocti iudices & iuris imperiti intelligunt, quod quisq; iudex pro suo sensu &cerebro possit decernere,ita vt pro ratione sit voluntas propria, sed quod Iudex consideratis circunstantijs rerum & personarũ, nec non etiam legum decretis, & doctorum sententijs,arbitretur quod iuri & æquitati cõsonum erit, quando lex expresse de iustitia non statuit. Vnde arbitraria, quæ dantur iudicibus, intelliguntur concedi,secundum mentem legis, & arbitrium intellectus rationis, *vt rectè docet Andræas Barbatius in cap.1. de constitut.nu.167.* Si autem lex quid certi statuat in casu, legi standũ est. Hinc infertur,illa indicia maximè,quæ leges ponunt,& Doctores ex legibus colligunt,obseruanda esse. Deinde breuiter deduco(inferius latius Deo duce probaturus) in materia maleficorum peccare quosdam Iudices Iurium ignaros, qui requirunt tantam copiam indiciorum, vt ex natura & statu istius exercitij, quod occultissimum est, vix vnquam sit, aut esse velit, qui aut accusare, aut denunciare audeat;

maximè cùm regulariter omne indicium, ſecundùm communem ſententiam, quam etiam Conſtitutio criminalis Caroli Quinti in articulo 23. complectitur, per duos teſtes probandum ſit: Cum tamen iura, Doctores, & praxes doctiſsimarum curiarum, in enormibus, clamdeſtinis, & occultis, ne crimina impunita maneant, Diuina maieſtas grauiſsimè lędatur, atq; ad iram prouocetur, & reſpub. patiatur; leuiores & minores quam in alijs admittant ſuſpiciones, & minora argumenta ſeu indicia requirant, vt in probatione ſextæ Concluſionis euidenter probabo.

Aliud hic dubium incidenter ſoluendum, quod ſæpè in praxi occurrit: Caſus talis eſt, Maleficus indicijs ſufficientibus, & ſeruatis ſeruandis in tortura coram Iudice, notario & aſsiſtentibus proprium crimen confeſſus, deinde de conſortibus interrogatus, cùm iure & potuerit & debuerit interrogari, denunciauit duos, vel duas, vel plures: quam confeſsionem ratam habet, & confirmat, dum eſt ad bancham iuris, vt vocant, & ſententiam expectat. Sententia lata proceditur ad executionem; & dum eſt in manibus Carnificis, locum preparatum ad incinerandum intraturus, vel inſtantia partis denunciatæ, vel importunitate

nitate admonentium mortis, & vrgentium per animæ ſalutem, vt cogitet verè, an falſò denunciauerit, reus perturbatus hiſcè vel ſimilibus verbis, dum in extremis militat, vertit ſe ad populum, dicens ad iudicem, vt paululum expectet, & ait in præſentia omnium. Rogo vos omnes, vt mihi ignoſcatis, atque pro anima mea Dominum rogetis; & quia illos vel illas denunciaui tanquam participes criminis: excuſo eos, & dico me nihil mali de ipſis ſcire. Vel, delatis præſentibus & inſtantibus reſpondet: habeo vos pro bonis & probis. Quibus peractis, non eſt amplius locus verbis, ſed proceditur ad executionem. Difficultas nunc eſt, an confeſsio in extremis facta elidat primã confeſsionem, in tortura & iudicio factam; ita vt prior non ſit amplius indicium ad torturam contra denunciatos, iuxta modũ in concluſione expoſitum.

Videtur quod elidat; tum quia confeſſio nulla, & non perſeuerans, eiuſdem cenſetur virtutis, apud Doctores: tum quia quilibet in articulo mortis memor ſalutis preſumitur. *can. Sancimus. 1. q. 7. & Gloſſ. in cap. literas. de præſumpt.* Quæſtio hęc parum apud Doctores trita eſt. Eam in caſu furti mouet Marſilius *in practica criminali. §. Reſtat. in principio*, & ſoluit in partem negantem: &

sic etiam in præsenti resoluimus; Non esse standum tali confessioni, quæ in extremis fit. & probatur *ex L. Si quis in graui. §.* Si quis moriens *ff. ad Syllan. vbi per illum textū* Bartolus & alij dicunt, quod si aliquis Iudex, cōstitus in mortis articulo, dicit se falsam tulisse sententiam, non statur ipsius dicto, nec ei creditur ad annullandum sententiam: & multis alijs iuribus & allegationibus prosequitur dictus auctor. Pręterea eadē solemnitas requiritur in destruendo, quæ exigitur in construendo, nec non etiam eadem solemnitas postulatur in reuocatione actꝰ, quæ in celebratione. Sed talis reuocatio in articulo mortis fit extraiudicialiter, sine debita solemnitate: denunciatio vero facta est seruatis seruandis in iudicio: & actꝰ fortior est, qui fit in iudicio, quā qui fit extra, *iuxta Glossam receptam in Authent. Generaliter. C. de Episcop. & Cleric.* Ergo posterior confessio non derogat priori. Atque in maiorem confirmationem optima est ratio. Rei cùm ducuntur ad supplicium, & sunt in punctō mortis, adeo concutiuntur timore, & perturbantur angustia necis, vt quasi alienā mente videantur, & plenum iudicium non habeant; & oppressi mortis timore sunt veluti similes mortuis. Adhæc, talis persona maximè si moriatur pœnitens sana mente

& ratio-

& ratione, non confirmasset primam confessionem factam in tortura, quando sententia danda erat ad banchum iuris: tunc enim conscientiam suam aperuisset, & releuasset excusando, quod in tormentis timore pœnę, ad liberandum se à tortura, vel alia affectione mota, denunciasset tales, tanquã participes criminis, contra veritatem. Si autem in iudicio persistit in prima confessione, veritatem dixisse & consensum præbuisse, in primam præsumitur. Quia qui tacet, quando loqui tenetur, & interrogatur, pro consentiente habetur. Ex his similibusq; argumentis videtur concludendum, quod in foro exteriori talis excusatio in extremis non elidat primam confessionem: quamuis maximum quiddam apud Deum & homines sit, quod ille reus statim moriturus exculpet, & excuset, quẽ inculpauit. Quod in contrarium obijcitur, verum est, quod confessio non perseuerans æquiparetur cõfessioni nulli: hoc tamen intelligitur vsque ad sententiam condemnatoriam. Si reus non perseueret in confessione facta in tortura, non potest condemnari vi prioris confessionis. At alia ratio est post sententiam. Quod verò adducitur: moriens præsumitur memor salutis; ve-

verum est, si constanti & sana mente, & deliberato iudicio respondeat, & non perturbetur timore mortis, vel instantia importuna partium, aut solicitantium. His addo, quod Baldus ait, *in tractatu de pace Constantiæ §. extra quæro. num. 66. qui tractatus habetur in 3. volum. Oceani iuris, fol. 77.* quẽ sequitur Iason. *in L. 1 ff. per quam factum erit. nu. 16.* Non omnis qui moritur, vel est in extremo vitæ cõstitutus, est Sanctus Ioannes Baptista, licèt receperit corpus Christi. Vnde licèt sit aliqualis præsumptio, non tamen tanta, vt multũ probet. Ex his duo elicio: Primum, pro Confessarijs, qui talium reorum audiunt confessiones in casibus, quibus socios criminis tenentur denunciare, vt admoneant eos serio in confessione, ad denunciandum eos, quos in conscientia, ex certa scientia, sepositis omnibus humanis affectionibus, nouerint consortes, Iudici coram notario & testibus; & si quos fortè in tormentis ex odio, inuidia, vel timore pœnæ, vel alia causa contra veritatem denunciassent; reuocent cum eadem solemnitate, antè sententiam. Quia si postea Confessarius reum comitetur ad supplicium, & tunc sæpius inculcando admoneat, vt memor salutis, si quem iniustè denunciasset, eum reuocet, stimulis conscientię ex vna parte, cùm mors instet,

inſtet, & ratio reddenda ſit: & ex altera anxietate mortis exagitatus facilè contingere poſſet, vt totam primam confeſsionem in dubium reuocaret. Secundum, vt Iudex nunquam permittat, ſententia lata partes accedere ad inſtandum & moleſtandum, reum, ſed ſi iudicet confrontandos, vt loquuntur, id fieri curet ante ſententiam pro cõmoditate. Aliàs ſi poſt, quid p importunitatẽ reuocetur, generatur aliquo modo præiudiciũ tum iudicio, quod ſanctum eſſe debet, & ſine mendacio; tũ etiam ipſi reo, qui falſum dixit, aut in falſum conſenſum dedit, dum loqui debebat, & tacuit; ſi poſtea non ſtet confeſsioni; Nec etiam ſecundum leges talis ſubſecuta reuocatio, vt ſuprà dictum, magni ponderis eſt, præſertim quando prima confeſsio fulcitur adminiculis, quę ipſam probabilem reddunt. Vide ad hanc materiam conſtitutionem criminalem Caroli V. in art. 31. verſic. Zum fünfften. Huic reſolutioni multũ faũet, caſus in ſimili expreſſus *in L. Si quis in graui. §. Si quis moriens. Ad Sillanian.* vbi non creditur vulnerato morienti, qui in extremis vitæ, exempli gratia, dicit ſe à Titio vulneratum, niſi potuerit aliter probare. Ex qua lege Angelus *ibidem*, & Marſilius *conſ. 5. nu. 14. & conſ. 109.* tradunt dictum morientis facere indicium

ad torturam. In contrarium est communis opinio, facere aliqualem præsumptionem, sed non tantam, quæ sufficiat ad torturã. *Stephanus Bertrand. lib. 2. consil. 137. & alij multi, quos citat & sequitur Iul. Clarus lib. 5. quæstio. 21.* Vnde Constitutiones Criminales Caroli Quinti, *in artculo 28.* determinant, quod sermo morientis, si quem denunciet, aliquod faciat indicium.

6. Concl. *Confessio duorum vel trium contra aliquem, vel aliquos participes criminis, regulariter facit indicium ad torturam, in crimine maleficorum.*

Hanc conclusionem sic intelligo: si duo vel tres socij rei inuenti in tormentis, de se confessi, simul vel successiue denuncient alium, vel alios, faciunt indicium, vel indicia sufficientia contra talem, vel tales, ad torturam; si in confessione constanter perseuerent, pœnitentes ad iudicium accedãt, morientes cum contritione, ita vt ex circunstantijs adiunctis non possit præsumi eos mentiri; &, si alia non sint indicia, Iudex

dex poteſt & debet ex lege naturali ſupra inſinuata, & ratione officij, tales denunciatos apprehẽdere, inquirere, & torturæ ſubijcere. Et in tali confeſsione multum eſt obſeruandum, an reus ſæpius confeſsionem contra alios reiteret, & geminet in tormentis poſtea, & ad banchum iuris; quia geminatio arguit magnam firmitatem animi & propoſiti, *Marſil. in conſil. 113. nu. 2. & in L. 1. ff. de quæſt. §. Quæſtioni. Felin. in cap. ſi cautio, De fide inſtrumentorum, nu. 39. Decius in conſil. 185. nu. 10.* Talis etiam geminatio & reiteratio præſupponit deliberationem, *iuxta Gloſſ. in ca. Si quis iratus, 2. q. 3.* Qua de cauſa non eſt reuocabilis prætextu erroris aut falſitatis. *Lodouic. Romanus. in conſ. 346. incipiente, in hac cauſa. Bartol. in L. Cum ſcimus. C. de Agricolis & cenſitus. lib. vndecimo. Bald. in L. Nec damnoſa. C. de precibus Imperat. offerendis, & alij iam citati.* Dictũ in concluſione (*regulariter*) quia poſsit eſſe caſus, in quo tam paucæ denunciationes non ſufficerent; vt ſi vir in poteſtate & authoritate conſtitutus, à ſubditis denunciaretur tanti criminus, poſsit fortaſsè præſumi ex odio factum, vel alio humano reſpectu, præſertim ſi nullæ aliæ adſunt preſumptiones coadiuuantes. Si tamen tales denunciationes multiplicentur à perſonis infimæ, mediocris, & fortaſsis æqualis (conſiderasis conſide-

siderandis) conditionis & stat⁹ hominibus; iustitia vendicat sibi locum. Videndum etiam, an tales denunciantes sint maioris authoritatis habiti: tunc enim eorum denunciationes sunt maioris etiam virtutis, in æquilibrio rationis, contra pares, si debitæ seruantur cõditiones. Propter hoc enim crimen licet quemlibet, non obstante dignitate, torturę subijcere, & inuentum reum punire. *ex L. Etsi excepta. De malefic. & mathem.* Probatur nunc Conclusio sic declarata;

Primò, authoritate omnium dd. allegatorum in 3. & 5. concluſ. Nam cum dubitant, an vnius confessio in exceptis sufficiat ad torturam, præsupponunt duorum vel trium sufficere: & communis & in praxi recepta opinio tenet, confessionem siue nominationem vnius facere indicium ad torturam, si alia præsumptione vel indicio iuuetur. Sed hic in proposito vnius inculpatio, vel nominatio coniungitur nominationi alterius. Ergo.

Secundò, ex communi sententia, vt supra ostensum est, vnum graue indicium & proximum sufficeret regulariter ad torturam. Sed inculpatio duorum vel trium facit grauissimum contra tertiũ: cùm vnius faciat graue, ex definitione grauis indicij, & proximum: cum omnes rerum circun-

cunſtantias nominans poſſet ſignificare & aperire viam ad vlteriorem inquiſitionem.

Tertio, In crimine læſæ maieſtatis diuinæ & humanæ, duorum ſociorum confeſſio contra ſocium vel ſocios, ſufficeret ad torturam. *ex cap. In fidei fauorem. in 6. de hæret. & 6. quæſt. 1. cap. Si quis cum militibus. & in L. Quiſquis. Cod. ad legem Iuliam Maieſt. & communi doctorum ſententia.* Ergo & in noſtro caſu: quia vbi eſt ſimilis ratio, idem ius eſt. *ff. ad legẽ Aquili. L. Illud.* & vbi maior ratio: maius ius Ratio autem in dictis criminibus eſt enormitas criminis, & reipubl. damnum. Sed magnitudine & immanitate hoc crimẽ omnia ſuperat, maximaque damna in rempubl. redundant, vt omnium confeſsionibus conſtat, & hiſce infœliciſsimis temporibus Reſpubl. experitur. *Hinc benè Lambertus Danæus cap. 5. in dialogis de ſortiarijs & maleficis, ait: Sunt à fide ſceleratiſsimi apoſtatæ, Dei potentiæ perfidi abiuratores, rei læſæ maieſtatis diuinæ, transfugæ teterrimi, proditores Dei fœdiſsimi, aſſeclæ diaboli turpiſsimi, denique diabolici venefici, & impoſtores. hæc ille.* Si ergo in crimine læſæ maieſtatis diuinæ & humanæ, duo ſocij criminis contra participes faciunt indicium ad torturam ſufficiens, imò fortaſsè plus probant

in

in defectu aliorum (nam iura eos in testes admittunt indistinctè) quis negabit in nefandissimo scelere duorum vel trium testimonium, de se confessorum, contra alios sufficere ad torturam? quæ solum est medium, ad iniquirendum veritatem. Quid immanius, quam Deo datam fidem abnegare, cum diabolo fœdus contra diuinam maiestatem, eiusq; sanctos contrahere, dæmonem adorare, sanctissimam Dei genetricem blasphemijs impetere, hosti communis salutis obedientiam, homagiumq; præstare? Etenim qui in religionem diuinam peccat, omnib⁹ facit iniuriam, & publicum crimen committit. *cap. Vergentis. de hæreticis. & C. eod. tit. L. Gazaros.* Si ergo, *vt L. 2. ibidem definit*, Hæreticorum vocabulo continentur, & latis aduersus eos sanctionibus debét succumbere, qui vel leui argumento à iudicio Catholicæ religionis, & tramite detecti fuerint deuiare: quanto magis qui tot tamq; enormib⁹ flagitijs non dico deuiare à fide, sed totam religionem conculcare maximis argumentis cognoscuntur, & deteguntur?

Quarto: in crimine latrocinij, & alijs exceptis, omnium practicorum iudicio, duorum vel trium denunciationes contra contra consortes criminis sufficiunt ad torturam,

ram, *ex legibus supra citatis & allegationibus.* Et sic practicatur in rebuspubl. benè institutis, doctissimorum virorum consilijs, *vt benè docent experientia, & aliorū testimonijs Iul. Clarus lib. 5. §. fin. practicæ criminalis. q. 21. vers. Sed pone. Chassaneus in consuetudinibus Burgundiæ, Rubr. 1. §. 5. nu. 123. versic. & Quantum ad laicū. Raphaël Fulgosius in cons. 173. Alexand. cons. 89. lib. 3. incipiente, Viso themate antè scriptæ.*

Quinto. Omnium Doctorum iudicio, in defectum aliarum probationum, & in subsidium, admittuntur testes non integri, inhabiles, infames, & socij criminū, quando ex natura rei & actº alij haberi non possunt, iuxta communem rerum cursum. *Sic tenent Panormit. Baldus. Hostien. Felinus & alij, in cap. fin. de testib. cogend. Anthon. à Butrio in cap. Tertio loco, de Probat. Ioan. Andreas in addit. ad Speculator. tit. de teste. §. 1. vers. Quid si olim. Bald. Glossa & alij d. in C. de testib. L. Quoniam liberi. Alexand. lib. 2. consil. 320. incipiente, & viso themate. & eod. lib. consil. 166. incipiente, Animaduersis. & lib. 5. cons. 152. incipiente, Viso processu causæ. Philippus Cornæus 1. part. consil. 58. incipiente, Post reditum consilium dicitur mihi. Paulus Castren. 1. part. Consil. 348. incip. Notandum quod adulterium. Decius in consil. 184. incip. Lætatus sum. à nu. 10. Marsil. Consil. 41. nu. 6. & consil. 61. & 102. nu. 7. & in practica criminali. §. Diligenter à nu. 81.*

Mat-

Matthæus Marsil. in singularibus. versic. Nota quod in subsidium, pagin. penult. Landfranc. in tractatu de depositionibus testium. nu 102. Salyc. in L. Ea quidem. Cod. de accusat. Iason. in L. Cunctos populos. De summa Trinitat. & communis ibidem. Martinus Nauarr. in manuali Confessariorum, cap. 25. num. 49. & 50. Plurimas ad hoc congregat allegationes Anthonius Gabrielius, Romanus Fisci Apostoli aduocatus libr. 1. communium Conclusionum, in Rubr. de testib. conclus. 7. Sed in crimine maleficorum aliter veritas haberi non potest, ex natura ipsius rei & actus, iuxta communem rerum cursum. Eorum enim exercitia, conuenticula, coniurationesque de nocte fiunt, & in locis secretis, & ab hominum consuetudine remotis. Vnde dicuntur striges; quia quasi aues nocturnæ de nocte stridٍent, *vt notat Syluester in Summa, verb. Hæresis. 3.* & sua maleficia exercent. Quæ autem de nocte fiunt, & in locis secretis, difficilis sunt probationis, *vt pulchrè ostendunt Alexand. in d. consil. 166. & Marsil. in consil. 5.* Si autem aliquod in rerum natura crimen est, quod aliter probari non possit, nisi per consortes & socios criminis, hoc profecto est, vt rei natura ostendit, & experientia rerum magistra docet.

Nunquid princeps tenebrarum est author

thor principalis, qui odit lucem, & omnia inuisibiliter operatur? & quis probus eorum tractatibus & conuentibus intereſt, aut intereſſe permittitur, vt ſit teſtis omni exceptione maior, qui teſtimonium ferat? Quis enim vir vxorem habens, cum qua noctes dieſque verſatur, ipſam innocentem affirmare audebit? Aut quæ mulier, virum ab hoc crimine liberum pronunciabit? Hic ſibi locum vendicat illud Poëticum: *Quo minimè credis gurgite, piſcis erit.* Quis igitur Iudex tam à ratione alienus eſt, qui bonorum requirat teſtimonium, vbi nulli boni intereſſe poſſunt, niſi probitatem amittere, & pactum cum dæmone & ſua ſocietate inire velint? Atque hoc argumentum confirmat Regula illa Iuridica; in defectum probationum, ſi ex negotij & actus natura non poteſt haberi legitima probatio, admittitur minus legitima: & lex contenta eſt ea probatione, quæ haberi poteſt. *text. & Gloſſ. in cap. fin. de teſtib. cog. Panormit. ibidem. Alexand. 1. volum. conſil. 64. incipiente, Aeterni numinis inuocato ſpiritu. Marſil. conſil. 5. & in practica criminali. §. Diligenter. num. 126. Bartol. & Immolen. in L. In illa ſtipulatione. in fine. de verbor. obligat. Chaſſanæus ſuper conſuetud. Burgundiæ, Rub. 1. §. 5. num. 173.*

Amplius

Amplius roboratur ex Panormitano in cap. De cætero. de teſtib. vbi teſtatur, quod licèt regulariter non admittantur laici contra clericos, in cauſa criminali: tamen quando delictum eſt commiſſum in villa, vbi ſolum vnus eſt clericus, in defectum probationū, admittēdi ſunt laici. Ad idem facit doctrina Saliceti in L. Ea quidem. C. de accuſat. q. 5. recepta ab Angelo ab Aretio, in Tractat. de malefic. Verbo Metitor. & Marſilio d. conſ. 5. & alijs. Quando in caſu ſumus, in quo teſtes integri haberi non poſſunt, tunc admittendi non integri: & ponit exemplum. Si quis luſit in proſtibulo, & fuit deceptus propter taxillos falſos &c. poterit laſionem & falſitatem probare per lenones & infames.

Sexto, in enormibus & occultis, facilior & promptior debet eſſe Iudex in procedendo ad torturam, ſicut in incantatione, venenatione & ſimilibus, *ex Bald. in L. Nemo deinceps. C. de Epiſcopali audient. Barbat. & alijs in addit. ad Bartol. L. fin. ff. de quæſt. Quod latè confirmant Franciſc. Brunus in tract. de indicijs & tortura, 2. par. q. 8. nu. 2.* & hæc eſt communis regula, *vt tradit Clarus lib. 5. q. 64. verſ. & ideo.* Ratio redditur: quia ea, quæ in occulto fiunt, difficilè probari poſſunt. Ex qua cauſa reſultat illud Iuridicum pronunciatum; In clamdeſtinis & occultis ſufficere probationes per cōiecturas, ob rei difficultatem, quæ alias non ſufficerent. Occulta autem ſunt,

sunt, quæ fiunt de nocte, & in loco occulto. *Baldus in L. Cum fratrem. Cod. de his quibus vt indignis. in principio. Angel. in L. 1. §. Occisorum. ff. ad Syllanian.* Hinc Baldus clamdestinum dicit; quia rarò inuenitur sine tortura, vt est venenatio, *ex d. L. Cum fratrem.* Quoniam autem quæ de nocte fiunt, difficilis sunt probationis, vt probat latè Alexan. *lib. 2. cons. 211. incip. Visa facti narratione, & eodem lib. cons. 167. incip. Animaduersis his, quæ tam per testes.* Atque crimen maleficorum, ex his causis alijsque, quòd est occultissimum, leuioribꝰ argumentis tortura inquiri posse quis dubitat? tamen à regula criminum aliorum exceptorum non recedimus, vt satis superque constat ex supradictis. Quare autem maleficia potius fiant de nocte, & in locis ab hominum cõuersatione desertis, duplex redditur ratio à Paulo Grillando, *in lib. 2. de Sortilegijs cap. 4.* Prima, quia Dæmon post casum ex paradiso effectus fuit obscurus, & tenebrosus: quare etiam dicitur princeps tenebrarum: proinde sua opera facit in loco obscuro, & tempore tenebroso, *iuxta commune dictum: Qui male agit, odit lucem:* Secunda; Si de die fierent, possent videri ab aliquo & faciliùs discooperirentur eorum maleficia, & deuenirent ad notitiam; & sic caperentur & punirentur.

Septimo. Regulare & iuridicum est, quod propter enormitatē & immanitatem criminis, iura & statuta transgredi licet; *Id quod probatur cap. 1. de confess. Gloss. & dd.* Excipiuntur, propter immanitatem, quæ vocantur excepta ab illa regula: De se confessus super aliorum conscientia non debet inquiri. *L. Nemo deinceps. C. de Episcopali. audient.* In festis paschalibus relaxantur carcerati, exceptis qui atrocia commiserunt, *L. per omnes. C. de defensorib. ciuitat. denegatur defensio, propter magnitudinem criminis. L. prouinciarum. C. de ferijs.* in venerabili paschæ die, propter immanitatem, admittitur tortura, ad honorem Dei: *quod & Bald. in d. l. Nemo deinceps, tradit. Facit ad idem Gloss. in §. per contrarium. Instit. de hæred. quæ ab intestat. deferuntur. vbi propter immanitatem, fama defuncti damnatur.* Sic Ioan. Andreas, propter atrocissimum crimen, *in cap. Cum non ab homine, De iudicijs.* testatur clericum sine degradatione posse puniri, non attenta dispositione d. cap. *Sic Marsil. in singulari. 601.* propter immanitatem criminis recipiuntur testes, lite non contestata, & parte non citata: *iuxta notata ab Archidiacono, Dominico Geminiano, Hostien. in cap. 1. de homicid. in 6. & Felino in cap. Quoniam, nu. 7. Vt lite non contestata. Probant hanc regulam latissimè Baldus in Autent. sed nouo iure. C. de seru. fugitiuis. & Doctorum*

res in addit. ibidem. Marsil. in L. vnius. §. Cognitu-rum. ff. de quæst. & in d. singulari. & omnium latis-simè Andræas Barbatus in ca. 1. de constit. à n. 155. secutus doctrinam Innocentij ibidem. Propter hanc regulam in atrocissimis non seruatur ita processus, recipiuntur testes ante litem contestatam, & parte non citata, & procedi-tur ad torturam, etiamsi non sint ita suf-ficientia indicia, *vt recte infert Iulius Clarus li. 5. q. 1. §. primo: vers. sunt etiam.* Enormia enim, *vt in d. singul. 601. Marsil. tradit*, talis sunt naturæ & importantię, quod alterent dispositionẽ statutorum & iuris communis. Atq; si hæc omnia in vllo crimine locum habeant, in hoc nostro proposito in summo gradu ob-tinebunt. Si quidem vt plurimum in cri-mine maleficorum, in vno subiecto con-ueniunt crimen læsæ maiestatis diuinæ, quandoque etiam humanæ, vt experientia compertum est, latrocinia horrenda, & gra-uissimis circunstantijs affecta; coniuratio cum diabolo in subuersionem regni sum-mi Regis: Idololatria pessima, pactum cum diabolo & inferno; blasphemia in Deum, Beatissimam virginem, & omnes sanctos; peccatum contra naturam cum spirituali-bus creaturis: sacrilegia nefandissima in ab-usu sacramenti sacramentorum, & rerum sacrarum; Infantium & innocentum cædes;

ſepulchrorum violatio, vt innocentes effodiant, quorum carnibus horrendè abutuntur; perditio agrorum, vinearum, ſyluarũ, omniumque rerum ad ſalutem hominum ſpectantium: ita vt merito à lege appellentur hoſtes communis ſalutis; & alia plurima ſcelera perpetrant, quæ nec mens humana concipere valet. Quis igitur tam inſipiens eſt, qui legibus concludere velit, quod omnes leges immanitate & atrocitate ſuperat? Eſtné vllus canon, aut lex, aut ſtatutum, quod dæmonem cum ſua ſocietate includat? Hîc Iudices atq; poteſtatem habentes, per Deum, communemq; ſalutem obſecro, vt leges, iura, rationes, & authoritatem doctiſsimorum virorum intueantur, oculos aperiant, & cernant, quomodo Deus immaniſsimis criminibus irritetur, quomodo propter periculũ cõmunis ſalutis, in enormibus, ne quidem à proceſſu & inquiſitione, & executione in diebus Deo ſingulari ratione conſecratis ceſſandum ſit; quomodo DEVS executione iuſtitiæ reconcilietur, facilimè, *ait d. lex, Prouinciarum. C. de ferijs.* in hoc ſummi numinis ſperatur venia, per quod multorum ſalus, & incolumitas procuratur? Quomodo ad honorem Dei, *iuxta d. L. Nemo deinceps.* crimina punienda ſint; quomodo ſinant crimina impunita coaleſcere,

cere, *cõtra L. per omnes. C. de defenſ. Ciuit.* quomodo in tam enormibus & periculoſis, cõtra communem ſalutem, relictis legibus diuinis, naturalibus & poſitiuis, dum periculum eſt in mora, iuſtitiæ executionem differant, cum multorum ſcandalo, dantes iuſtam occaſionem multis temerarijs iudicijs, & ſic communicantes grauiſsimis peccatis alienis? quomodo deglutiãt camelos, excolãtes, culices dum minora & manifeſta Lynceis oculis perluſtrant, & talpis ſunt cęciores in occultis & atrociſsimis? quomodo feſtucam videant, & trabem non animaduertunt, dum furta ſimplicia, homicidia ſine propoſito perpetrata, aliaq; minora cane peius & angue perſequuntur: crimen verò læſæ maieſtatis diuinæ, apoſtaſiam, tractatus ſecretos contra patriæ ſalutem, & alia immaniſsima facinora, tanquam phantaſias & ſomnia negligunt. Habeant Iudices in hoc negocio doctrinam Magni Baſilij antè oculos: Qui veram germanamq; iuſtitiã non habet in animo repoſitam, ac velut ex præuia quadam meditatione reconditam, ſed aut pecunijs corrumpitur, aut amicis obſequitur, aut etiam inimicos vlciſcitur, aut alienam reformidat potentiam; rectè ius dicere, iudiciaque exercere non poteſt.

Octauo & vltimo probo concluſionem. Si non demus locum denunciationibus conſortum in crimine maleficorum, non eſt via extirpandi hoc crimen, nec inquirẽdi, aut procedendi contra multos, nec locus puniendi principes huius ſceleris: quod concedere eſt abſurdiſsimum. Et hoc probo reducendo in memoriam ea, quæ poſita & probata ſunt ex fidei fundamentis, in decimo præludio. Inter dæmones eſt prẹlatio & ordo. Sunt enim ſupremi, medij, & infimi. Qualis ergo ordo inter dominos, talis inter miniſtros. Nam norunt optimè tanto ſtabilius eſſe regnum, quãto maiori firmatur ordine. Videmus autem in regno temporali, ſuperiores, potentiores, & honoratiores principibus aſsidere; conſilia ac reſponſa dare, ac demum quod executioni mandandum concludere; concluſa per medios & infimos in effectum deducere. Non enim eſt ſupremorum conſiliariorum, manus admouere operi. Sicut enim ſuperiores dæmones ſuas prouincias committunt inferioribus: Sic etiam in peſsima illa politia, principes & ſuperiores malefici, cum Principe dæmoniorum concludunt tractatus; atque inferioribus executionem mandant.

Atq; hanc doctrinã non ſolum ratio cõprobat, ſed etiã maleficorũ & maleficarũ cõfeſſiones

fessiones confirmãt. Quæro nunc ab homine, qui nullum dat locum denunciationibus, contra ius, doctissimorum virorum authoritatem, & praxim tam Ecclesiæ, quam rerumpublic. benè institutarum, atque rectam rationem; quis modus erit procedendi contra illos, qui sunt in superiori ordine? manebunt ne impunita eorũ scelera? eorum tractatus contra rempubl. communemq; salutem occulti latebunt, vt indies plures pertrahantur in diaboli societatẽ? Recurris ad externa indicia: perquire quãdo principes huius sceleris visi fuerint aut scopos erigere ad causandum pluuiam, aut ollam supponere vestibulo alicuius stabuli, aut lites & minas intẽtasse plebeis, aut alia opera externa exercuisse, quæ indiciorum vices subeant ad probandũ. Hæc enim sunt facta vulgarium & vilium personarũ, quæ rus incolũt, & ruri versantur inter plebeos. Ibi quandoque hęc & similia perspiciuntur indicia. Tollatur igitur via inquisitionis & processus per denunciationes, & alantur principes maleficorum, & magistri scholæ diaboli: & videbitur, cum maximo Reipub. damno, quis sit futurus rei exitus. Habeant antè oculos, qui gladium portant, iustitiam, quæ tribuit vnicuique quod suũ est; benè agenti pręmium & honorem: male

operanti pœnam & vindictam: ne si respectu humano omittant punire Dei iniurias, ac reipubl. vndicare scelera; seueriſsimam indignitationem eius, qui etiam iuſtitias iudicat, incurrant.

Ex proxima concluſione & alijs infero quædam in hac materia:

Primum. Cæteris paribus, in hoc enormiſsimo & occultiſsimo crimine, contra quorundam falſam opinionem, maiorum virium eſſe denunciationes talibus circunſtantijs fulcitas, quales poſuimus, omnibus alijs indicijs: tum quia alia vt plurimum ſunt ſimplicia, leuia, & remota à ſubſtantia actus: at denunciationes naturam negotij & circunſtantias in omnem euentum aperire poſſunt. Id quod ex definitione indicij confirmatur. Dicitur enim ab indicando, & eſt medium intellectuale veritatis eliciendę, ex aliqua ſingulari circunſtantia inſurgens. *ex L. Indicia. C. de rei vindicatione. & L. fin. C. de probat*: quæ deſcriptio multò fortius conuenit denunciationibus, vt patet intuenti. Quare rectè denunciationem ſociorum in genere, Conſtitutio Caroli V. *in art. 31.* refert in numerum indiciorum, eamq; ob cauſam etiam inter interrogationes ad maleficij reos adiungunt, vt interrogętur de magiſtro, à quo dedicerint. *in ar. 51.*

Tum

Tum etiam, quia omne indicium, *iuxta doctrinam Bartol. in L. fin. ff. de q. ab omnibus receptam*, regulariter per duos teſtes probari debet. Sed denũciationes fiunt coram iudice, notario alijſq; adiunctis. Denuncians enim ipſe circũſtantias explicat & cauſas ſcientiæ, è quibus teſtis dictum magnas vires ſumit, reddit. Prętereà ſemper vt plurimum denunciationes aperiunt viam indicijs, & vlteriori inquiſitioni. Tandem, quia in hoc crimine, ſicut actiones communiter in grauioribus ſequuntur operationem dęmonũ, & non maleficorum; ita indicia nullam habent naturalem coniunctionem cum effectu, quare facilè poſſunt elidi.

Secundum illatum: Non eſſe iuri canonico, ciuilique, praxi, rationi; doctiſsimorumque virorum authoritati conſonum; id quod memini me à quodam iuriſperito audiuiſſe (ſeriò an ioco dictum, neſcio) ſe nihili facere etiam mille denunciationes.

Tertium: Siue hoc crimen conſiderem vt Eccleſiaſticum, ſiue vt ſeculare; iuſtiſsimè & rectiſsimè iudices procedere per denunciationes ad inquiſitionem & torturam. Ad Eccleſiaſticum iudicem enim pertinet, quatenus aut hæreſis eſt, aut hæreſin ſapit, vt in tertiodecimo præludio demonſtratum eſt: & ſic per participes criminis po-

teſt procedi, *vt patet ex bulla Innocentij octaui præfixa malleo maleficarum: & ex cap. In fidei fauorem. & cap. Accuſatus. §. Sanè de hæretic. in 6.* Ad ſecularem verò; quatenus malefici latrocinia exercent, in perniciem hominum conſpirant, vineas & agros deſtruũt, tractatus contra rempubl. inſtituunt, animalia in vtilitatem hominum creata enecant, veneficia intentant, ac ſimilia flagitia contra bonum commune moliuntur. Latrones verò, coniuratores, graſſatores, proditores reipubl. hoſteſq; communis ſalutis, contra ſocios criminis, vt conſtat ex canonibus, legib', allegationibuſq; ſupra allatis, teſtimonium ſufficiens ad torturam ferre poſſunt.

Quartum: conſultiſsimè & æquiſsimè hactenus illos feciſſe iudices, qui proceſſerunt per denunciationes ad inquiſitionem & torturam contra maleficos: quia id fecerunt, ad quod obligabantur ex lege diuina & naturali, nec non etiam officio, ſecundũ praxim tam Eccleſiæ, quam reipubl. ciuilis benè ordinatæ.

Quintum: Infero, (ſatisfaciendo eorum clamoribus, qui clamant, torturam debere præcedere indicia, & à tortura non eſſe incipiendum, ex *ll. 1. penult. & fin. De quæſtion.* & communi ſententia, quibus legibus hæc doctrina aduerſatur) & reſpondeo ex dictis ſequi confirmationem harum legum. Cõ-

cluſio-

cluſiones enim prædictæ indicia non tollunt, ſed ponunt. Nam probant denunciationes Reorum contra ſocios, in caſibus à iure expreſsis, eſſe indicia ad torturam, & ſubire vices indiciorum. Quis enim iuriſperitus negabit, ſi quis probet aliquod maleficium, quantum ad ſubſtantiam, per vnũ teſtem omni exceptione maiorem, malefactorem poſſe ſubijci tormentis, ſine omni alio indicio? quam communẽ ſententiam ſequitur Conſtitutio criminalis Caroli V. *in art. 30.* Tunc enim ille teſtis ſupplet locũ indiciorum. Atq; ſic in præſenti Iudex non incipit à tortura, ſed denunciationes ſternunt viam inquirendi veritatem, per medium torturæ, & eandem præcedunt.

Sextum: Ex dictis concluſionibus inferendo, ad argumentũ Aduocatorũ criminis maleficorum, quo arguũt huiuſmodi de ſe confeſſos eſſe criminoſos & infamos, ex cõfeſsione ꝓprij criminis: ergo eis in hoc caſu non eſſe credendum; reſpondeo, negandam eſſe conſequentiam. quia, vt euidenter probatũ eſt, poſſunt eſſe teſtes, quãdo veritas aliter haberi nõ poteſt; & in promptu ratio eſt, probationis difficultas, ne via probãdi tollatur, & enormiſsima crimina impunita in occulto lateãt. Si ergo teſtes eſſe poſsũt, ſecũdũ omniũ doctorũ ſententiã: quomodo eis non erit credendũ? teſtibus enim fides debetur.

Ad hæc

Adhæc, vt infames, ſerui, domeſtici, ſocij criminis, non admittãtur in teſtimonium; nunquid inductum eſt iure poſitiuo? Sic enim atteſtantur Philippus Corneus. *in 4. volum. conſ. 241. in litera F. & eod. lib. conſil. 259. in eadem litera.* Philippus Francus *in cap. In fidei fauorem. in 6. De hæreticis.* Petrus de Ancharano *in cap. Paſtoralis. de re iudicata.* & Andreas Barbatius *in tract. de teſtib. num. 42.* & ratio ſuadet. Idem ergo ius, quod has exceptiones induxit contra teſtes tempore commoditatis, quando alij haberi poſſunt, ex natura rei & actus; admiſit, vt exigente neceſsitate, ne veritas in multorum damnum occultetur, poſsint teſtimonium ferre ſublata teſtium ſolemnitate, quæ iuris poſitiui eſt, & relicta earundem conditione in iure naturali & diuino. Sic enim locum habet quod communi prouerbio dicitur: Neceſsitas legem non habet. Prætereà infamia quandoque etiam purgatur tortura, vt ſupra ſignificatũ eſt. Tandem conſtat ex ll. & canonib' & praxi, infames admitti, vt in crimine hæreſeos, latrocinij, læſæ maieſtatis &c. militat hoc ergo argumentum etiam in dictis & ſimilibus. Dicendum ergo eſt, de iure poſitiuo regulariter non admitti infames, quãdo neceſsitas non vrget, & haberi poſſunt teſtes idonei & habiles.

Dices:

Dices: cùm alij admittantur teſtes inhabiles; quare inimici repelluntur in hoc crimine, ſicut in alijs? Certiſsimum eſt, quod teſtimonium inimici non recipitur etiam in criminibus exceptis, *vt tradunt Bartol. in L. In quæſt. ff. ad legem Iuliam Maieſtatis. Marſil. conſil. 20. nu. 27. & alij communiter.* Imo nec etiam inimici teſtimonium facit indiciũ ad torturam, *iuxta Bald. in conſ. 36. incipiente, præſuppoſito ſtatuto. lib. 4. Marſil. conſ. 15. num. 6.* Iacobus Menochius *in li. 1. de arbit. Iud. quæſt. q. 28. nu. 5.* Quando autem loquimur de inimicitia, quæ repellit, intelligendum eſt de capitali, vel magna, vt Doctores tradunt, quos ad longum citat Lancilottus *in tractat. de offic. prætoris in ciuilibus, in §. l. perſonas teſtium aggrediendo. nu. 65.* Quare malefaciunt aliquando Iudices, propter quamlibet leuem affectionem teſtis, exceptionem admittendo; ita vt aliquando probationes arctentur. Reſpondeo nunc dubio. Quædam exceptiones teſtium ſiue inhabilitates ſunt iuris naturalis, vt quod puer non habens vſum rationis, furioſus & inimicus non admittantur. In inimico naturaliter ira & odium impediunt animum, ne poſsit cernere verum: Quædam ſunt à lege inductæ, ex quadam congruentia, vt quod infamis, ſeruus, familiaris &c. non poſsint teſtimonium ferre.

Nunc

Nunc, propter criminum enormitatem, & probandi difficultatem, Lex & conditor legis dispensant, in defectum aliarũ probationum, vt exceptiones à lege statutæ non impediant. At in ijs, quæ sunt legis naturalis, non dispensatur; cùm non sit potestas. Quare benè docent Ancharanus, Francus & Barbat. in loc. cit. Pontificem non posse dispensare, vt inimicus testimonium ferat.

An minores annes cõtra maleficos testari possint.

Dicet iterum hic aliquis; An minoris testimonium in nostra materia facere possit indicium ad torturam? cùm experientia constet, quod malefici aliqui pueros & puellas ad conuentus suos ducãt: de cuius rei certitudine refero me ad Iudicum processus, & communem huius ciuitatis Treuerensis scientiam, cui se opponere summæ dementiæ & pertinaciæ est. Non desunt docti viri, qui existimant testimonium minoris facere indicium ad torturam. *Franciscus Brunus de indic. & tortura 1. par. quæst. 2. num. 18. Alberic. in tract. de testib. prima parte. §. videndum. num. 10. Lancilot. loco cit. num. 70.* & confirmatur ad propositum: in crimine læsæ maiestatis in testem admittitur minor 14. annis cum tormentis, *ex mente Bartoli, Marsilij & aliorum, in L. de minore ff. De quæstionib.* Non tamen eo modo torquetur minor, quo maior. Minor terroribus mouetur, vel

vel ferula, aut habena cæditur: & hoc ad illum effectum (vt tradit Bartolus) vt faciat indicium.

In contrarium sunt Marsilius *in d. L. de minore.* & alij, & Iulius Clarus *lib. 5. §. fin. quæst. 24.* quod minores possint examinari, vt prosint ad inquirendum & veritatem indagandum, præsertim in criminibus atrocioribus, & quando aliter veritas haberi non potest. Proinde iustissimè faciunt nostri Iudices, in hoc enormissimo & occultissimo crimine, quod minores examinẽt, ad accipiendum instructionem pro latiori inquisitione, & eorum dicta, secundum doctorum sententiam, faciunt aliqualem præsumptionem, quæ si alijs indicijs iuuetur, auget indicium ad torturam. Quare existimo diuina prouidentia contingere quandoq;, vt cum malefici innocentes pueros seducere volunt, puerorum simplicitate capiantur, vt eorum consilia dissipentur & reuelentur.

Septimum illatum. Cum masculinum non concipiat fœminum in exorbitantibus à lege communi, & quando differens est ratio, *vt probant aliorum authoritate Alexand. 2. part. consil. 166. incip. animaduersis. & Ioannes de Cirier in lib. 2. de primogenitura, artic. 5. numero. 5. cuius libri habentur in 8. vol. Oceani iuris,* & no-

& noſtræ concluſiones in maſculino genere ponantur; in fœminino propter diuerſitatem rationis extendo, neminem eſſe torquendum, niſi ad minimum à tribus vel quatuor ſit denunciatus; niſi alia indicia concurrant. Quia teſtimonium virorum regulariter præfertur teſtimonio fœminarum. *Panormit. in cap. Forus. de verbor. ſignificatione. Marſil. in conſ. 51. n. 42. & in conſ. 65. n. 45.* & mulieri non eſt tanta fides adhibenda, quãta maſculis, ob fragilitatem ſexus. *Lanfrancus in tract. de depoſit. teſtium, nu. 110. §. Et primo quæritur. Decius in L. fœminina. ff. de regul. iuris. Conrard. Lancilott. loc. d. num. 75.* qua de cauſa numerus debet ſupplere defectum.

At obijcis: Cùm ſecundum iura & Doctores, infames & ſocij criminũ admittantur in teſtes, in defectum aliorum, quando aliter veritas haberi non poteſt; quomodo per huiuſmodi teſtimonia non proceditur ad condemnationem, ſed tantum ad torturam? Sit ergo

Sept. & vlt. Concl. *Quamuis communiter Doctores ſecundum iura tradant, infames & ſocios criminis admitti in teſtes,*

teſtes, iuxta prædictam concluſionem: tamen ſecurius eſt dicere, quod non admittantur ad condemnādum, ſed tantum ad torturam inferendam.

Hanc concluſionem ponit Salicetus, in L. Cunctos populos. C. de ſumma Trinitat. & fide Cathol. Idem ibidem tenent Baldus & Iaſon in 1. lectura, à nu. 70. & in 2. lectura nu. 50. & 51. Lanfrancus in tract. de depoſitionib. teſtium, à nu. 102. atque hi omnes Doctores Bartolum, qui in d. L. obſcurè loquitur, nu. 4. in hunc ſenſum interpretantur. Chaſſan. ſuper conſuetud. Burgundiæ, Rub. 1. §. 5. nu. 123. verſ. & quantum ad laicum. Hippol. Marſil. in practica criminali. §. Diligenter. nu. 3. Anthonius Gabriel. Romanus lib. 1. communium concluſionum. concl. 7. nu. 7. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 21. verſic. Sed pone, quod non vnus tantum. Atque ſic in praxi ſeruari in ſenatu Neapolitano, curia Parienſi, & alibi tradit ex Doctoribus, vt non procedatur ad condemnandum, ſed tantum ad torturam, propter teſtimonium duorum vel trium ſociorum criminis, idq; eſſe verum, etiamſi teſtes ſint ſingulares. Et ratio eſſe poteſt, quare huiuſmodi teſtimonia non ſufficiant ad condemnationem; quia cum ſit contra eos exceptio aliqua, non

sunt tantæ fidei, vt quis possit ex eorum dictis condemnari: Ad condemnandum enim requiruntur probationes luce clariores: ad inquirendum verò veritatem per torturam, minores sufficiunt probationes. Videntur tamen aliqui doctores plus tribuere huiusmodi testibus. A communi tamen sententia & praxi Doctorum, in tam periculosa re, non est recedendum. Tutius est ergo cum Salyceto dicere, talium testimonium tantum sufficere ad torturam.

Maius autem dubium esse potest, An, si multiplicentur huiusmodi denũciationes, & testimonia, possit quis condemnari? Ioannes Bodinus *in lib. 4. dæmonomaniæ, cap. 2. & 4.* affirmantem partem docet. Ad eandem videntur tendere sententiam, qui tradunt ex multis indicijs resultare indicia indubitata, & ex indubitatis indicijs posse quem condemnari. quam quæstionem celebrem in vtramque partem disputat Marsilius *in L. Reperi. ff. de quæstionib. colomna 6. & pro vtraque parte adfert graues Doctores. De qua materia legendi Bald. & Salycet. in L. fin. C. de probat. Felin. in cap. Tertio loco. De probat. num. 8.* Quicquid autem sit in genere de hac quæstione: video tamen communiter in hanc ire Doctores sententiam, quod in occultis & ex na-

natura secretis atq; atrocibus, probatio per coniecturas & multa indicia obtineat ad condemnandum. *Sic Bartolus, Baldus & Angelus L. Si quis ex argentarijs. §. penult. ff. de edendo, Franciſc. Brunus de indicijs & tort. quæſt. 4. 1. partis, nu. 7. Marſil. in d. L. Repeti. & in conſ. 44. nu. 8. & 9. Alexan. in conſ. 53. incipiente. In caſu vertente inter. nu. 4. Chaſſanæus ſuper conſuetudinib. Burgundiæ Rubrica 1. §. 2. num. 18. in addition: & ita dicit obſeruari in curia in atrocioribus, vbi probatio eſt ſua natura difficilis. Idem tradit Iul. Clarus in praxi eſſe in Mediolanenſi & Neapolitano ſenatibus, lib. 5. §. fin. quæſt. 20. verſic. Scias tamen.* Hinc probatio per coniecturas in caſibus clamdeſtinis, dicitur manifeſta. *Marſil. in conſ. 44. nu. 10. Angel. in L. Si quis ex argentarijs. §. prætor ait. ff. de edendo.* Quando autem aliquis damnatur ex præſumptionibus, indicijs & coniecturis, non deberet ſibi imponi vera pœna delicti, ſed alia mitior, *ſecundum doctrinam Innocentij in cap. Veriſimile. de præſumptionib. receptam à Baldo in cap. 1. de offic. delegati, num. 13. & in L. fin. Cod. de prob. Marſil. in d. L. Repeti. Lancilott. in tract. de offic. prætoris in criminalib. in §. de negatione criminis & tormentis. num. 55. Panormit. in cap. Auditis. de præſcript. numero. 32. Ad quod propoſitum faciunt multa, quæ dicit Menochius libr. 2. de arbitr. Iudicum. caſu. 279.*

Antequam ad ſolutionem argumentorum deſcendam, aliqua dubia occurrentia reſoluam.

Primum Dubium; *Quid ſentiendum de purgatione vel probatione aquæ frigidæ?*

Pro declaratione in primis cognoſcendum eſt, apud quoſdam iudices eſſe moris, vt ſi quam maleficam præſumptam habeāt, quæ veritatem etiam in tormentis fateri nolit, adhibent probationem aquæ frigidæ in hunc, vt intelligo, modum. Malefica præſumpta adducitur ad flumen, vel lacum: ligatur manibus pedibuſque, ligata proijcitur in aquam frigidam: ſi ſenatat, habetur vehementius ſuſpecta maleficij, & iterum virtute huius indicij repetuntur tormenta: Si vero ſubmergitur, vt innocens abſoluitur. dubium nunc poſtulat, An hæc probatio licita ſit, & conueniens indicium culpæ vel innocentiæ.

Purgatio aquæ frigidæ in weſtphalia frequens.

Hanc probationem aquæ frigidæ ferūt in frequenti eſſe vſu apud Vveſtphalos. in noſtris partibus hoc tempore quidam Iudices, vt fama eſt, hac probandi forma vtuntur. Eam longè defendit quidam Gulielmus Adolphus Scribonius Marpurgenſis. lib.

lib. 2. de Sagarum natura & potestate, qui liber prodijt in proximis nundinis Franfordien. Mense Septemb. Anno Domini. 1588. Hic author contra Ioan. Evvichium & Herman. Neuvvalt, Medicos, defendit, & ab antiquitate confirmat purgationem aquæ frigidæ: quia eius meminit Cuiacius, Iurisconsultus, asserens ea Christianos olim homines vsos fuisse; & adhuc in consuetudine apud multos est. Causas vero naturales cum reddere nequeat, vt pote qui manifestis aduersariorũ conuincitur argumentis, alias confingit; in diabolo quandam leuitatem, qua detinentur huiusmodi corpora, ne submergantur: in aqua vero quandam antipathiam, & vt hoc figmentum intelligatur, ponenda breuibus, quæ ipse multis profert. Aqua sagas in se ferre non potest; quia Deus aquam prædestinauit salutari regenerationis lauacro, vt in ea homines abluantur à peccato, & regnum Dei ingrediantur; quare odio maleficas auersatur, & reijcit, vt si maximè pro viribus tentent, non tamen submergi possint; cũ spretò diuino lauacro, toti Trinitati abrenunciauerint. Fatetur tamen, & benè, dictus author hanc suam inuentionẽ non esse edicta prætoria. Ioannes Bodinus *lib. 4. cap. 4. de Magorum Dæmonomania*, damnat hoc iudicium aquæ frigidæ, tanquam opus quoq; magicum.

Nunc pro resolutione dico; Primo: Iudex, vel alius potestate & authoritate fungens, qui facit aliquem vel aliquam subire probationem aquæ frigidę, mortaliter peccat. Probatur *2.quæst.5.cap. Mennam.* ex registro S. Gregorij, in epistola ad Brunichildá reginam Franciæ, vbi reprobatur probatio vulgaris aquæ frigidæ; quia diabolo fabricante introducta sit.

Deinde similium similis est ratio: & si in lege proprius casus non exprimeretur, ad similem expressum, vbi est identitas rationis, confugiendum est. Sed probationis aquæ frigidæ eadem est ratio, quæ candentis ferri vel aquæ feruentis. Tales autem probationes peruersæ sunt & superstitiosæ, *iuxta Cap. fin. de purgatione vulgari, & 2.q.5.cap Mennam. & cap. Consuluisti. S. Thomã 2.2.q. 95. art. 8. ad 3. S. Anthonin. 4. part. tit. 15. cap. 34. §. 2. Ioan. à Turrecremata in d. c. Consuluisti. Panormit. & Petrum de Ancharano in cap. fin. de purgat. vulgari. qui author & ibidem meminit probationis aquæ frigidæ. Martin. Nauar. in manuali Confessariorum cap. 11. numero 39.* Vt rei fundamentum perspiciatur, in quibusdam regionibus & prouincijs antiquitus fuit vsus vulgaris probationis; vt in Francia, *sicut patet ex cap. Mennam,* tempore S. Gregorij

gorij, & in Liuonia, *ex cap. final. de purg. vulgari*, ætate Honorij tertij. Quare non eſt mirum, ſi Cuiacius Iuriſconſultus aquæ frigidæ meminerit: non tamen, vt rectè Doctores impugnantes dicunt, eius vſum licitum aſſeruit. Sunt autem Honorij tertij verba *in d. cap. final: Dilecti fili nouiter in Liuonia baptizati, grauem ad nos quærimoniam deſtinarunt, quod fratres templariorũ, & alij, qui temporalem in eis poteſtatẽ exercent, ſi quando de aliquo alio crimine infamantur, eos ferri candentis iudicium ſubire compellunt, quibus ſi qua exinde ſequitur aduſtio, ciuilem pœnam infligunt. Cum igitur huiuſmodi iudicium ſit penitus interdictum, vt pote in quo Deus tentari videtur, Mandamus quatenus dictos fratres, & alios ab huiuſmodi conuerſorum grauamine omnino deſiſtant, per cenſuras Eccleſiaſticas appellatione remota repellas*: hæc ibi. Purgatio autem ferri candentis, & aquæ calidæ vel frigidæ, dicitur vulgaris: quia nulla canonum aut legum authoritate fundata eſt, ſed à vulgo inuenta, & diabolo fabricante introducta, *ex d. cap. Mennam & cap. Conſuluiſti.* & eſt ſuperſtitioſa: quia intendat probare innocentiam vel culpam hominis per experimentum non ſecundum naturam, neque ſecundum Catholicam ſcripturam, ſed per modum ſuperſtitioſum.

Adhæc qui tali vulgari probatione vtuntur, tentant Deum, dum quęrunt ab eo miraculum ſine cauſa. Ferrum candens cùm naturalis ſit actionis, ita lædit innocentem, ſicut peccantem; & in aqua frigida ita mali ſubmerguntur, ſicut boni. Ad miracula autem, quæ ſuo arbitrio Deus reſeruauit, vt Ancharanus ait, non ferro candenti, vel aqua frigida, ſed iuſtis orationibus commouetur Deus. Hinc in huiuſmodi probatione duplex committitur peccatũ: tentationis nimirum Dei, & ſuperſtitionis; quia pactũ implicitum intercedit cum dæmone. Ad quod facit autoritas D. Thomę loco citato, dum ait: *Dicendum, quod indicium ferri candentis vel aquæ feruentis ordinatur quidem ad alicuius peccati occulti inquiſitionẽ, per aliquid quod ab homine fit, & in hoc conuenit cum ſortibus: In quantũ tamẽ expectatur aliquis miraculoſus effectus à Deo, excedit communem ſortium rationem. Vnde huiuſmodi iudicium illicitum redditur; tum quia ordinatur ad iudicanda occulta, quæ diuino iudicio reſeruantur: tum quia huiuſmodi iudicium non eſt diuina authoritate ſancitum. Vnde 2. quæſtionib. 5. cap. Conſuluiſti, in decreto Stephani Papæ dicitur. Ferri candentis, vel aquæ feruentis examinatione confeſsionem extorqueri à quolibet, ſacri non cenſent canones, & quod ſanctorum patrum documento ſancitum non eſt, ſuperſtitioſa adinuentione non eſt*

præſu-

præsumendum, hæc S. Thom. ex canone. De antiquitate purgationis ferri candentis legendus est Didacus Couarruuias *lib. 4, variarum resolut. cap. 23.*

Secundo: Non solum peccant mortaliter cogentes subire probationem aquæ frigidæ, sed etiam omnes, qui credunt inesse effectum ad probandum innocentiam vel culpam, nisi eos ignorantia probabilis excuset, quia est opus superstitiosum, à diabolo introductum, ex pacto cum eo implicitè habito procedens. ergo mortaliter peccat, qui fidem adhibet tali rei. Nam similes sunt qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis. Ex qua causa, qui admonentur talis erroris, & non deponunt, nec acquiescunt veritati, tã diu sunt in peccato mortali, quã diu non desistunt à tali superstitione. Quia post admonitionem & instructionem non est amplius locus probabili ignorantiæ. Quare rectè Bodinus & alij, contra Scribonium, damnant probationem aquæ frigidæ, tanquam opus diabolicum.

Tertio: Si quis, vel quæ ponatur ad probationem aquæ frigidæ, & virtute talis indicij præsumpti confessio extorqueatur in tormentis; confessio est nullius roboris & momenti; & consequenter reus, vel rea non potest ex ea condemnari. Probatur.

Confeſsio, quam nullum indicium legitimum prȩcedit, etiam ſi in tormentis facta ſit, & reus in ea perſeueret, eſt nulla ipſo iure, nec poteſt confeſſus ex ea condemnari. *ex textu, Gloſſa, Bartolo, & alijs in L. penult. ff. de quæſtionib. Alexand. in L. Qui in aliena. §. Celſus, numero. 12. De acquirenda hæred. Iaſ. ibid. nu. 38. Angel. ab Aretio in tractat. de malefic. in verbor. Fama publica. Verſ. Quinto quæro. Marſil. in dict. L. penult. & in practica. §. Secunda quæſtio. num. 2. Emanuele Soarez in theſauro receptarum ſententiarum, verb. Confeſsio. Franciſc. Bruno, de indicijs & tort. 2. part. quæſtion. 5. Franciſco Viuio lib. 2. communium opinionum, opin. 70. Iul. Claro. lib. 5. §. fin. quæſt. 55.* & hæc eſt communior opinio. Sed hæc talis confeſsio elicitur virtute nullius legitimi indicij, cùm talis probatio iuri & rationi repugnet, vt conſtat ex dictis. Si ergo indicium nullum eſt: & confeſsionē inde ſequentem eſſe nullam neceſſum eſt. Si confeſsio nulla eſt: ergo & ſententia nulla, quæ inde virtutem ſumit. Ex prædictis conſtat, abuſum illum probandi apud antiquos fuiſſe reprobatum, tanquam ſuperſtitioſum, nunc verò noſtris temporibus denuo maligno procurante reuocatum. Sicut enim hoc noſtro infœlici ſęculo, antiquæ hęreſes olim damnatæ prodeunt; ſic etiam veteres ſuperſtiſtitiones

ſtitiones conſopitæ renouantur. Cauſam vero, quare non ſubmergantur ſagæ, ſi ita ſit, vt refertur, non referimus id leuitatem, cùm nulla dęmoni inſit (grauitas enim & leuitas ſunt qualitates corporum, ex elementis compoſitorum) ſed in potentiam dæmonum. Qui enim poteſt celerrimè per aëra corpora ad remotiſsimè loca deferre ſua virtute, valet etiam ſuſtentare, ne ſubmergantur. Nam ſi vir mediocris potentiæ puerum poteſt tenere, ne profundum petat; quanto magis dæmon hominem deferre valebit? Hoc autem facit non vt nocentiam ſagę declaret, cui omnem ſuam in protegendo operam addixit, ad ſaluandum innocentiam in conſpectu hominum (Mallet enim talem, ſi in culpa ſit, innocentẽ, quam culpabilem oſtendere, atque ſic potius permittet in profundũ deſcendere, quod naturale eſt corpori graui, quam natare contra naturã:) Sed vt in tali opere, dum fortaſſe vnam animam perdit, quæ ad Deum per pœnitentiam reuertitur, plures per infidelitatem & ſuperſtitionem ſibi ſubijciat. Etenim & cooperãtes & fidẽ adhibẽtes in laqueũ diaboli cadũt. Sortitur autẽ hoc opus, ſicut alię ſuperſtitiones, de quibus in vltimo prędudio actũ eſt, effectum ex pacto implicito cum dæmone. Dum enim homines ſcire volunt

volunt occulta per modum nec à natura, nec iure permissum, aut ordinatum; diabolus accurrit, & manꝰ adiutrices porrigit. Atque eam ob causam canones & Doctores vulgarem probationem, tanquam rem superstitiosam, & diabolo suggerente inuentam, reprobant, dum tales effectus neque secundum scripturam, neq; secundum canones, vel Ecclesię consuetudinem, aut rei naturam cum causis coniungantur, quam Regulam, vt supra significatum est, Augustin. lib. 2. cap. 20. de doctrina Christiana, indicat, pro dignoscendis superstitionibus. Qua regula etiam reijcitur ficta illa antipathia. Nam aquæ talem tribuere effectum, indiget alia confirmatione, aut ratione, aut authoritate probandum est. Quis enim aquam in baptismo diceret talem tantamq; vim habere, nisi expresso Christi testimonio probatum existeret? Neq; aquæ soli virtus salubriter abluendi tribuitur, sed accedit verbum ad elementum, & fit sacramẽtum, vt dicit S. Augustinus tractatu 80. in Ioannem. Præterea, *vt ex d. cap. Mennam, & alijs colligitur*, hac probatione antiqui abusi sunt etiam in probandijs alijs sceleribus: quomodo ergo nunc solum obtinet in Sagarum crimine? Scribit quoq; malleꝰ maleficarum in vltima parte, familiare esse Magis,

vt

vt pro probanda innocentia appellent ad purgationem ferri candentis: sed non eis esse morem gerendum. Hęc de improbatione aquæ frigidæ.

Secundum Dubium; *Quod cõclusio maleficum denuncian-tem facere indicium contra socium ad torturam, videtur repugnare Constitutioni practicæ Caroli Quinti*, in articulo 21. vbi expresse prohibetur, ne aliquis ex denunciatione Incantatorum aut diuinatorum capiatur & torqueatur, imo vt tales, si quid præsumpserint, debitis pœnis subijciantur, statuitur. Casus talis est. aliquis perdidit rem pretiosam, vel alicui maleficio inficitur equus: accedit incantatorem vel diuinatorẽ, qui adhibita phiala vel cribro facit coniurationes & inuocationes dęmonum. Tandẽ dicit, cõsultatione habita cũ diabolo, vel alio modo vsus, talẽ furẽ rei esse, vel alieno equum maleficia destruxisse. Vel, venit diuinator, aut incantator in aliquam villam, vt factum hoc anno intellexi propè Confluentiam in Kerlich; dicit, tot sunt in hoc

Respõdetur ad constitutionem Caroli Quinti.

hoc loco ſagæ, & illa & illa eſt, nominando aliquos; & breui aliquid videbitis, & ſic de ſimilibus. Dubitatur an ex talibus denunciationibus deueniendum ſit ad capturam & torturam. Reſpondetur ſimpliciter quod non; vt determinat dicta cõſtitutio Caroli, quæ eſt iuri & authoritati conſona, *in L. idem apud Labeonem. §. Si quis Aſtrologus. ff. de iniurijs & famoſis libellis. Angel. ibi. Franciſc. Brunus in tract. de indicijs & tortura. 1. part. quæſt. 3. num. 55. Marſilius in pract. & alij alibi.* quia, vt Angelus docet, Diuinationes cum ſint illicitæ, nec probant, nec faciunt indicium ad torturam. Aliam rationem ex vltimo præludio adferre poſſumus; quia incantatores & diuinatores, ſi ſecreta peccata denunciant, vel de futuris diuinant, non poſſunt ea ſcire, niſi à Diabolo, à quo cognoſcere non eſt licitum. quia talia obiecta cognitionem humanam excedunt, niſi reuelata mediante aliquo, qui ſenſu cognouit, exiſtant. At in noſtro propoſito longè alia ratio eſt: malefici denunciant facta ſociorum & conſortum in crimine, quæ viderunt in loco, tempore, modoq; determinatis, quibus præſentes fuerunt, vbi verè & realiter biberunt, manducauerunt, varioſque tractatus habuerunt, circunſtantias de acceſſu & receſſu aperiunt, quæ humanã cogni-

gnitionē non excedunt, ſed ſenſibus apprę-henderunt. Feruntur enim ad talē conuentum opera diaboli: ſed cum in conuentu ſunt, functione ſenſuum corporeorum vtuntur, vident, audiunt, tangunt, ſaltant, bibunt, & commedunt: quæ omnia ſenſibilia ſunt. Aliquando quædam ex euentu inopinato, fœlici relinquuntur in loco, & defeſſæ domum am bulando redeunt: de quorum veritate refero me ad experientias multas, quę partim in malleo maleficarum, Grillando, Bartholomæo Spineo, & alijs, partim in noſtrorum Iudicum proceſsibus de tranſlatione reali habentur. Quare qui talia in ſomno contingere dicunt, ſenſus negant.

Quomodo ſomnia ſunt, quando dicunt ex iſtis locis vinum allatum, ex talib⁹ vaſis ſumptum, & hoc modo conſumptū? Adhæc ſi ea ſenſum effugiunt, quę ibi tractantur, quomodo nunc noſtro tempore, poſtquam animaduertunt in aliquibus locis denuntiationibus locum eſſe, honoratiores & maiores, vultu & forma teguntur in curſibus & conuentibus, ne à vulgaribus cognoſcantur? Hæc ita ſe habere, multorum relatione indies cognoſcimus. Portabatur CHRISTVS à Diabolo, & ſtatuebatur in pinnaculo templi:

at

at ibi existens videbat, audiebatque populum: aliaq; sensibilia ad humanã naturam spectantia opera exercebat. Sic & Abacuc ex Iudæa in Babilonem ferebatur ab Angelo: sed in Babilone existens loquebatur, audiebat, videbat, aliasq; sensum functiones exercebat. Nõ repugnat, quod à Diabolo ad locum ferantur, & in loco existentes humana opera faciant. Ratio ergo fundamentalis, vt paucis concludam, quare maleficorũ denunciationes admittantur, diuinatorum & incantatorum reijciantur, est, quia malefici testantur de rebus naturali & humano modo acceptis: Hi vero de obiectis, quæ excedunt humanam cognitionem, nisi alia conditio accedat. Vnde necesse est vt aut fallantur; aut à diabolo, qui etiam fallere solet, & à quo non licèt quicquam cognoscere, intelligant. Quare merito dicta Carolina Constitutio statuit, sicut etiam decernunt. *d.l. Idem apud Labeonem. & in C. de malefic. & mathem. L. Nemo.* vt in tales diuinatores & incantatores seuera fiat animaduersio. Si tamen diuinatores & incantatores veritatem aliter, quam per incantationem & diuinationem scirent, non prohiberentur denunciare, seruatis seruandis.

Tertium

Tertium Dubium; *An liceat Iudici, vel alteri potestatem exercenti, dolo, mendacio, vel falsa promissione impunitatis, à Reo præsumpto in hoc crimine, vel alijs, confessionem elicere.*

An iudicibus liceat, per mendacia veritatē à Reis elicere.

Vt melius dubium intelligatur, talis formatur casus. Iudex habet in carcere sagam, quæ non vult etiam confiteri: vt inducatur ad confessionē, ipsemet eam accedit, vel alium subornat & dicit; habeo adhuc tres vel duas tuæ societatis in carceribus (easque nominat) quæ te denunciant: cum tamen nullam habeat: sic fortasse vlciscendi animo par pari referet, ait Bodin⁹. Vel promittit impunitatem & euasionem, quam nec cogitat, nec potest seruare. Quæritur nunc, an tales modi liciti sint?

Quantum ad primam partem, Ioannes Bodinus *li. 4. de Magor. dæmonomania cap. 1. propè finem*, tradit licitum esse iudicibus, mendacijs eruere veritatem à Magis & maleficis; Idque diuino & humano iure. probat exemplis veteris testamēti, obstetrices, *Exod. 1.*

propter mendacium remuneratæ ſunt. Abraham *Geneſ. 12. & 20.* dixit de vxore ſua, quod ſoror eſſet. & *Geneſ. 27.* Iacob dixit ſe eſſe Eſau: & alia extant plurima in libris veteris teſtamenti. Confirmat latius: Plato & Xenophon magiſtratibus permiſerunt, vt ad reipubl. adminiſtrationem ſic mendacia proferant, vt erga ægrotos & puerulos adhibentur. Sic ergo, inquit, in iure faciendũ, vt occultorum ſcelerum perueſtigetur veritas. His rationib⁹ mouetur ad dicendum, iure diuino & humano licitum eſſe iudicibus, eruere mendacijs veritatem, quicquid Auguſtin. in lib. de mendacio & Aquinas ſentiant ab octo mendacij generibus, quæ exponunt copiosè, abſtinendum eſſe.

Bodinus notatur.

Sic Bodinus loquitur, & quia hæc doctrina falſiſsima & pernicioſiſsima eſt, in prima parte dubij, contrarium, ne quis eius lectione capiatur, oſtendendum, & eius argumẽtis reſpondendum eſt. Huic falſę doctrinę oppono veritatem. Mendacium omne prohibetur iure diuino & humano. Probatur, quod iure diuino. Non dices falſum teſtimonium contra proximum tuum. *Pſal. 14. Domine quis habitabit in tabernaculo, &c. Qui loquitur veritatem in corde ſuo, & qui non egit dolum in lingua ſua.* Ergo à contrario ſenſu non habitabit in tabernaculo Dei, qui loquitur mendaciũ, & egit dolum in lingua

ſua

sua. *Sapient. 1. cap. os quod mentitur, occidit animam. Ecclesiastici 7. Noli velle mentiri omne mendacium. Prouerb. 6. proferentem mendacia odit Deus. Psal. 5. perdes omnes qui loquuntur mendacium.* Recte ergo Augustin. *in lib. de mendacio cap. 14.* & S. Thomas *2. 2. quæst. 110. art. 3.* sentiunt, quos necessario communis sententia sequitur, cùm ex verbo Dei euidens sit, non esse licitum mentiri in vllo casu, neq; etiam pro conseruatione alicuius vitæ. *22. quæst. 2. can. Ne quis.* Quia iuxta apostolicam doctrinam, non sunt facienda mala, vt eueniant bona; nec etiam pro aliqua vtilitate & necessitate. *ex eod. can. & ibidem in can. Primum. & multis alijs canonibus in eadem causa & quæst.* Quare oculos non habuit Bodinus, qui dixit licitum esse mentiri iure diuino & humano. Quod multo magis habet veritatem in Iudice & iudicio, cùm Iudex vir bonus, & iudicium sanctum esse debeat. Qua de causa communis sententia tradit, omne peccatum esse mortale in iudicio, quando est de aliqua re graui, spectante ad iudicium, *vt tradunt S. Thomas 2. 2. quæst. 69. artic. 1. Caietanus ibid. Martin. Nauar. de pœnit. dist. 5. cap. Fratres. num. 21. & 14. & in manuali confessariorū cap. 18. nu. 3. Dominic. Sotus in relect. de tegend. & deteg. secretum, memb. 2. quæstion. 7. Didac. Couar. lib. 1. variarum resol. cap. 1. num. 2.* Rom. 3.

At quis non intelligit confeſsionem, ex qua quis vel damnatur aut abſoluitur, rem eſſe grauiſsimam, ſpectantem ad ſubſtantiam iudicij? & confirmatur: quia, vt Doctores tradunt, non licèt iuſtè litiganti in iudicio, mendacio, aut falſitate vti aduerſus aduerſarij dolũ & cauillationes. *S. Thom. 2.2.q.71.art.3.ad 3.de aduocato, quod non liceat ei falſitate vti. Sylueſt. in verbo Aduocatus, nu. 6. Aurea Armilla ibid. nu. 19. Nauar. in manuali cap. 25. num. 29. Ioan. Immolenſis in cap. 1. de mutuis petit. nu. 13. Bald. in Rub. Cod. de fide inſtrum. Iaſon in L. Cũ proponas inter vos. C. de pactis poſt. nu. 4. Couar. lib. 1. variar. reſolut. cap. 2. nu. 1.* Quare falſiſsima eſt Bodini ſentẽtia, q̃ licitè poſſunt Iudices mẽdacijs & falſis modis eruere veritatẽ.

Solutio argumentorũ Bodini.

Ad argumenta Bodini; & quidem ad illud de obſtetricibus, reſpondetur primò, *ſecundum Alexandrum Halen. in 3. part. q. 37. memb. 6.* quod in facto earum duo conſiderentur: pietas compaſsionis, & mendacium. Compaſsio opus bonum fuit moraliter; & ſi præceſsit ex charitate, fuit etiam meritorium, pro quo remuneratæ ſunt temporaliter; non tamen propter hoc priuatæ præmio æterno; ſaltem ſi adfuit charitas. Mendacium vero fuit officioſum; quia profuit, & vtile fuit ad ſalutem paruulorũ, & nulli nociuum: & ideo veniale: & idcirco nõ impediuit

pediuit meritum pietatis, licet illi mendacio prẽmiũ non debebatur. Secundo, cum S. Thom. *loco citato ad 2.* Obſtetrices nõ ſunt remuneratæ pro mendacio, ſed pro timore Dei, & beneuolentia, ex qua proceſsit mendacium. Vnde ſignanter dicitur *Exod. 1. Et quia timuerunt obſtetrices Deum, ædificauit illis domos.* Mendacium verò poſteà ſequens non fuit meritorium. *De hoc argumento latius in 22. quæſtion. 2. can. Si qualibet. cum Ioan. Turrecremata ibid.* Raab ſimiliter propter pietatem in nuncios commendatur, non propter mendacium officioſum, quo ſaluauit viros ad ſe declinantes, *Ioſue. 2.*

Ad alia exempla dico cum *S. Thoma ſol. ad* 3. quod in ſacra ſcriptura, vt Auguſtinus dicit, *in lib. de mendacio. cap. 5.* inducuntur aliquorum geſta quaſi exempla perfectæ virtutis, de quibus non eſt æſtimandum eos fuiſſe mentitos. Si quæ tamen in eorum dictis appareant, quæ mendacia videntur, intelligendum eſt ea figuraliter & propheticè dicta eſſe. Vnde Auguſt. dicit, *in lib. contra mendacium*, Credendum eſt, illos homines, qui propheticis temporibus digni authoritate fuiſſe commemorantur, omnia quæ ſcripta ſunt de illis, propheticè geſsiſſe atq; dixiſſe. Abraham tamen, vt Auguſtinus *ait in quæſt. ſuper Geneſin* dicens, Saram eſſe ſuã

ſororem, veritatem voluit celari, & non mendacium dici. Soror enim dicitur: quia filia patris erat. Vnde & ipſe Abraham dicit, *Geneſ. 20.* Verè ſoror mea eſt, filia patris mei, & non matris meæ filia: quia ſcilicet ex parte patris attinebat. Iacob verò myſtice dixit ſe eſſe Eſau, primogenitum Iſaac; quia videlicet primogenita illius de iure ei debebantur. Vſus autem eſt hoc modo loquendi per ſpiritum prophetiæ, ad deſignandũ myſterium; quia videlicet minor populus, ſcilicet gentilium, ſubſtituendus erat in locum primogeniti. Iudith vero laudatur, non quia mentita eſt Holoferni, ſed propter affectum, quem habuit ad ſalutem populi, pro qua periculis ſe expoſuit. *Pro ſimilium argumentorum & horum ſolutione legendi Alexand. Halen. loc. dict. S. Bonauent. in lib. 3. ſent. d. 38. quæſt. 2. Gabriel ibidem q. vnica, art. 1. Turrecrem. cum text. 22. quæſt. 2. can. Vtilem. cap. Si quis per vetus teſtamentum, cap. Is autem. cap. Abraham c. Quæritur cur Patriarcha. & alijs.*

Quod vero Plato & Xenophon magiſtratibus permiſerunt, vt in adminiſtratione reipubl. mendacia proferant, vt erga ægrotos & puerulos adhibentur, nihil probat; ſed ſeipſum interimit. quia erga ægrotos & puerulos aut non vtimur mendacijs, aut

aut si quid dicitur, ioco contingit, aut fingimus. At in iudicijs quando agitur de eruenda veritate, ex qua absolutio sequitur, vel damnatio pendet, res grauissima est, & magni præiudicij:

Quantum nunc ad secundam dubij partem spectat, An confessio à iudice extorta promissione impunitatis, sit valida ad hoc, vt quis ex ea possit condemnari.

Negatiuam sententiam tenent Ioan. Immolen. *consil. 109.* Hyppolitus Marsil. *ff. de quæstion. L. 1. §. quæstioni, & consil. 14. num. 25. & in consil. 32. numero. 22.* Decius *in L. 1. Cod. de sentent. quæ pro eo, quod interest. numero. 7. & in L. Ea est natura cauillationis. ff. de reg. iuris, in fine.* Et alij, quos citat Couar. *lib. 1. variarum Resol. cap. 2. nu. 16.* Probatur hæc opinio. Iuramentum per dolum extortum non nocet iuranti. *cap. Cum contingat de iure iurando. & cap. Quamuis. de pact. in 6.* ergo eadem ratione non debet nocere confessio dolo extorta. Item renunciatio illius, qui fraudulenter fuit inductus ad renunciandum, non valet. *cap. Sane. de renunciat.* & confessio facta persuasione aduersarij potest reuocari. *vt probat Marsil. in dicto consil. 32.* In contrarium, talem confessionem esse validam, & reum ex ea condemnari posse, tradunt

Felinus *in cap. Afferte. de præsumpt. Archidiac. nus in cap. vtilem 22. quæst. 2. Cinus in L. præsenti. C. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt.* & alij. Ratio eorum est: quia cum ista promissio pernicioſa reipubl. sit, seruanda non est. Hanc quæstionem fusius tractant Couarr. *loc. cit.* Iul. Clarus *lib. 5. §. fin. quæst. 55. vers. circa secundum.* Iacobus Menochius *lib. 2. de arbitr. Iudic. casu 367.* qui repetit omnia, *& in ordinem digerit, quæ Couar. tradit.*

Conueniunt inprimis Doctores, & admonent, vt Iudices abstineant ab huiusmodi promissionibus. & ratio esse potest; quia promissio obligat de iure naturali: quare hosti etiam seruanda fides est. *23. quæst. 2. cap. Noli. & Glos. in L. Conuentionum. ff. de pact.* si sit deliberata voluntaria de re possibili, aut notabili, & qui promissionem non seruat, frangit fidem. Si autem promittit Iudex impunitatem animo non se obligandi, grauiter peccat significando verbis animum, quem non habet: quod spectat ad mendacium pernicioſum, si sit de re notabili, tendente contra salutem corporalem vel spiritualem proximi. *de qua re legendus Nauarr. in manuali cap. 18. num. 6.*

Secundo; si reus spe promissionis frustratus in confessione perseueret, damnari poterit, secundum communē sententiam.

Tertio;

Tertio; si spe frustratus reuocet confessionem, & excipiat, non debet nec potest ex ea condemnari. *Couar. loc. cit. & Menochius:* & sic intelligendam primam sententiã tradit.

Quarto; quando reus sic confessus est crimen, & confessionem nec reuocauit, nec confirmauit, non pœna ordinaria, sed arbitraria puniendus esset, & mitiori. *Couar. & Clarus loc. cit. & Menochius, &, vt Clarus ait,* si talis promissio fiat ab eo, qui potest gratiam facere, seruanda esset; nisi circunstantiæ aggrauent: & id in aliquibus curijs practicari tradit.

Prima opinio validioribus nititur argumentis, quæ alij non soluunt, nec suam muniunt, quamuis in praxi apud multos sit. Quod vero in oppositum adfertur, hanc Iudicis promissionẽ non esse seruandam, cum tendat in perniciem reipubl. cuius interest delicta puniri: verum est, vbi de delicto ordine iuris & recto modo constat; *vt tradit Couarr. in loc. d. propè finem.*

Quartum Dubium; *An condemnati ad ignem, iuxta dispositionem legis, viui sint comburendi?*

Videtur quod sic: quia sententia videtur in illum effectum tendere, & quando ignis pœna à lege imponitur, in pœnam imponitur. Cadauer autem cum careat sensibus, non est capax doloris & pœnæ. Ad hæc Iudices, qui exequuntur sententias, sunt ministri iustitiæ; ergo subduntur legibus, & debent infligere pœnam à lege præscriptam: maximè qui agnoscunt superiorem. His non obstantibus, vsus obtinuit, vt priusquã igni tradantur, interficiantur compressis faucibus, siue strangulentur, ad euitandũ periculum, ne lenta mors, ob magnos cruciatus, in blasphemias, aut desperationem reum trahat. Idcirco apud Christianos receptus est mos prius strangulandi, quam comburendi, nisi in aliquo casu, ob singulares circumstantias, criminis atrocitas aliud postulet. Si autem reus maneat pertinax in malo, & non conuertatur ad cor, nec pœniteat, viuus comburitur in crimine hæreseos, vt praxis Italiæ & Hispaniæ docet. Quod etiam in crimine maleficorum fieri debet: nam in pœnitenti non est timenda desperatio; & ratio, vt viui non comburantur, est, ne cadant in disperationem, vel aliud peccatum in maximo cruciatu. *De hoc dubio legendi sunt Couarruuias lib. 2. var. resolut. cap. 10. à. num. 9. & Iulius Clarus*

Clarus lib. 5. §. fin. practicæ criminalis. quæst. 99. versic. vnum tamen in hoc proposito notabis.

Quintum Dubium; *An maleficos pœnitentibus, nec non alijs damnatis ad mortem, petentibus Eucharistiæ sacramẽtum dandum?*

Respondeo, quod sic, si vera signa pœnitentiæ appareant, & ex dispositione deuotioneque petant. de furibus suspendendis est textus, *13 quæst. 2. cap. Quæsitum.* de hæreticis, *cap. Super eo. de hæret. in 6.* de damnatis in genere, *Glos. recepta in Clementina 1. de pœnit. & remissionibus. Franciscus Cardinalis Zabarella ibid. quæst. 9. & 12. Turrecrem. in dict. cap. Quæsitum. Stephanus Auferius in tractatu de potestate Ecclesiæ super laicis, num. 58. Iosephus Angles in florib. Theologicarum qq. 1. parte in 4. sentent. in q. de Suscipientibus Eucharistiam. Iulius Clarus loc. cit. sed quæro nunquid. Angel. in verb. Eucharistia 3. §. 27. Sylvest. ibid. num. 7. & ex professo Martinus Nauarrus in Enchiridio de oratione & horis canonicis, cap. 22. numero. 11. & in manuali confessariorum cap. 25. numero. 23.* & hæc est communis sententia: quam in vrbe existens audiui

audiui in scolis confirmatam à Pio Quinto pijssimo Pontifice, in motu quodam proprio. Et nunc hunc morem pium sequuntur multi pij Magistratus, quamuis non vbique gentium obseruetur. Hoc tamen obseruandum est, vt propter sanctissimi sacramenti reuerentiam ipso die executionis nó communicent, sed communio anticipetur. Si autem executio non pateretur moram ex rationalibus causis, & damnatus ad mortem pro animæ consolatione cum fructu peteret sacramentum, contra nullam esset legem ipso die executionis communicare, modo communio executioni sententiæ quatuor horis præmittatur, vt corrupta tanto temporis spacio sacramenti specie, nulla sacramento irreuerentia fiat. Atque hæc consuetudo est in Vrbe Roma, digna maximorum Pontificium pietate & prudentia, quam orbis imitari deberet, vt rectè Nauar. loco citato hortatur. Hac ratione motus ante decem annos non solum dedi sacramentum, sed etiam quibusdam præfectis & iudicibus consilium super hoc petentibus consului, dandum, & adhuc consulo. Sicut enim abusus, qui tendũt in animarum perditionẽ indies, sine mora extirpandi sunt: sic pij vsus, qui hominum salutem & spiritualem consolationem promouent,

uent, introducendi. Confessariorum autem est iudicium, an expediat Eucharistiam huiusmodi damnatis ministrare, vel non. pendet enim ex dispositione recipientium. Quidam enim ita sunt dispositi, vt multũ ipsis prosit ad salutem animæ, si hoc salutari cibo confirmentur; ad subeundum mortis supplicium, & frangendum diaboli machinas in extremis.

Ex his deduco, quam impium fuerit dictum, & pastore, qui sitientissimus esse debet salutis animarum, indignum, sacerdotis cuiusdam, qui damnatæ ad mortem pœnitenti personæ petenti viaticum respondit: Non est æquum dare sanctum canibus. Minimè canes sunt, sed oues, qui ad cor redeunt, & cum pœnitentia Dominum suum pro reconciliatione in cordis hospitium recipere desiderant. Hic excludenda etiam occurrit praxis execranda quorundam ministrorum iustitiæ, vel potius in hoc casu iniustitiæ, qui damnatos ad mortem occidunt in corpore & anima, quando salutis remedijs ad conseruationem animæ essent muniendi; vt aduersus mortis timorem eos confirment, vino obruunt & rationem tollunt, ita vt miseri homines Dei & animarum obliti, moriantur in corpore & anima, fine fine nunquam ad vitam reducendi,

cùm

cùm post mortem tam miseram nec spes veniæ, nec locus pœnitentiæ sit. Caueant ergo diligentissimè Iudices, vt hoc prohibeatur, ne ipsi fiant rei tanti facinoris, atq; etiam damnatis petentibus superfluus denegetur potus. Quomodo enim excusaretur ab homicidio, qui furioso aut amenti postulanti gladium ad interficiendum se, morem gereret? Ex dictis quoque haberi potest solutio dubij, de quo semel interrogatus respondi affirmatiuè, prout etiam nunc respondeo; An pro personis maleficis, vel alijs mortis supplicio affectis pro sceleribus, possit quis orare, sacrificium offerre, vel alia satisfactionis opera exercere? Respondetur, quod sic; si pœnitentes discesserint, possunt hæc bona pro eis fieri *ex d. cap. Quæsitum, Glos. ibidem. Angel. loc. cit. Aurea Armilla in verb. Communio, nu. 27.* In cuius rei confirmationem faciunt multa, quæ adfert Petrus Rauennas *in quodam tractatu incipiente, Valete cum perpetuo silentio, ad clarissimum Theologiæ professionem Iacobum de alta platea &c.* Cuius scopus est probare, corpora suspensorum & latronum non esse in locis publicis relinquenda, sed sepulturæ tradenda. Habetur hic tractatus in fine Alphabeti aurei vtriusque iuris eiusdem authoris. his tamẽ non obstantibus dico, quod non deceat

vt pro

vt pro talibus ſolemnes fiant exequiæ, prout pro alijs Chriſtianis, qui cum honore vitam finiuerunt, fieri conſueuit. Piè autem faciunt amici & ſanguine iuncti, qui priuatim pro eis orant, ſacrificia offerunt, vel curant offerri, & ſatisfactiora opera exercent.

Sextum Dubium; *An ſonitus cãpanarum, maleficorum, ſagarum, dæmonumq; conatus impediat, ne grandine, tempeſtatibus, ac alijs modis frugibus, ſeminibus, & vineis nocumentum inferant, vt vtriuſq; ſexus homines huius ſectæ fatẽtur, & vnde talis virtus ſit?*

De antiquitate, nec non laudabili ac neceſſario campanarum in Eccleſia vſu, legendi ſunt Anthonius Monchiacenus Dæmochares *in libro de obſeruanda miſſarum celebratione cap. 13.* Guilhelmus Durandus *in Rationali diuinorum officiorum, libro 1. cap. 4.* Petrus Meſsia *in Sylua variæ lectionis parte. 2. cap. 9.* Ioannes Andræas & Hoſtien. *in cap. 1. de offic. cuſtodis.* Authorem campanarũ Vergilius Polidorus

lib. 3.

lib. 3. de inuentor. rerum, cap. vltimo, vult latere, licet inuentum non sit nouum, cùm vsus earum fuerit tempore Moysis, teste Iosepho *lib. 3. Antiquitatum.* Apud Christianos quidam tradunt primum institutorem fuisse Paulinum Nolanum Episcopum, virum sanctitate & eruditione clarum; in cuius rei confirmationem maximè ipsa nominis notatio facit. Dicitur enim cãpana à Campaniæ regione, vt attestantur Ioan. Andr. & Durãdus, & minora vasa nolæ à ciuitate Nolana quę est in cãpania. Vtimur campanis ad laudandũ Deum, congregandũ clerum in Ecclesia vocandũ populũ ad diuina, concitandum deuotionem in populo, ad fugandas tempestates, & exterrendos hostes. Dum campanæ sonantur, pelluntur insidiæ inimici, fragor grandinum, impetus tempestatum, percussio fulminum & infesta tonitrua temperantur. Saluberrimum campanarum apud Christianos vsum tubæ argenteæ in veteri testamento significabant, in quarum locum in nostra Ecclesia campanæ successerunt. Vtebantur enim tubis argenteis tempore Moysis, *Numer.* 10. ad collectionem populi, & in sacrificijs, dum hostias offerrent, vt memoria eorum esset coram Domino Deo, & cum ad bellum exirent, clangebant vlulantibus tubis, & sic

Ioseph. li. 3. Antiquitat. cap. 15.

& ſic memor eorum dominus eruebat de manibus inimicorum. Hinc etiam feſta pecularia clangoris tubarum habebãt, quibus præ cæteris clangoribus tubarum inſiſtebant, ad præparandum populũ, ad laudandum Deum, & reuocandum in memoriam beneficia & munera diuina, tantumque Domino DEO clangor tubarum placebat, vt mediante earum ſonitu, antè arcã fœderis muros Iericho, quibus cingebatur, aduerſantium exercitꝰ cadere fecerit. Mirũ ergo nemini videatur, quod mirabiles etiã ſint effectus campanarum, quæ ſine dubio ſpiritus ſancti inſpiratione inductæ ſunt. Efficit autẽ benedictio, vt quod arte & metalli natura fieri non poteſt, per verbum & orationem ſanctificatum mirabiliter operetur, ex diuina diſpoſitione. Neque velim vt quis hic moueat, quod Caluinus, Brentius, alijq; eius farinæ calumniantur, nos campanas baptizare: hoc enim apud doctos in auditum eſt, licèt rudes ex plebe ſic cõmuniter loquantur. Benedicuntur enim campanæ, iuxta ritum in pontificali præſcriptum: verum de baptiſmo ne verbo quidem fit mentio, vt rectiſsimè Cardinalis Hoſius *lib. 5. in confutatione prolegomenon Brentij* aſſerit. Quantam virtutem benedictiones in huiuſmodi creaturis obtineant,

Numer. 29. Leuit. 23. Sophon. 1.

Campanas non baptizari, ſed benedici.

qui voluerit, videat Thomam Vvaldenſem in *libro de ſacramentalibus à ca. 166.* His accedit, quod dum campanæ pulſantur, fidelium mentes in DEVM mouentur, eius auxilium contra inimicorum inſultus implorãt. Sylua variæ lectionis & nonnulli alij cauſam etiam naturalem reddunt, quare ſonitu campanarum tempeſtates ſedentur, & temperentur. Motus enim pulſationis aërem rariorem facit, & denſitatem materiæ diſpergit: vnde ſequitur diſſolutio & moderatio meteorologicorum, quæ in regione aëris ex concretione materiæ elementaris generantur. Dæmones autem naturalium rerum mutationibus ſuas operationes admiſcent, atque effectus naturalium cauſarum ſubtilitate operationis, & peruerſitate voluntatis, Deo permittente, in interitum rerum ad humanam ſalutẽ productarum, dirigunt. Ex his, vt ad propoſitum reuertar, patet veram eſſe confeſsionem maleficorum & ſagarum, qua aſſerunt campanarum ſonitum, eorum conatus frequenter impedire, ne valeant peſsima conſilia in conciliabulis propoſita, in effectum deducere. atq; hoc argumentum plurimum confirmat fideles in fide, dum cognoſcunt diabolum cum ſua cohorte, inſtituta pro fidei noſtræ promotione abhorrere; corrobo-

rat

rat etiam Catholicorum animos, vt quod iuxta maiorum ſuorum antiquiſsimã traditionem hucuſq; magno fructu fecerunt, cum maiori feruore facere continuent.

Deueniendum nunc ad ſolutionem argumentorum.

SOLVTIO ARGVMENTORVM.

PRIMVM ARGVMENTVM *ex cap. Epiſcopi. 26. quæſtion. 5. in quo hæc verba habentur. Illud etiam non eſt omittendum, quod quædam ſceleratæ mulieres retro poſt Sathanam conuerſæ, dæmonum illuſionibus & phantaſmatibus ſeductæ, credunt ſe & profitentur cum Diana nocturnis horis, Dea paganorum; vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine mulierum, equitare ſuper quaſdam beſtias, & multarum terrarum ſpacia intempeſtæ noctis ſilentio pertranſire, eiuſque iuſsionibus obedire, velut Dominæ, & certis noctibus ad eius ſeruitium euocari; Sed vtinam hæ ſolæ in perfidia ſua perüſſent. Nam & innumera multitudo hac falſa opinione decepta, hæc vera eſſe credunt, & credendo à recta fide deuiant, & errore paganorum inuoluuntur, cùm aliquid diuinitatis, aut numinis extra vnum Deum arbitrantur.* hæc ibidem.

Reſpondetur in primis in hoc capite nõ damnari ſectam maleficorum, ſed aliam longè diuerſam, vt patet intuenti textum, *vt late oſtendunt Bartholomæus Spineus in quæſt. de Strigibus cap. 25. Alfonſus à Caſtro lib. 1. de iuſta hæreticorum punitione cap. 16. Nicolaus Iaquerius hæreticæ prauitatis inquiſitor, in flagello hæreticorũ faſcinariorum cap. 7. Sylueſter in verbo, Hæreſis. 3. Paulus Grillandus Iuriſconſultus, Romæ cauſarum criminalium auditor in tractatu de ſortilegijs, q. 7. Pro hac ſententia citat Sylueſter Auguſtinum Bottam de Sauiliano, & Ioannem Graſſum Doctores iuris, in quibuſdam conſilijs & reſponſis.* Deinde in illo capite aliqua continentur, quæ non ſunt vera, ſed à fide aliena, & ideo in illo cap. damnantur tanquam contra fidem, nempe quod equitarent cum Diana, vel cum Herodiade Philippi vxore: quia Diana Dea paganorum nulla eſt, neq; in hoc mundo, neque alibi. Herodias autem eſt in inferno, neque mulier, ſed ſola anima. Falſum quoque eſt, quod equitarẽt ſuper veros equos, aut beſtias; quia beſtiæ in tam breui tempore, realiter & corporaliter, tanta terrarum ſpacia, in tanto ſilentio, tranſcurrere non poſſunt. Hinc quod in beſtias nulla creatura vere transformari valeat, proſequitur textus. Hanc ſolutionem maximè perſuadet ratio textꝰ. quia eiuſmodi mulieres, in-

inquit, aliquid diuinitatis & numinis extra vnum Deum arbitrantur. *Sic Turrecremata commentator in d. cap. Franciſcus Victoria in Relectione de arte magica, num. 31. Alfonſus à Caſtro loc. cit. Bernard. Baſinus in tract. de artibus Magicis, nona propoſitione. Ioſephus Angles in floribus, in 2. ſentent. prima parte, in quæſt. de arte magica, difficult. quinta. Lambertus Danæus in Dialogo de ſortiarijs, & alij Doctores pro prima reſponſione citati.* Non ergo intendebat d. caput delationem corporalem reijcere & improbare, ſed ea, quæ fidei erant contraria. Poſtremo Gratianus, vt notum eſt verſato in decretis, ea collegit ex concilijs tam generalibus, quam prouincialibus, tum etiam alijs doctoribus. Vnde tantum veritatis habent, quantum in proprijs locis. Concilium autem illud Anquiranum, vel vt alij vocant Anciranũ, fuit prouinciale, vt rectè tradit Reuerendiſsimus & Illuſtriſsimus Dominus Bartholomæus Caranza, Archiepiſcopus Toletanus in ſumma Conciliorum, fol. 26. pagina 2. in Antuerpien. æditione. quare non eſſet tantæ authoritatis, vt ei adhærendum ſit, ſi in aliquo contra ſacras literas, Doctorum Theologorum communem ſententiam, & veritatem, definiret. quod tamen non dicimus: cùm non definiat aliquid, quod contrariæ parti faueat, vt patet ex di-

ctis. Mirandum ergo est, quomodo Iurisperitorum conscientia ita constringatur authoritate huius Capituli, cùm Theologi & alij, penes quos est censura, ea quę fidei sunt discernere, nullam in hac re inueniant difficultatem? Nónne omnes Doctores, quorum est de sensu scripturarum iudicare, delationem corporalē comprobant & credunt? Sic Pontifices, Cardinales, Doctores, Theologi, Itali, Hispani, & Germani sentiunt: Sic Iurisperiti rectè sentientes, vt patet ex eorum scriptis, quorum nomina hic, & in duodecima conclusione primi membri quæstionis posuimus. Tantæ autem testiū nubi proprium iudicium, quod fragili & apparenti ratione ducitur, præferre, summæ temeritatis est. Accedit ad testimonium experientia certissima, quam communis vox populi confirmat; atque hic certe dicere possumus, vox populi, vox Dei: cùm omnis veritas à Deo sit.

Secundum argumentum. Angelus Sathanæ transfigurat se in Angelum lucis. *2. cor. 11. & in d. cap. Episcopi.* ergo potest diabolus in congregatione re prętentare personam innocentem: & sic innocens patietur, si detur fides maleficis in denunciationibus, ex deceptione dæmonis, & errore malefi-

leficorum. & confirmatur hoc argumentũ ex hiſtoria S. Germani Epiſcopi, quæ habetur in aurea legenda, & in ſummario hyſtoriali S. Antonini *2. par. tit. 11. cap. 17. §. 5.* Vbi legitur, quod S. Germanus in quodam loco, cùm poſt cœnam iterum pararetur menſa, admiratus interrogauit; cui denuo pararetur? Cui cum diceretur; quod bonis illis mulieribus, quæ de nocte incedunt: illa nocte S. Germanus ſtatuit vigilare; & ecce vidit multitudinem dæmonum ad menſam in forma hominum venientem, qui eis præcepit, ne abirent: & cunctos de familia domus excitauit: quæſiuit ſi illas perſonas cognoſcerent? qui reſponderunt omnes vicinos & vicinas ſuas eſſe. Tunc S. Germanus ad domos ſingulorum de vicinia illa miſit, dæmonibus mandans interim ne diſcederent. Euntes autem miſsi à ſancto viro ad domos vicinorum, repererunt eos in lectis ſuis dormientes. Adiurati ergo dæmones à ſancto viro dixerunt, omnibus audientibus, ſe dæmones eſſe, qui ſic hominibus illuderent.

Hiſtoria de S. Germano.

Pro reſolutione huius argumenti reuocanda in memoriã ſunt ea, quæ diximus in præludijs tertio & quarto: Diabolum non poſſe operari, niſi ex permiſsione diuina, &

An dæmon innocentes in nocturnis cõuentibus repræſentare poſsit.

tantum ſaltem & non plus, quantum conceditur à Deo. Quare cauſa huiuſmodi trãſfigurationis & præſentationis diaboli, non ſolũ petenda eſt ex peruerſa volũtate & poteſtate diaboli, ſed etiã ex conceſsione diuina ſingulari in ordine ad talẽ effectũ. Multa enim poteſt diabolus ex ſuæ naturæ potentia & ſubtilitate, quãtum ad actũ primum, quæ non poteſt quantum ad ſecundum: Manus enim eius ligatæ ſunt, vt non poſsit operari, quando & quantum vult, atq; cum ſimilia rei multum lucis adferant, in ſimili id oſtendam. Quantum ad actũ primum, poſset diabolos omnes nos occidere, & ſubuertere; & quantum ad voluntatem, vellet: cùm ſemper circumeat & quęrat quem deuoret, omniumq; interitũ appetat. Quoad operationem & effectum, deficit: quia Deus non concedit. Quare non valet hoc argumentum, in quo aliqui Theologiæ & Philoſophiæ ignari multum gloriantur: diabolus poteſt ſe transfigurare in angelũ, lucis ad repręſentandũ innocentem. Negatur enim ſimpliciter, vt ſonat: quia non poteſt, quantum ad actum ſecundum, cùm cauſa totalis non ſit diaboli poteſtas & peruerſa voluntas, ſed etiam antequam diaboli poteſtas exeat in actum, requiratur ſingularis diuina conceſsio. Sumitur ergo in argumento

cauſa

causa partialis,& non totalis: & sic non valet. Hoc autem modo ad propositum argumentum formari deberet. Diabolus potest se transfigurare in angelum lucis, ad repręsentandum innocentem: & Deus concedit ei potestatem faciendi. ergo,&c. Et tunc negatur antecedens, tanquam falsum in proposito, vt latius patebit. Est enim hoc contra diuinam prouidentiam ordinariã, quæ ex diuinis literis innotescit, & effectibus declaratur. Sicut enim diuina misericordia efficiente non potest diabol⁹ (vt rectè Bartholomæus Spineus *in quæst de Strigibus, cap. 14.& in apologia tertia.cap.3.ait*) deludere, nisi eos, quorum mentem primo sibi per infidelitatem subiugauerit: Ita credendum est nullius illum personæ figuram, vt de tanto crimine accusetur, posse prætendere, nisi eius, quam sibi iam per similia crimina deuinctam esse sciuerit, & multoties realiter cũ alijs ad ea perpetranda conuenerit. Quod etiam testantur in confessionibus malefici, & sagæ, vt Iudices referunt. Atque vt hanc prouidentiam Dei erga nos latius ostendamus, reducenda est in memoriam communis Theologorum vera doctrina, quæ ex diuinis literis clarè elicitur, non esse permissam diabolo tantam potestatem super iustos, sicut impios & malos. Gaudét enim

Quare diabolus solos impios in conuentibus maleficorum repræsentet.

iusti, vt pote amici & filij Dei, multis priui-
legijs, quibus pessimi & malefici, maximè
ob criminis immanitatem, tanquam inimi-
ci & hostes diuinæ maiestatis, quam com-
munis salutis, iusta dispositione priuantur.
Hoc enim diuinæ legis stabiliunt promis-
siones. vt in Psal. *Quoniam in me sperauit, libera-*
Psal. 90. *bo eum, protegam eum, quoniam cognouit nomen*
meum. & iterum: Sperent in te, qui nouerunt nomen
tuum, quoniam non derelinques quærentes te Do-
mine. & iterum: *Clamauerunt ad me iusti, & ego,*
exaudiam eos. Item: Qui sperat in Domino, non cō-
fundetur. & 2. Petri 2. Nouit Dominus pios de ten-
tatione eripere. & Paulus: *Fidelis Deus, (scilicet, in*
promissis) qui non patitur vos tentare supra id, quod
potestis: sed dabit cum tentatione prouentum. Ex-
empla ad hunc effectum etiam non desunt.
Susanna se-
nū calūnijs
eripitur, &
Athanasius,
Arrianorū. Susannam iniustè infamatam, à senibus ac-
cusatam, & morti adiudicatam Dominus
liberauit, & innocentem ostendit. Athana-
sius, vir sanctissimus, in Arrianorum concī-
lio apud Tyrum coacto, ex inuidia, stu-
pri accusabatur: & iusto Dei iudicio consi-
lium suggestum est, quo liberatus fuit. In-
troductus enim in iudicium est Athanasi⁹,
& vna cum eo Timotheus presbyter, qui
simulans se esse Athanasiū: Ego ne, inquit,
mulier, apud te sum diuersatus? ego te vi-
olaui? Cui illa petulanter: Tu mihi vim in-

tuli-

tulisti; iure iurãdo affirmans, Iudicũ fidem obtestabatur, vt tantũ flagitiũ vindicarent. Qua cognita fraude, reiecta est mulieris impudentia. Iterũ alia vice idem sanctus maleficij accusatus, quod ad vsum magicæ artis manũ mortuã Arsenio amputatã adhibuisset. At Arsenio noctu aufugiẽs, cùm se in cõspectu totiꝰ concilij statuisset, Athanasij inimicorum impudentissimũ scelus aperuit. Et in S. Hieronymi legenda refertur, q̃ diabolus se transformauit in formã S. Syluani Episcopi in Nazareth, amici S. Hieronymi. qui dęmõ in lecto fœminam nobilem primò quidẽ verbis ꝓuocare cepit ad luxuriã, deinde etiã factis sollicitauit ad malũ. quæ cum clamaret, dęmõ sub specie S. Episcopi sub lecto fœminæ se abscondit; vbi reqsitus & inuentꝰ ꝓ luxuriosa verba mentitus est se esse Episcopũ Syluanum. Postridiè ergo vir sanctꝰ, disparente diabolo, grauissimè diffamatꝰ est: quę infamia tandẽ apud sepulchrũ S. Hieronimi, fatẽte diabolo in obsesso corpore, purgata est. Maximũ ad nostrũ ꝓpositũ testimoniũ prębet S. Cyprianus, quod & nostri malefici & sagæ in suis confessionibus, vt intelligio, confirmant. Hic sanctus cum adhuc Magus esset, Iustinæ Christianæ Virginis amore incensus, incantationibꝰ & veneficijs Antiochiæ illũ ad suæ libidinis assen-

Syluanus Episcopus, etiã diaboli calumnias tandem euadit.

Cyprianus martyr è mago fit Christianus.

assensum allicere conabatur, & dæmonem consultabat, qua nam id re cõsequi posset. Cui dæmon: nullam sibi artem processuram aduersus eos, qui verè Christum colerent. Quo responso commotus Cyprianus, relictis magicis artibus se totum ad Christi Domini fidem conuertit. Si hoc argumentum tam validum est apud Magicæ artis patronos, quod diabolus sitientissimus damnationis & humanæ perditionis potest se transfigurare in angelum lucis, ad infamandum innocentes: quomodo non habent lynceos, sed clausos oculos, vt videant argumentum non solum militare in crimine maleficij, sed in alijs omnibus? Quod si concesserint: furibus, latronibus, coniuratoribus, adulteris, & similibus singulare præstiterint patrocinium, & iustitiæ salutiq; reipubl. maximum detrimentum. Si enim diabolus, secundum eos, potest repręsentare innocentes in cursu & conuentu maleficorum: quomodo non potest repræsentare innocentem in forma homicidæ, adulteri, vel fornicatoris, vt etiam ex exemplo S. Siluani constat, quum omnium, innocentum maximè, interitum exoptet? Accusatur ergo quis homicidij, latrocinij, adulterij, vel alterius criminis: sint duo vel tres testes: excipiat negando factum, & respondendo diabo-

Veris Christi cultorib' artes magicæ nihil obsunt.

diabolum ſe transformaſſe in ſuam formã, & facinus perpetraſſe, cum etiam ſe poſsit transfigurare in Angelum lucis, multo magis in formam hominis: maximè cum nihil magis deſideret, quam interitum animarum: Negare autem, quod diabolus in forma humana occidere, furari, ſcortari & ſimilia perpetrare valeat, ſi à Deo permitteretur, veritatem eſt impugnare. Huius argumenti nodum ſoluere non poterunt, qui ita vrgente conſcientia, vel non raro excęcantibus affectionibus laborant. Ad diuinam oportet recurrant prouidentiam, quam etiam in noſtra materia allegamus. Sed vt hoc magis magiſq; veritatem habere oſtendamus, in ſimili pergendum eſt. Diabolus, ex omniũ Theologorum & etiam Iuriſperitorũ rectè ſentientiũ iudicio, poteſt corpora deferre de loco ad locum. ergo poteſt eos eripere è manibus iuſtitiæ, & cuſtodia publicæ poteſtatis: quod quidem non raro ad decipiendum promittit, ſed tamen non præſtat. Quæritur nunc quare hoc non facit? impediuntné carceres, clauſuræ, aut alia corporalia impedimenta & vincula? At hoc dicere cogitareque ſtultum & ridiculum eſt; cùm tanta eius poteſtas ſit, vt nulla ſuper terram ei poſsit comparari. Poteſt ſubuertere ciuitatem: quanto magis ſolue-

Quare diabolus maleficos & in agos à poteſtate magiſtratus non eripiat.

ſoluere & rumpere clauſuram ? Confugiendum ad diuinam prouidentiam, ne iuſtitia è medio tollatur, & impiorum audacia creſcat. Sed negabit obſtinat⁹. Probandum erit ex factis: quia experientia conſpicimus, quod pro ſuo beneplacito magiæ Rei, non poſſunt, aufugere, nec rapi à dæmone extra muros clauſuræ vel carceris. Regulare autem eſt, quod diuina voluntas non ſolum nobis innoteſcat per ſacras literas, promiſſiones, cõminationes, permiſsiones & prohibitiones; ſed etiam effectus. Diabolus eſt potens ad liberandum eos, & optaret, ad cõſeruandum in perpetuam damnationem: Sed non poteſt illud efficere ſiue re ipſa præſtare: quia potentiſsimus Deus manus eius ligat, vt non operetur. Sic in præſenti cognoſcitur diuina prouidentia erga innocentes, ex ſacris literis, & factis, quamuis etiam ipſi malefici veritatem atteſtentur. Quod enim nunquam factum eſt, neque fit ſecundum communem rerum curſum: nequaquam fieri poſſe, ſi ex facti contingentia, incommoda ſequantur, iudicandum eſt. Sed nunquam aut rariſsimè auditum eſt, ex cõſtantibus & perſeuerantibus confeſsionibus, quod innocentes repræſentati ſint in talibus conuentibus, imo ſemper experientia compertum ibi repræſentatos eos, qui

fue-

fuerunt rei tanti criminis. Si tamẽ de extra ordinaria Dei potentia loqui velimus, negandum non eſt Deum poſſe permittere, vt innocens accuſetur in hoc crimine, ſicut in alijs ad bonum aliquem finem: Quia diligentibus Deum omnia cooperãtur in bonum. Tandem tamen innocentia manifeſtabitur, vt ſupra ſacris literis & exemplis declaratũ eſt. Cùm etiá diabolo fallaci perſpectum ſit ex ſacris literis, Deum non permittere, vt electi tribulentur aut tentẽtur, niſi ad meritam, probationem & bonũ; non appetit talem repreſentationem iuſtorum. Hæc etiam doctrina maximum robur ſumit ex conſcientijs innocentum. Quis enim innocens angitur aut timorem concipit, ne à dæmone inter maleficos & ſagas repreſentetur? Alias ſi hoc poſſet diabolꝰ, ſemp omnes merito in timore & tremore verſaremur, ne in fabulam & tragœdiá, in qua ſalus animæ & corporis periculo exponeretur, traheremur? At ſecurę cõſcientię nullo modo ſibi metuũt, ſed ſtãt in magna cõſtantia, etiamſi quandoq; ab iniuſtis anguſtientur.

Deus extrá ordinem poteſt permittere, vt innocens à dæmone repræſẽtetur in nocturnis maleficorum conuentibus.

Ad illa autem, quę adferũtur in cõfirmationem ex hiſtoria S. Germani, reſpondetur primò; concedendo hiſtoriã illã S. Germani ad literam, ſi rectè inſpiciatur, nihil facit cõtra hanc doctrinam, imo eam confirmat.

Obiectio ex hiſtoria S. Germani refutatur.

Dæmo-

Dæmones illi repręsentabant perſonas adhuc in lectis dormientes ex pacto, quod cũ dæmonibus habebant. Non propterea illæ perſonæ erant innnocentes. Sicut etiam in materia præſenti doctores ſentiunt, maleficos non perſonaliter ſemper intereſſe, ſed aliquando repræſentatiuè: talis tamen repræſentatio fit accedente eorum conſenſu expreſſo, vel tacito. Hæc ſolutio clara & breuis, ex hiſtoria corroboratur. Homines enim in hoſpitio ſciebant eos ſolitos venire, & dicebant eſſe vicinos & vicinas, qui menſæ accumbere ſolebant. Non eſt autem abſurdum, quod pro illo tempore & actu patiebantur illuſionem. Certum enim eſt, ſi ſecundum hominum morale iudicium loqui velimus, quod hoſpes non volebat menſam ſtatutis temporibus gratis præparare. Hoſpites aduentantibus porrigunt cibos & potum pro pecunijs. Præſumendum ergo eſt, quod vicini ſolebant ſoluere, & veras pecunias offerre. Diabolus non veras, ſed apparentes nummos ſuis dat, qui cito euaneſcunt, & humano vſui non inſeruiunt.

Deinde reſpondet Barthol. Spineus in *q. de Strigibus, cap. 28.* quod illa hiſtoria ſit ſuſpecta, quantum ad hoc punctum, eo quod durum videatur, & à communi hominum

ſenſu

ſenſu alienum, hoſpitem illum voluiſſe tot cibaria crebrò gratis præparare, & ſi vicini erant & cognati, non petere ab eis pretium alimentorum. Dicere autem, vicinos dediſſe pretium, ſi deludebantur, & ſe ſaturatos non inueniebant, ridiculum eſt. Et ſi dicatur, quod dæmones ipſi pretium exoluebant vice illarum perſonarum, mirum eſt ſi talia ſe facere ſomniabant perſonæ illæ, & & non cito deluſionem aduertebant, ſi pecuniæ non realiter deficiebant? Si vero talia non ſomniabant ſe facere, mirum non minus eſt, ſi cum hoſpite & familia de his ſæpius illi vicini ſermonem non habuerint, & ſic tam ab hoſpita quàm eius familia audientes illa de ſe referri, quæ ſcirent ſibi contigiſſe, facilè tam ſe quam hoſpitem illum & alios omnes ab huiuſmodi deluſionibus non liberauerint.

Poſtremò, conceſſo quod vera ſit hiſtoria; fuerint etiam omnes viri illi ac mulieres, qui repræſentabantur, immunes à veneficij crimine: nihilominus inde non ſolum non refellitur doctrina communis, ſed etiam validè roboratur. Oſtenditur enim ex illa narratione, eam eſſe Dei in ſuos prouidentiam, & curam paternam, vt ſi quando permiſerit innocentem repreſentari per dęmonem, ne in periculum veniat,

clarissimè se innocentiam manifestaturum. Quocirca quibus à Deo gladius datus est ad vindictam malorum, in bonum autem innocentium, nisi grauissimam Dei in se velint prouocare iram, & fieri rei tot cædiũ & calamitatum, perfidiæ ac sacrilegiorum, quæ ex mora executionis iustitię sequũtur: procedant contra eos, qui in conuentibus à maleficis visi sunt, donec aliquis Germanus suscitetur, qui innocentiã clarè manifestet denunciatorũ & humanit⁹ delatorũ.

Tertium argumentum esse potest, quod obscurè insinuat Ponzinibius, licet non deducat. Testes de nocte non vident: ergo non possunt ferre testimonium illi noctiuagi contra socios: quia testes debent cognoscere partes, *vt tradit Bartolus in L. Minorem. Cod. de transactionib.* Antecedens probatur *ex L. Si non speciali. C. de testament. & in L. fin. cum exceptione. ff. quod metus causa.* Cum ergo malefici nocte sua conuenticula habeant, & maleficia exerceant; decipiuntur: & sic eis non est habenda fides. Hoc non obstante argumento respondetur, testes de re nocte patrata testimonium ferre posse, & fidem mereri, si dicant lunam, aut aliquod lumen illuxisse, aut delinquentem admodum fuisse propinquum subiungant. Communis sententia est, quod cum prædictis circunstantijs,

stantijs, & causis scientiæ, possunt testimonium ferre, licet alias non. *Iason in d. L. Si non in speciali. num. 13. & in L. Non minorem. Cod. de transact. nu. 4. & 5. Bartol. ibid. Bald. in d. L. Si non in speciali. Doctores, communium opinionum siue receptarum sententiarum lib. 18. in verb. Testis. versic. Testis deponēs se noctu. Emanuel Soarez in Thesauro receptarum sententiarum, in verb. Testis. Iulius Clarus in lib. 5. §. fin. practicæ criminalis. q. 21. Versic. Sed quid si testis non viderit.*

Nemo autem putet diabolo & suis difficile fore efficere lumen ad videndum, quod etiam non facilè extinguatur à vento, naturalibus medijs. Multa enim dæmon nouit, quæ hominibus haud posse fieri videntur. In cuius rei confirmationem facit Augustinus *lib. 21. de Ciuitate Dei. cap. 6.* loquens de quadam lucerna inextinguibili, in quodam phano seu templo Idolorū, quę nec tempestate, nec pluuia, aut vēto extinguebatur; & dicit id factū naturalibus aut magica arte, aut repræsentatione dæmonis. Quare etiā non est mirandū, quod luna nō lucente, dæmones & malefici possint habere lumen ad videndum. Confirmant hoc etiam confessiones maleficorum. fatentur enim, quod choreis peractis, conuiuijsque expletis, luminaria extinguantur, quando inhonestas & fœdas carnis voluptates ex-

plent, vt patet ex proceſsibus, de quibus Malleus, Bodinus, Grillandus & alij. Hæc breuiter pro tractatu quæſtionis ſcripſiſſe ſufficiat; quæ omnia ſubijcio cenſuræ ſanctæ Matris Eccleſiæ.

FINIS.

Laus Deo, Beatiſsimæ Virgini, & omnibus ſanctis.

ARGV-

ARGVMENTA SIVE CAPITA PRAECIPVA prioris partis huius libri.

1. Ordo totius operis. pag. 1.
2. Quod maleficia fiant, certum esse. ibid.
3. Maleficij variæ significationes. ibid.
4. Dæmones esse, firmiter credendum. pag. 4.
5. Ad maleficium tria concurrere, & quæ. ibid.
6. Quare Deus maleficia permittat. pag. 5.
7. Dæmonē nō plus posse, quàm Deus permittat. 6.
8. In Maleficium maleficos liberè debere consentire. pag. 7.
9. Maleficorum opera fieri ex pacto cum dæmone. pag. 9.
10. Modus cognoscendi, quousq; maleficorum opera sese extendant. pag. 10.
11. Dæmones post lapsum retinuisse dona naturalia. pag. 11.
12. Quædam maleficijs adhibita naturaliter operari, quædam ex pacto.
13. In dæmonibus, vti & in S. Angelis, esse ordinem, seu subordinationem, & quamdiu. pa. 13.
14. Dæmones assumere corpora, & in ijs apparere posse. pag. 15.
15. An diabolus in Christi forma visus, adorari posit. pag. 16.
16. Visiones esse periculosas, & quid ijs occurrentibus faciendum. pag. 17. 18.

plent, vt patet ex proceſsibus, de quibus Malleus, Bodinus, Grillandus & alij. Hæc breuiter pro tractatu quæſtionis ſcripſiſſe ſufficiat; quæ omnia ſubijcio cenſuræ ſanctæ Matris Eccleſiæ.

FINIS.

Laus Deo, Beatiſsimæ Virgini, & omnibus ſanctis.

ARGVMENTA SIVE CAPITA PRAECIPVA prioris partis huius libri.

1. *Ordo totius operis.* pag. 1.
2. *Quod maleficia fiant, certum esse.* ibid.
3. *Maleficij variæ significationes.* ibid.
4. *Dæmones esse, firmiter credendum.* pag. 4.
5. *Ad maleficium tria concurrere, & quæ.* ibid.
6. *Quare Deus maleficia permittat.* pag. 5.
7. *Dæmonẽ nõ plus posse, quàm Deus permittat.* 6.
8. *In Maleficium maleficos liberè debere consentire.* pag. 7.
9. *Maleficorum opera fieri ex pacto cum dæmone.* pag. 9.
10. *Modus cognoscendi, quousq; maleficorum opera sese extendant.* pag. 10.
11. *Dæmones post lapsum retinuisse dona naturalia.* pag. 11.
12. *Quædam maleficijs adhibita naturaliter operari, quædam ex pacto.*
13. *In dæmonibus, vti & in S. Angelis, esse ordinem, seu subordinationem, & quamdiu.* pa. 13.
14. *Dæmones assumere corpora, & in ijs apparere posse.* pag. 15.
15. *An diabolus in Christi forma visus, adorari possit.* pag. 16.
16. *Visiones esse periculosas, & quid ijs occurrentibus faciendum.* pag. 17. 18.

17. Materia corporum à dæmonibus assumptorum. pag. 20.
18. Vnde diabolꝰ taliter apparẽs cognosci possit. ibi.
19. De locutione dæmonum cum maleficis. pag. 21.
20. An maleficus allata damna restituere teneatur. pag. 21.
21. De foro competenti maleficorum & sagarum. pag. 22.
22. An bona maleficorum confiscanda sint. pa. 23.
23. De generalibus causis dispositiuis ad maleficium. pag. 24.
24. De Particulari dispositiua causa, prima, Cleri nimirum inscitia. pag. 26.
25. De secunda; Magistratus negligentia. pag. 30.
26. De Tertia, Infidelitate, pag. 33.
27. De superstitione, eiusque speciebus. pag. 34.
28. Superstionum exempla. pag. 36.
29. Regulæ dignoscendi superstitiosa à non superstitiosis. pag. 43.
30. De quarta causa dispositiua ad maleficium, Curiositate. pag. 45.
31. De quinta causa, nimirum auaritia. pag. 46.
32. De sexta causa, Luxuria. ibidem.
33. De septima causa, execratione vel imprecandi rabie. pag. 48.
34. De octaua causa, tristitia videlicet & iracundia nimia. ibid.
35. De causa perseuerantiæ in maleficijs, nimirum desperatione conuersionis, 49. Deque remedijs contrarijs. pag. 52. 36. A ma-

36. A maleficis & magis non miracula, ſed mirabilia tantummodo fieri poſſe. pag. 57.
37. Maleficos non poſſe, dæmonis ope, rebus naturalibus formas indere. pag. 59.
38. Maleficos ope diabolica nec ſe, nec alios verè transformare poſſe: ſed bene apparenter; & quomodo. pag. 61.
39. Imperfecta animalia poſſe dæmonum ope à maleficis fieri; & quomodo. pag. 64.
40. Dæmones cum maleficis carnaliter miſceri. pag. 66.
41. Vim generatiuam hominum à maleficis impediri poſſe. pag. 67.
42. Maleficos tam hominibus, quam beſtijs morbos ac mortem inferre poſſe. pag. 68.
43. Maleficos multis morbis apud medicos deſperatis mederi poſſe, non tamen omnibus. pagina. 70.
44. Maleficorum ope contra morbos per maleficia inflictos vti non licere, & contrà facientes grauiſsimè peccare. pag. 72.
45. Tempeſtates aliaq; meteora moueri à magis & maleficis ope diabolica poſſe. pag. 73.
46. Sterilitatem ab eiſdem procurari poſſe. pagina. 75.
47. Maleficos corporaliter de loco ad locum à dæmone transferri. pag. eadem. ad conuentus celerrimè tranſuehi. pag. 77.

48. Non tamen semper in corpore deuehi, sed nõ. nunquã phantasticè tantũ & imaginariè. p. 79.

SECVNDAE PARTIS HVIVS LIBRI CAPITA.

1. De se confessis regulariter contra alios non credi, & quare. pag. 82.
2. Quinam casus à præfata regula sint excepti. pag. 83.
3. An fur de se confessus, de socijs criminis interrogari possit. pag. eadem.
4. Criminum exceptorum & non exceptorum differentia. pag. 85. & quare in illis tum Iudex quærere teneatur, tum reus respondere: in his non. pag. 86.
5. An reus de alijs, quam de quibus accusatus est, interrogari possit. pag. 87.
6. Maleficis de se confessis credendum esse contra participes criminis, & quare? pag. 89.
7. Malefici de complicibus quomodo sint interrogandi. pag. 92.
8. Maleficos cum dæmone conspirare in perniciem generis humani. pag. 96. Reos esse læsæ maiestatis diuinæ. ibidem: sacrilegos, proditores patriæ. pag 97. hæreticos, aut de hæresi suspectos. pag. 96.
9. Maleficis de se confessis non æquè credi, ac integræ famæ testibus. pag. 101.
10. Malefici confessionem contra socium, indicium ad tor-

ad torturam facere. pag.102.

11. *Quod vnius malefici confessio contra sociũ sufficiat ad inquirendum in exceptis. pag.104. & quando ad torturam satis sit. ibid.*

12. *An malefícus iuratus deponere debeat, vt dictum eius faciat indicium contra socium. pag. 108.*

13. *An mandatarius contra mandantem in maleficio deponens, sine alijs adminiculis, ad torturam indicium faciat. pag.109.*

14. *Quando mandatarius interrogari de mandante possit. pag.110.*

15. *Quot indicia requirantur ad torturam. pa.112.*

16. *Indiciorũ materiam, Iudicis arbitrio committi. quale debeat eius arbitrium esse. ibidem.*

17. *An confessionis in iudicio anteà facta subsequuta reuocatio, sententiam latam efficiat nullam. pag.114.*

18. *Quid Iudex post latam sententiam facere cum Reo debeat. pag.119.*

19. *Quod confessio plurium maleficorum, regulariter contra socios indicium ad torturam faciat. pag.126.*

20. *Striges vnde dicantur. ibidem.*

21. *Occulta quæ sint. ibidem.*

22. *Maleficia quare de nocte plærumq; fiant. 129.*

23. *Ob criminum enormitatem iura quandoque licere transgredi, & quænam sint renormia. pag.130.*

24. Id in maleficio fieri posse, & quare. pag. 131.
25. Admonitio ad iudices. pag. 132.
26. Indicium quid, & vnde dictum. pag. 136.
27. Denunciationes reorum in exceptis contra socios, indicia esse. pag. 139.
28. Inimici quare testari non possint contra maleficos, socios criminis. pag. 141.
29. Testium inhabilitates quasdam esse à natura, quasdam à lege. ibidem.
30. Minorennes an contra maleficos testari possint. pag. 142.
31. An à mulieribus denunciatus torqueri possit, pag. 144.
32. Denunciationes contra socios criminis tutius ad torturam, quàm ad condemnationem, valere. pag. 145.
33. An Denunciationes multiplicatæ condemnationem inducere possint. pag. 146.
34. De probatione aquæ frigidæ quid sentiendum. pag. 148.
35. Quibus & quare videatur licita. pag. 148.
36. A quibus reprobetur, & quare. pag. 149.
37. Quod illicita sit, ostenditur. 150.
38. Probatio aquæ frigidæ vulgaris dicitur, & quare. pag. 151.
39. Quot illa probatio peccata includat. pag. 152.
40. Quod confessio per aquam frigidam elicita, nullius sit roboris, & sententia illam secuta. pag. 153.

41. Cur

41. Cur saga nõ submergãtur in aqua frigida. 155.
42. Obiectioni ex constitutione criminali Caroli Quinti mota, contra denunciationes maleficorum, respondetur. pag. 157.
43. Quare diuinatorum & incantatorum denunciationes repudientur, maleficorum non item. pag. 160.
44. An Iudicibus liceat per mendacia veritatem à reis elicere. pag. 161.
45. Quibus argumentis Bodinus affirmitiuam partem adstruat. pag. eadem.
46. Refutatur opinio Bodini. pag. 162.
47. Soluuntur eiusdem argumenta. pag. 164.
48. An confessio à Iudice extorta, promissione fictæ impunitatis, sit valida? pag. 167.
49. An condemnati ad ignem, viui conburendi sint. pag. 169.
50. An maleficis, alijsq; morte damnatis, petentibus S. Eucharistiæ sacramentum administrandum sit, & quatenus. pag. 171. & 172.
51. Addictos morti, non esse nimio potu ante supplicium obruendos. pag. 173.
52. An pro damnatis vltimo supplicio, preces aliaque satisfactoria opera fieri possint, & quomodo. pag. 174.
53. An sonitus campanarum, contra maleficorum dæmonũq; conat⁹ & tempestates ab illis excitatas, aliquid valeat, & vnde talis virtus. 175.
54. Campanarũ antiquitas, vsus, & inuentor. pag. eadem, & 176.
55. Cam-

55. Campanas non baptizari, sed benedici; & quid earum benedictio operetur. pag. 177.
56. Sagarum confessione de Campanarum sonitu, fidem Catholicam roborari. pag. 178.
57. Solutio argumentorum. pag. 179.
58. Historia S. Germani Episcopi.
59. An dæmon innocentes in nocturnis maleficorum conuentibus repræsentare possit. pag. 183.
60. Quod diabolus solos impios in conuentibus nocturnis maleficorum repræsentet, & quare. pag. 185.
61. Idem exemplis ostenditur. pag. 186. 187. 188.
62. Diabolus, maleficos & magos è potestate Magistratus non potest eripere; & quæ sit causa. pag. 189.
63. Dei extraordinaria permissione posse innocentes sic repræsentari: sed diabolum id nolle; & quare. pag. 191.
64. Obiectio ex historia S. Germani refutatur. 191.

INDEX AVTHORVM, QVI citantur in hoc libro.

A.

Albericus de Rosatis.
Albertus de Gandino.
Alexander Halensis.
Alexander Imolensis.
Alfonsus à Castro.
Andræas Alciatus.
Andræas Barbatius.
Angelus ab Aretio.
S. Antoninus Archiepiscopus Florentinus.
Antonius de Butrio.
Anthoninus Monchiacenus demochares.
Antonius Gabrielius Roman⁹.
Archidiaconus.
Aristoteles.
Athanasius.
Augustinus Botta de Saluiano.

B.

Baldus.
Bartholomæus à Medina.
Bartholomæus Caranza.
Bartholomæus Cassanæus.
Bartholomæus Fumus.
Bartholomæus Spineus.
Bartolus.
Basilius.
Bernardus Basinus.
Biblia.
Bonauentura.

C.

Campegius.
Caroli Quinti constitutio criminalis.
Cassianus.
Concilium Anquiranum, aut Ancyranum.
Conrardus Lancilottus.
Cinus.
Cyrillus Hierosolimitanus.

D.

Didacus Couarruuias.
Dinus.
Dionysius Ariopagita.
Dominicus Geminianus.
Dominicus Sotus.

E.

Emanuel Soarez.
Felinus.

F.

Franciscus Brunus.
Francis. Cardinalis Zabarella.
Franciscus Ponzinibius.
Franciscus Squillacensis.
Franciscus Victoria.
Franciscus Viuius.

G.

Glossa vtriusque Iuris.
Guilhelmus Durandus.
Guilhemus Peraldus.
Gratianus.
S. Gregorius Magnus.
Guido à Susaria.

H.

Hieronymus.
Hippolitus de Marsilijs.

Hostien-

Hostiensis.

I.

Iacobus Sprenger.
Innocentius Octauus. pp.
Innocentius Tertius. pp.
Isidorus.
Ioannes Andræas.
Ioannes Bodinus.
Ioannes Chrysostomus.
Ioannes Grassus.
Ioannes Imolensis.
Ioannes Medina.
Iacobus Menochius.
Ioannes Turrecremata.
Ioannes Vvierus.
Iodocus Damhauderius.
Iosephus Angles.
Iosephus Iudæus historicus.
Iulius Clarus.
Ius Ciuile.
Ius Canonicum.

L.

Lambertus Danæus.
Landfrancus.
Ludouicus Bologninus.
Ludouicus Romanus.

M.

Malleus Maleficarum.
Marcus Antonius Blancus.
Marcus Marulus.
Martinus Arles.
Martinus Nauarrus.
Matthæus Marsilius.

N.

Nicolaus Iaquerius.

O.

Oceanus Iuris.
Oldradus.

P.

Panormitanus.
Paulus Castrensis.
Paulus de Leazarijs.
Paulus Grillandus.
Petrus de Ancharano.
Petrus Messias.
Petrus Rauennas.
Philippus Corneus.
Philippus Decius.
Philippus Francus.

R.

Raphael Fulgosus.

S.

Salicetus.
Sanctes Pagninus.
Speculator.
Stephanus Aufrerius.
Stephanus Bertrandus.
Syluester Prieras.

T.

Theodoretus Cyrensis Episcopus.
S. Thomas Aquinas.
Thomas, Cardinalis Caietanus.

V.

Vergilius Polydorus
Vlricus Molitor.
Vlricus Zasius.

IN

INDEX VERBORVM ET RERVM MEMORABILIVM huius libri Alphabeticus.

A.

Admonitio ad Iudices. Pag. 132.
An reus de alijs, quam de quibus instmulatꝰ est, interrogari possit. p. 87.
Auaro nihil sceleſtius. pag. 46.
Auerroes Auencennam intoxicauit. pag. 69.

B.

Baculi & vnguenta maleficorum ſignum tantum ſunt diaboli, nec quicquam operantur. pag. 78.

C.

Campanas non baptizari, ſed benedici, & quis benedictionis effectus. pag. 177.
Campanarum vſus contra maleficos & tempeſtates, ne fructibus aut hominibus noceant. pag. 175.
Antiquitas & inuentor pag. 176
Caſus excepti à regula confeſſorum de ſe. pag 83.
Cauſæ diſpoſitiuæ generales ad maleficium. pag. 24.
Cauſa particularis diſpoſitiua ad maleficium eſt cleri inſcitia. pag. 26. & quid ex illa ſequatur. p. 28. 29.
à dæmone procuratur. pag. 29.
Secunda cauſa; magiſtratus negligentia. pag. 30.
3. Infidelitas. pag. 33.
4. Curioſitas. pag. 45.
5. Auaritia. pag. 46.
6. Luxuria. pag. 46.
7. Execratio, ſeu maledicendi rabies. pag. 48.
8. Deſolatio vel nimia triſtitia. 48.
9. Deſperatio conuerſionis. p. 49.
Confeſsi de ſe crimen aliquod, regulariter de alijs interrogari non debent. pag. 82.
Confiſcatio in maleficis & ſortilegis an & quare non practicetur. p. 23.
Confeſsionis iudicialis à malefico facta reuocatio, an iudiciũ faciat retro nullum. pag. 114.
Confeſsio plurium maleficorum, facit regulariter contra ſocios indicium ad torturam. pag. 120.
Confeſsio quãdo fiat in tormentis aut metu tormentorum. pag. 107. 108.
Confeſsio ſacramentalis, præſens contra maleficia remedium. pag. 56.
Confeſsio vnius ſocij in maleficio cõtra alium, ſufficit ad inquirendum in criminibus exceptis. pag. 104.
Quando ſufficiens eſt indicium ad torturam. ibidem.
Conſtantia in reſiſtendo dæmonem vincit. pa. 56.
Crimina excepta quæ. pag. 83.
Criminis enormitas facit, vt iura tranſgredi liceat. pag. 130. & quænam illa ſint. ibid.
Criminum exceptorum & non exceptorum

ceptorum differentia. pag. 85. & quare in illis iudex de socijs interrogare, reusque respondere teneatur: in his non. pag. 86.
Curiositas superbiæ comes. pag. 46.
Curiositate, docti in dæmonis laqueos incidunt, & ab eo seducuntur. pag. 45.

D.

Denunciationes in exceptis tutius ad torturam, quàm ad condemnationem valent. pag. 145.
Denunciationes multiplicatæ num condemnationem inducant p. 146.
Denunciationes reorum in exceptis cõtra socios, indicia sunt. pag. 139.
Desperatio conuersionis, maleficos in in malo detinet. pag. 49.
Desperationis errori oppositæ remedia. pag. 52.
Deus est omnium rerum auctor & conseruator pa. 4. 5. & rector ibi.
Diabolus in maleficijs suis affectat quandam diuinitatem. pag. 7.
Diabolus ad malum hominis arbitrium incitare potest, non cogere. pag. 8.
Diabolus mulieri similis, & quare pag. 54.
Diabolus prohibet confiteri maleficos. pag. 50.
Diabolus quot modis S. Antonium tentarit. pag 55.
Diabolus solos impios in nocturnis maleficorum conuentibus repræsentat. pag. 185.
Diuinatio quid. pag. 35. & quotuplex. ibid.
Dæmon an in Christi formam transfiguratus, adorari possit. pag. 16.
Dæmon an innocentes calumniari per falsam representationem noturnis in conuentibus maleficorum possit, & quare non pag. 183.
Dæmones an per naturalia vitã hominis ad 700. aut octingentos annos producere possint pag. 71.
Dæmones armis spiritualibus repellendi, & quibus. pag. 27.
Dæmones assumere corpora possunt, & in ijs apparere. pag. 15.
Dæmones cum maleficis rem veneream exercent. pag. 66.
Dæmones Dei simiæ, salutem humanam adminiculo signorum euertere nituntur. pag. 13.
Dæmones dona naturalia integra retinuerunt. pag. 11.
Dæmones esse, firmiter credendum pag. 4.
Dæmones non sunt otiosi, sed operantur. pag. 4.
Dæmones qualia assumant corpora. pag. 20.
Dæmones quomodo loquantur hominibus. pag. 21.
In Dæmonibus, odium Dei & hominum, causa dispositiua est ad maleficium. pag. 24.
In Dæmonibus, vt in S. Angelis, est subordinatio. pag. 14.

Dæ-

Dæmon quando tacitè innocetur pagina 10.

Dæmon tantum poteſt, & facit quantum ei Deus permittit, & non plus pag. 6.

Dæmonum adparitiones periculoſæ ſunt ideoque vitandæ, nec facilè admittendæ. pag. 18.

Dæmon vnde corporaliter apparens agnoſci poßit. pag. 20.

F.

Fur an de ſocio poßit interrogari. pag 83.

I.

Idololatria quid. pag. 34.

Indebitus Dei cultus quid, & quotuplex. pag. 35.

Indicia quot requirantur ad torturam. pag. 112.

Indicorum materia non cadit ſub certam regulam, ſed arbitrio Iudicis relinquitur. pag. 112.

Indicium quid, & vnde dictum. pagina. 136.

Infidelitas diſponit homines ad maleficium. pa. 33.

Inimici quare teſtes eſſe non poßint contra maleficos, in exceptis. pagina. 141.

Ira immoderata, ſeu vindictæ cupiditas ad maleficium inducit. pagina 49.

Iudex an mendacio aut doloſa promiſſione veritatem à Reis elicere poßit. pag. 161. vſque ad pag. 169

Iudex quid poſtlatum ſententiam circa Reum facere debeat. pag. 119.

Iudex quid Reum de ſocijs confeſſum monere debeat. pagina 109.

Iudicis arbitrium in arbitrarijs quale eſſe debeat. pag. 112.

Inuencula ob rerum diuinarū neglectum, in equæ figuram maleficio mutata. pag. 64.

L.

Luxuria ad maleficium inducit, & in eo detinet pa. 47.

M.

Magi & maleſici imperfecta facere animalia poſſunt. pag. 64.

Magi & venefici multos morbos, non tamen omnes, curare poſſunt. pag. 70.

Magi, maleſici & ſimiles nulla vera faciunt miracula pag. 17. ſed bene mirabilia. pagin. 58. idque triplici modo, ibidem.

Magi & maleſici ſterilitatem, & annonæ caritatem efficere poſſunt. pag. 75.

Magiſtratus officium. pag. 30. & pena de officij ingleßu. ibidem.

Magos & maleficos in morbis conſulere, ſine peccato non licet. pag. 72.

Maieſtatis læſæ crimen eſt exceptum. pag. 82.

Maleficia vihil aliud quam somnia esse, pertinaciter asserere, hæresis est, & quidem antiqua. pag. 3.

Maleficia cur de nocte fiant potius quam de die. pag. 129.

Maleficia omnia fiunt ex pacto cum dæmone. pag. 9.

Maleficia per opera pia soluere licet. pag. 73.

Maleficia plus nocent adhibitis noxijs naturalibus, quam solis signis. pag. 13.

Maleficia propriè dicta fieri, certissimum est. pag. 2.

Maleficia permittit Deus. pag. 5.

Malefici à dæmone breuissimo tempore ad loca conuentuum nocturnorum deferuntur. pag. 77.

Malefici confessio contra socium, facit indicium ad torturam. pag. 102.

Malefici conspirant cum dæmone in pernitiem tam hominum, quam omnium, quæ vitæ humanæ tuendæ sunt necessaria. pag. 96.

Malefici conuerti possunt ad pœnitentiam, si volunt. pag. 8.

Malefici de complicib⁹ quomodo sint interrogandi. pag. 92.

Malefici etiam prisco sæculo noti, & quales ij sint. in præfatione. fol. (:) 2.

Maleficij in crimine puniendo iura transgredi posse. & quare. pag. 131.

Malefici non possunt ope dæmonis rebus naturalibus nouam inducere formam. pag. 59.

Maleficij variæ significationes. pagina. 2.

Maleficijs quædam adhibita, naturaliter operãtur, quædam ex pacto. pag. 12.

Malefici pertinaces, vti & hæretici, viui comburi debent. pag. 170.

Malefici possunt ope dæmonum tempestates, pluuias & grandines excitare. pag. 73.

Malefici quandoque per imaginationem diabolicis conuentibus intersunt. pag. 79.

Malefici sæpe corporaliter de loco ad locum transferuntur, & ad conuentus suos. pag. 75.

Malefici sunt rei læsæ maiestatis diuinæ. pag. 96. Sacrilegi. pag. 97. proditores patriæ. ibidem. hæretici sunt, aut eorum facta sapiunt hæresim. pag. 98.

Malefici superiores in conuentibus nocturnis velantur, ne possint agnosci. pag. 159.

Maleficis de se confessis credendum est contra participes criminis. pagina 89.

Maleficis de se confessis non tanta fides adhibetur, quanta probis testibus. pag. 101.

Malefici tam hominibus quam bestijs morbos & mortem inferre possunt.

possint. pagina. 68.
In maleficium etiam maleficus liberè consentire debet. pag. 7.
Ad maleficium tria concurrunt, & quæ? pag. 4.
Malefici vel magi non possunt se verè transformare in bestias. pagina. 61.
Malefici vim generatiuam in hominibus ope dæmonum impedire possunt. pag. 67.
Maleficorum patroni notati. in præfat. fol. 3.
Maleficorum transmutationes quomodo adpareant. pag. 63.
Maleficus an illata damna restituere teneatur pag. 21.
Mandans interpretatiue cum mandatario concurrit. pag. 110. tenetur de mandatarij delicto, & eadem pœna punitur. ibid.
Mandatarius maleficus an contra mandantem, sine vllis alijs adminiculis deponens, ad torturam indicium faciat. pag. 109.
Mandatarius quando de mandante possit interrogari. pag. 110.
Minorennes an contra maleficos testari possint. pag. 142.
Modus cognoscendi, quousque maleficorum opera se extendant. pagina. 10.

O.

Occulta quæ sint. pag. 129.
Opinionum de Magis varietas, dubium reddit magistratum præfat. fol. 4. b.
Ordo inter dæmones post Iudicium vniuersale cessabit. pag. 15.

P.

Philistæi diabolum perfigurant. pagina. 50.
Purgatio aquæ frigidæ in Vuestphalia frequens. pag. 148. defenditur ab Guilhelmo Adolpho Scribonio Marpurgensi. ibid. reprobatur à Bodino. pag. 149. est illicita, & Iudex ea vtens mortaliter peccat. pagin. 150. dicitur vulgaris & quare. pag. 151. est superstitiosa. ibid. confessionem sic expressam reddit nullam. pag. 153. & sententiam subsequentem. pag. 154. Cur in ea sagæ non submergantur. pagin. 155.
Probatio sufficiens in Ciuilibus, facit incriminalibus indicium ad torturam. pag. 106.
Pusillanimitas mulieribus est familiaris. pag. 49.

S.

Sagarum confessione, de campanarum sonitu, fides Catholica roboratur. pag. 178.
Sanctos & iustos à dæmone affligi quare Deus sinat. pag. 5.
Scopus huius libri & ordo. in præfatio. fol. 5.
Sortilegia, diuinationes & maleficia, quando sapiant hæresim. p. 22.

Superstitionum exempla. pag. 36.
Regula, quibus illæ dignoscantur. pag. 43.
Superstitio quid sit, & quotuplex. pag. 34.
Striges vnde dicantur. pag. 126.
Superstitio infidelitatis est protestatio. pag. 33.
Purgatio vel probatio aquæ frigidæ quid, & de ea quid sentiendum. pag. 148. T.
Testium inhabilitates quædam à lege sunt, quædam à natura. p. 141.
Torquendus an quia sit à fœmina denunciatus, & quando. pagina. 144.
V.
Vana observantia quid, & quot eius species. pag. 36.
Vetulæ pueros & infantes vt plurimum fascinant. pag. 69.
Visiones, vti periculosæ, probandæ, sunt, & quid iis occurrentibus faciendum. pag. 19.

SVMMA PRIVILEGII.

Cautum est Archiepiscopali Priuilegio, ne quis libros ab Henrico Bock, Typographo Treuerensi impressos, infra decennium semper à tempore libri excusi numerandum, intra iurisdictionem Treuerensem recudat, vel alibi impressos in ditionem præfatam importet aut venales habeat, sub pœna confiscationis librorum, & centum florenorum auri, pro medietate fisco Archiepiscopali inferendorum, & pro altera ipsi Henrico adplicandorum, vti latius in diplomate ipso continetur, dato Vvitliaci 18. mensis februarij, anno. 1586. more Treuerensi.

ERRATA LEVIVSCVLA, QVAE operis obrepserunt, sic corrige.

In titulo, pro Suffraganio, lege, Suffraganeo. In præfat. fol. 4. a leg. adhibendam. In Phaleucio epigrammate pro Quando lucidius, lege Quamo luci. Pag. 2. vers. penult. lege, auguria. p. 7. vers. 17. l. effectum. v. 23. l. eorundē. p. 8. v. 14. l. liberi. p. 9. v. 13. l. etiamsi. p. 11. v. 18. l. integra. p. 16. v. 2. l. Mamibre. p. 21. in margine ad finem, l. competente. p. 25. lin. 14. lege cœlestem. p. 29. lin. 17. lege Philistæi. p. 32. li. antepen. l. legis latoris. p. 34. vers. 5. lege, infœlicem. v. antepen. l. idololatria p. 35. v. 16. lege, aeromantia. v. 17. lege, augurium. v. 18. pro, & quib. le. &c. de quibus videndi sunt Isidorus. p. 38. v. 4. leg. Annunciationis. p. 39. v. 1. l. ostendunt. p. 43. v. 2. lege, incurrisse, v. 12. lege, effectus. p. 46. v. 10. lege, superque. p 56. v. 22. lege, nullo. p. 62. v. 11. lege, in d. distinct. 26. q. 5. p. 69. v. 27. lege, imaginatione, p. 74. v. 22. l. actus, ne diuina. p. 75. v. 19. lege, & ad conuentus. p. 78. v. 8. lege, tonsoribus. p. 79. v. vlt. lege, assequeretur p. 82. v. 14. lege, nominati. p. 85. v. 3 lege, interrogat. p. 88. v. 17. lege, diuinum. p 90. v. 6. lege, summo. p. 90. v. 14. lege, est recepta, & in multis. p. 91. v. 1. leg. lancilottus p. 92. v 21. l. dispositionem. p. 93. v. 24. l fidem. p. 25. l. distinctio. p. 94. v. 14. l. Ergo. Probatur. p. 95 v. 21. l. communi. p. 96. v. 18. l. Reginam. p. 110. v. 13. l. mandatarius. p 116. v 6. l. constitutus p. 122. v. 12. leg. allegatorum. p. 124. v. 6 l inquirendum. v penult. l. contra consortes. p. 135. v. 14. l. scopas. p. 136. v. 3. l. vindicare v. vlt. l. didicerint. vers. pen. lege, adiungit. p. 139. v. 20. l. infames. p. 148. v. 11 l. adhibeant. v. 15. l. enatat, vel supernatat. p. 151. v. 16. l. alios, vt ab huiusmodi. v. 24. l. intendit. pa. 152. v. 15. l. iudicium. v. 24 l. 2. quæst. 5. p. 155 v. 8. l. remotißima. p. 157. v. 22 l. alienum equum maleficio. p. 171. v. 4. l. maleficis. p. 172. v. 19. leg. Pontificum. p. 174. v. 23. l. professorē p. 186 v. 15. l. tentari. p. 189. in margine l. & magos. p. 190. v. 15. l. siue reipsa. p. 191. v. 12. l. meritum. p. 192. v. 22. lege, veros.